

II: Det samfundsvidenskabelige Fakultet

Forskningen og dens organisering:

Forskningen inden for det samfundsvidenskabelige fakultet foregår ved institutterne inden for de 4 faggrupper, den retsvidenskabelige, den statsvidenskabelige og den antropologisk-sociologiske faggruppe samt faggruppen for samfunds-fag.

Under fakultetets juridiske faggruppe hører de 3 retsvidenskabelige institutter A, B og C samt Det kriminalistiske Institut; under den statsvidenskabelige faggruppe hører Økonomisk Institut og Det statistiske Institut, og under den antropologisk-sociologiske faggruppe hører Institut for etnologi og antropologi, Institut for kultursociologi og Sociologisk institut.

I henhold til konsistoriums beslutning på mødet den 14. november 1979 blev faget samfunds-fag overført fra det humanistiske til det samfundsvidenskabelige fakultet pr. 1. september 1980, hvorefter fagrådet etableredes d. 1. december 1980. Faggruppen omfatter Institut for samfunds-fag.

Efter denne og tidligere overflytninger af fag og institutter fra andre fakulteter til det samfundsvidenskabelige fakultet må de egentlige samfundsvidenskabelige fag og langt hovedparten af den samfundsvidenskabelige forskning nu siges at være samlet inden for fakultetet. Der kan dog være grund til at henlede opmærksomheden på, at der fortsat inden for de andre fakulteter i enkelte fag og især på grænseområder mellem disse fag og samfundsvidenskaberne foregår en ikke uvæsentlig samfundsvidenskabelig eller samfundsvidenskabelig præget forskning. Det gælder f.eks. litteratursociologi inden for litteraturvidenskab og nordisk filologi samt økonomisk historie ved det humanistiske fakultet, socialmedicin ved det lægevidenskabelige fakultet og kulturgeografi ved det naturvidenskabelige fakultet.

Inden for et flertal af institutterne inden for det samfundsvidenskabelige fakultet foregår forskningen typisk i en række forskellige emner eller discipliner under de pågældende hovedfagområder. Det er ikke normen, at forskning drives i form af institutplanlagte projekter. Enkeltmandsforskningen er domineren-

de, selvom team-work forekommer inden for alle faggrupper.

Kontraktforskning eller rekvireret forskning er endnu ikke blevet udført af fakultetets institutter. Derimod påtager mange medarbejdere, især under den juridiske og statsvidenskabelige faggruppe, sig udarbejdelse af responsa til brug for offentlige myndigheder eller private virksomheder, af kommissionsbetænkninger, lovkommentarer m.v.

Enkelte medarbejdere hørende til institutter under alle faggrupper deltager i internationale eller udefra initierede eller støttede danske forskningsprojekter, ligesom enkelte medarbejdere har modtaget støtte fra Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd til egne projekter.

Specielt vedrørende forskningen under den antropologisk-sociologiske og den samfunds-faglige faggruppe bemærkes, at man bestræber sig på at udvikle en mere tværvenskabelig forskning, ligesom en del forskning her baseres på primærdata indsamlet under feltarbejde uden for Danmark, især fra samfund i Den tredje Verden.

Forskningsvilkårene:

Vilkårene for forskningen inden for fakultetet er i 1981 blevet yderligere forringet og må i dag give anledning til stærk bekymring. På denne baggrund er det overraskende at konstatere, at det i 1981 har været muligt at opretholde en forskningsvirksomhed af samme omfang og på samme niveau som i tidligere år.

Fremfor en nærmere redegørelse for de forringede forskningsvilkår og en karakteristik af forskningsvirksomheden inden for fakultetet, skal der her gøres nogle bemærkninger om et par tendenser i den samfundsvidenskabelige forskning som endnu kun svagt kan spores i forskningen inden for fakultetet, således som den er beskrevet i det følgende.

Under indflydelse af budgetmodellens indførelse, af diskussion om årsværk, ratio'er o.s.v. og senest overvejelserne omkring forskningsbudgettering, er debatten om forskningen ofte koncentreret om de

kvantitative sider af forskningen, om forskningskapacitet og forskningsomfang. Men der er også kvalitative eller indholdsmæssige aspekter af den videnskabelige udvikling som er nok så væsentlige, og de senere års forringelse af forskningsvilkårene betyder ikke blot indskrænkninger i forskningsomfang, men kan også føre til ændringer i forskningskarakter og indhold.

Først og fremmest er der en tendens til i valg af emner og metoder at betone det kendte og prøvede, det forudsigelige og mere sikre fremfor det nye og originale, det uforudsigelige og mindre sikre. Forskellige forhold i forbindelse med de forringede forskningsvilkår, som f.eks. arbejdspresset samt uro og usikkerhed omkring de fremtidige arbejdsvilkår for den enkelte og for forskningsmiljøet betyder, at der bliver et mindre overskud til at formulere og eksperimentere med nye ideer og fremgangsmåder både i undervisning og forskning. Den nytænkning og fornyelse, som er vital for den videnskabelige eller faglige udvikling er truet. Denne trussel lever vi med i dag, mens konsekvenserne først for alvor vil kunne konstateres om en årrække.

Yderligere er der en tendens til, at den anvendte samfunds forskning, målforskning, udviklingsarbejde etc. bliver styrket på bekostning af grundforskningen. Hovedparten af forskningen inden for det samfundsvidenskabelige fakultet har traditionelt en værdifuld, stærk og direkte tilknytning dels til undervisningsvirksomheden, dels til anvendelsen af samfundsforskningen i det omgivende samfund. Da for-

pligtelserne overfor forskningens brugere – uanset om det er de studerende i undervisningen eller det er aftagere af forskningen i offentlige og private institutioner, organisationer og bevægelser – ofte melder sig mere håndfast og uafviseligt må det frygtes, at en fortsat forringelse af vilkårene for forskningen inden for fakultetet alene eller især vil ramme de mere grundvidenskabeligt prægede opgaver, som universitetsinstitutionerne netop antages at have et særligt ansvar for til forskel fra andre forskningsinstitutioner, sektorforskningen m.v.

Den betydningsfulde vekselvirkning imellem den mere videnskabsstyrede grundforskning og den mere brugerinspirerede, problemorienterede forskning er truet. Hvis man kan forestille sig en videnskabelig udvikling, der foregår afsondret fra omgivelserne og alene ledes af de enkelte forskeres nysgerrighed og egne interesser, så kan man sikkert også forestille sig, at en sådan videnskabelig udvikling bliver hæmmet og skævt. På tilsvarende måde må en videnskabelig udvikling, hvor forskningen alene styres af mere specifikke, i nogle tilfælde begrænsede og kortsigtede brugerinteresser forventes at blive hæmmet og skævt. Følgen af en manglende balance mellem den s.k. grundforskning og målforskningen er m.a.o. en stagnation i den videnskabelige udvikling og en forringelse af det grundlag, hvorpå også målforskningen drives. På lidt længere sigt betaler således også målforskningen prisen for en kortsynet forskningspolitik.

Leif Christensen

Retsvidenskab

1: Det retsvidenskabelige Institut A

Stab:

7 professorer, 2 lektorer, 1 adjunkt, 1 kandidatstipendiat, 1 seniorstipendiat, 1 videnskabelig assistent (deltid), 8 eksterne lektorer, 29 manuduktører, 7 teknisk-administrative medarbejdere (= 5/1 stillinger):

Videnskabeligt personale:

Videnskabelig assistent, cand.jur. Poul Boeg, professor, dr.jur. Bent Christensen, lektor, dr.jur. Inger Dübeck, professor, dr.jur. Hans Gammeltoft-Hansen, professor, dr.jur. Bernhard Gomard, kandidatstipendiat, cand.jur. Holger Hansen, seniorstipendiat, lic.jur. Roger Henriksen, lektor, lic.jur. Sv. Gram Jensen, professor, dr.jur. Mogens Koktvedgaard, professor, dr.jur. Preben Stuer Lauridsen, adjunkt, cand.jur. Lise Skovby, professor, dr.jur. Ditlev Tamm, kst. professor, dr.jur. Henrik Zahle.

Teknisk-administrativt personale:

Anne Bjällby, Hanne Krogh, Evelyn Munro, Ina Schachtlinger, Mette Willer, Henryk Zielinski, Gerda Ørveile.

Forskningsvirksomhed:

Opdelingen af de retsvidenskabelige institutter i flere afdelinger er historisk begrundet og følger som hovedregel ingen særlig, faglig begrundet arbejdsdeling. Ingen af de tre afdelinger er derfor knyttet til ét enkelt eller ganske få og sammenhørende fag. I konsekvens heraf foregår der ikke ved instituttet nogen samlet og målrettet forskning omfattende alle eller et flertal af instituttets videnskabelige medarbejdere. Som det fremgår af nedenstående oversigt, er instituttets faglige bredde særdeles stor. Instituttets fagområde omfatter både offentligretlige fag, d.v.s. fag der beskriver offentlige organers virkemåde, og privatretlige fag, d.v.s. fag der beskriver retsforholdet mellem borgerne indbyrdes. Hertil kommer fag, der, som f.eks. procesretten, ligger mellem de offentligretlige og de privatretlige fag, samt mere almene fag som retshistorien og den almene retslære. Endelig omfatter instituttets fagområde også helt nye discipliner som f.eks. EDB-retten. Nærmere bestemt hører følgende fag under instituttet: a) forvaltningsretten (såvel den almindelige som den specielle), der omfatter reglerne for den offentlige administration, b) dele af formueretten samt selskabs- og transportretten, c) procesretten, som omfatter både den civile og den strafferetlige proces, d) ophavsretten,

EDB-retten og konkurrenceretten, e) retshistorien, som omfatter dansk og europæisk retsudviklingshistorie herunder romerret, og f) den almindelige retslære, hvori bl.a. juraens grundbegreber og grundtræk af juridisk fortolkningslære fremstilles.

Forvaltningsret:

Bent Christensen arbejder med det bind af en samlet fremstilling af forvaltningsretten, som angår forvaltningsapparatet.

De fleste af de talrige og uoverskuelige retsregler om forvaltningsapparatet kan rubriceres under to overskrifter, der er velkendte i kontinental-europæisk tradition: Organisationsmagten og Styling (eller Instruktion eller Koordination), samt et tredje afsnit om følgerne af, at de to nævnte sæt regler ikke overholdes.

Hovedproblemet under den første overskrift, Organisationsmagten, er fordelingen af forvaltningens opgaver på de organer og personer, som forvaltningen består af. Hvem kan træffe bestemmelse om fordeling, i hvilke former og under hvilke begrænsninger? Blandt enkeltproblemerne kan nævnes: Er der bestemmelser, som lovgivningsmagten selv skal træffe eller ikke kan træffe? Hvem kan udfylde lovens bestemmelser om forvaltningsapparatet, når de – hvad der er det normale – ikke er udtømmende? Hvilken rolle spiller bevillingsforudsætninger? Skal lovens regler ubetinget respekteres eller findes der almindelige undtagelser, fx. delegationsadgang? I hvilket omfang kan opgavefordelingen ske ved aftale mellem forvaltningsorganer eller mellem forvaltningen og de ansattes organisationer?

Hovedproblemet under den anden overskrift, Styling, er spørgsmålet om, hvem der – inden for lovens eller anordningens rammer – bestemmer, hvorledes de opgaver, der er fordelt til forvaltningens organer og personer, skal udføres, med hvilke midler sådan styling kan udøves, og hvilke begrænsninger der gælder for stylingen. Blandt detailproblemerne er tjenestebefalinger, styling ved budgetter og planer, rekurs, henskydninger eller overspringelser m.v.

Afsnittet om følgerne af reglernes ikke-overholdelse angår to problemkredse: Sanktioner mod de personer eller organer i den offentlige forvaltning, som ikke overholder reglerne. Og refleksvirkningerne for borgerne af reglernes ikke-overholdelse.

Som oplæg til fremstillingen af retsreglerne er det nødvendigt at nå en vis grad af klarhed over, hvad det er for opgaver, der overhovedet kan blive tale om at fordele, og hvem der overhovedet kan blive tale om at fordele dem imellem.

Holger Hansens projekt – Redegørelse for undersøgelse vedr. Folketingets stående udvalg – der er påbegyndt den 1. oktober 1981, har til formål at foretage

en vurdering af folketingets stående udvalg, af udvalgenes arbejdsområder og metoder, og af deres forhold til ministre og administration og dermed spørgsmålet om magtfordelingen mellem den lovgivende og den udøvende magt, og de retlige problemer der knytter sig hertil.

Undersøgelsen er planlagt således: I folketingsåret 1980-81 at følge nogle udvalg i såvel deres egentlig lovforberedende arbejde som i udvalgenes øvrige virksomhed, med særlig henblik på udvalgenes »almindelige del«, hvor udvalgene nøje følger løbende sager i administrationen.

Ved relevante sammenligninger med en situation fra før Folketinget overgik til stående udvalg – nemlig med folketingsåret 1965-66, at søge vurderet hvad denne reform betød for folketingsmedlemmerne, for Folketinget og for lovgivningen og administrationen.

Disse undersøgelser tager deres udgangspunkt i materiale fra folketingets bibliotek og arkiv og i det materiale, der kommer fra seks repræsentativt udvalgte stående folketingsudvalg.

Der vil desuden blive søgt oplysninger ved interview med relevante personer. Ligeledes vil det være relevant at sammenligne med udvalgsarbejde i andre, os nærstående landes parlamenter.

Poul Boeg har forsket i USA's forfatnings indflydelse på den danske forfatning. Kildematerialet er meget begrænset, mest findes i Ernst Andersens bog om retssædvanen. Hvis der overhovedet kan tales om en indflydelse eller påvirkning ligger den mest på området: domstolenes prøvelsesret overfor loves grundlovsmæssighed. Men dette er allerede så grundigt behandlet af Ernst Andersen, at det er tvivlsomt om der kan findes noget nyt. Sammenfattende peger det foreløbige resultat derfor i retning af, at der næppe er fornødent faktuelt grundlag for en afhandling om dette emne.

Poul Boeg har endvidere befattet sig med nogle problemer omkring grundlovens § 57 som litteraturen, efter hans opfattelse, har behandlet sparsomt, bl.a. om hvor langt folketingets samtykke rækker.

Formue-, selskabs- og transportret:

Bernhard Gomard har i 1981 særlig beskæftiget sig med emner inden for selskabsret og obligationsret. Dansk selskabsret har i de senere år modtaget væsentlige impulser fra udlandet, dels fra det nordiske samarbejde, der resulterede i nye love om aktieselskaber og anpartselskaber i 1973, dels fra arbejdet med harmonisering af selskabsretten i EF. På Det nordiske Juristmøde i Stockholm i august 1981 diskuteredes bl.a. ansvar for bestyrelsen i aktieselskaber. Til brug for denne diskussion udarbejdede Gomard et indlæg, og dette indlæg er senere viderebearbejdet og vil blive offentliggjort i løbet af 1982. Indlægget beskæfti-

ger sig med en nærmere undersøgelse af opgaver, pligter og ansvar for bestyrelsesmedlemmer i aktieselskaber. Gomard har endvidere som formand for Industriministeriets panel om selskabsret beskæftiget sig indgående med årsregnskabet i aktie- og anpartselskaber. I EF er der vedtaget et 4. direktiv om årsregnskaber, og på grundlag af dette direktiv vedtoges i 1981 en dansk lov herom. Der blev i panelet udarbejdet et udkast til denne lov, som i det store og hele blev fulgt i den endeligt vedtagne lovtekst. Gomard har siden beskæftiget sig med forberedelsen til brug af Regnskabsloven i praksis, bl.a. ved deltagelse i en række seminarer afholdt af Foreningen af Statsautoriserede Revisorer.

Inden for obligationsrettens område har Gomard i 1981 udarbejdet en afhandling om »Forbrugerkontraktsret«. Hovedpunktet i denne afhandling om »Forbrugerkontraktsret«. Hovedpunktet i denne afhandling blev diskuteret på et kollokvium arrangeret af Universitetet i Strasbourg i oktober 1981. Gomard har senere udvidet og uddybet afhandlingen og håber at kunne offentliggøre den på dansk i 1982. Der vil formentlig samtidig i Frankrig udkomme en noget forkortet version på fransk.

Sikkerhedsforskrifter og de erstatnings- og forsikringsmæssige spørgsmål i forbindelse med landevejstransport af farligt gods har i stigende grad tiltrukket sig opmærksomhed i de senere år. Gomard har i samarbejde med Lise Skovby udarbejdet en afhandling om de juridiske problemer i forbindelse med vejtransport af farligt gods og afhandlingen forventes offentliggjort i løbet af 1982. Emnet har dels praktisk interesse og afhandlingen har tillige en mere almen betydning, idet den belyser væsentlige spørgsmål inden for erstatningsretten og tager en række transportretlige spørgsmål op, som ikke tidligere har været nærmere undersøgt i dansk juridisk litteratur.

Inden for procesretten har Gomard i 1981 afsluttet arbejdet med en 3. udgave af en fremstilling af fagedretten. Store dele af fremstillingen er nyskrevet. Dette skyldes først og fremmest, at der i de senere år er kommet ny lovgivning om tvangsauktioner og om udlæg. Fra procesrettens område kan videre nævnes, at Gomard fungerer som hovedredaktør for en ny udgave af en Kommenteret Retsplejelov. Værket ventes at ville omfatte tre bind og udkomme i løbet af 1982.

Lise Skovby arbejder med reglerne om godstransport. Danske firmaer transporterer hver dag gods for mange millioner kroner både inden for Danmarks grænser og mellem Danmark og udlandet. Denne transportvirksomhed foregår både med skib, lastbil, jernbane og fly, samt en kombination heraf.

Det hænder ikke sjældent, at der opstår problemer under transportens afvikling. For eksempel viser godset sig ved fremkomsten til bestemmelsesstedet

at være beskadiget, bortkommet eller forsinket, eller transportøren kan ikke få sine penge.

Reglerne om, hvad der gælder i sådanne tilfælde, har hidtil været fremstillet i bøger om enkelte, afgrænsede spørgsmål og i mindre artikler.

Lise Skovby har gennem de senere år foretaget studier både i Danmark og udlandet med henblik på en samlet fremstilling af reglerne om transport af gods. Denne fremstilling vil ikke blot beskrive dansk ret og dansk retspraksis, men også nordisk ret og retspraksis i øvrigt, idet de nordiske landes regler om transport af gods i alt væsentligt er fælles.

Fremstillingen, der vil udkomme i 1982, sigter først og fremmest imod at give transportvirksomheder, andre virksomheder, advokater, domstole m.v. en samlet fremstilling af disse regler.

Herudover har Lise Skovby gennem nogle år beskæftiget sig med transportret i andre lande end de nordiske lande, f.eks. England, U.S.A. og Vesttyskland, med henblik på senere at udarbejde en sammenlignende fremstilling af transportret.

Lise Skovby har i øvrigt særligt beskæftiget sig med de erstatningsretlige spørgsmål m.v., der kan opstå ved transport af farligt gods. En fremstilling af de erstatningsretlige spørgsmål ved vejtransport af farligt gods, som hun har udarbejdet i samarbejde med Bernhard Gomard, vil således udkomme i 1982.

Proces:

Hans Gammeltoft-Hansen arbejder bl.a. med de regler om tvangsindgreb, som kan iværksættes, når en forbrydelse skal efterforskes, og som findes i retsplejeloven og i administrative forskrifter; det kan f.eks. dreje sig om telefonaflytning, gennemgang og undersøgelse af en bolig, beslaglæggelse af bestemte genstande, udtagelse af blodprøver, o.m.a. Når regler om disse spørgsmål skal udformes, må en lang række – til dels modstridende – hensyn tages i betragtning og afvejes over for hverandre.

Først og fremmest drejer det sig om samfundets almindelige interesse i, at forbrydelser efterforskes og opklares – en interesse, der normalt er stærkere, des mere alvorlige forbrydelser det drejer sig om. Heroverfor står imidlertid hensyn til individets frihed. Som borgere i et retssamfund har vi pligt til at tåle det ubehag, der kan være forbundet med at medvirke til forbrydelsers opklaring. Men pligten er langt fra ubegrænset; vi skal ikke tåle en hvilken som helst form for indgreb (f.eks. frihedsberøvelse eller en indgående legemsundersøgelse), medmindre ganske bestemte betingelser er opfyldt. Sådanne begrænsninger må opstilles, uanset om den pågældende borger er mistænkt i sagen eller blot en udenforstående tredjemand, der er blevet inblandet, f.eks. fordi han har været i nærheden af det sted, hvor forbrydelsen er blevet begået. Visse principper om

borgernes rettigheder på dette område er nedlagt i grundloven, og de må naturligvis også tages i betragtning og fortolkes, når reglerne om tvangsindgreb skal udformes.

Et tredje hensyn består i, at reglerne bør udformes så enkelt og klart som muligt, både af hensyn til de borgere, der skal kunne kende og forstå deres retsstilling, og af hensyn til de polititjenestemænd, som skal kunne anvende reglerne, ofte i vanskelige og presserende situationer.

Et forsøg på at gennemgå disse – og mange andre – hensyn, og afveje dem i forhold til hvert enkelt tvangsindgreb, har Hans Gammeltoft-Hansen gjort i bogen »Straffeprocessuelle tvangsindgreb – retspolitiske studier«.

Henrik Zahle arbejder med udeblivelsesdomme i civile sager. Når man hører tale om en retssag eller om en sagsbehandling ved domstolene, danner der sig som regel et billede: Man forestiller sig to personer, der på hver sin side diskuterer et under sagen fremsat krav, og det er så dommerens opgave at mægle forlig mellem de stridende parter, eller hvis dette ikke er muligt at afsige dom i sagen. Med dommen afsluttes konflikten mellem to parter, der fra hver sit standpunkt varetager deres interesser i retssalen.

Ser man imidlertid statistisk på de domme, som afsiges i civile sager, viser det sig, at ca. 90% af de afsagte domme vedrører sager, hvor kun den ene af parterne, nemlig sagsøgeren, er mødt for retten. Den anden part – den sagsøgte – har ikke været til stede i retten og har heller ikke svaret skriftligt. Man siger, at sagsøgte er udeblevet, og de afsagte domme kaldes udeblivelsesdomme. Som regel er indholdet af udeblivelsesdomme en godkendelse af sagsøgerens krav. En stor del af de udeblevne sagsøgte er privatpersoner, der ikke har advokat, formentlig oftest forbrugere, der er sagsøgte af en erhvervsdrivende.

De processuelle regler for behandling af sager ved domstolene – såvel som den almindelige litteratur om emnet – bygger på den forestilling, som indledningsvis blev nævnt, nemlig at begge parter møder. Udeblivessituationen er noget unormalt. Som man kan se, svarer denne forestilling ikke til statistikken over de afsagte domme.

Henrik Zahles projekt går ud på at foretage en nøjere undersøgelse af, hvilke problemer den ene af parternes udeblivelse medfører. Udeblivelsen er det centrale og fælles punkt i fremstillingen. Opgaven søges realiseret dels ved en redegørelse for de regler og afgørelser vedrørende gældende ret, som findes, dels ved en retspolitisk drøftelse af, om de gældende regler er tilfredsstillende. Der er særlig grund til at beskæftige sig med, i hvilket omfang domstolene skal søge at varetage den udeblevnes interesser, f.eks. ved en kritisk undersøgelse af sagsøgerens krav og det til støtte herfor fremlagte materiale. Er en sådan ind-

sats påkrævet – på linie med den beskyttelse, som forbrugere har opnået på en række andre områder? Eller er en sådan bistand et utidigt indgreb i en proces, hvor partens udeblivelse må tages som udtryk for, at den udeblevne ikke har noget at indvende imod, at der afsiges dom i overensstemmelse med sagsøgerens påstand?

Ophavs-, EDB- og konkurrenceret:

Mogens Koktvedgaard har for det første beskæftiget sig med ophavsrettens tilpasning til den moderne teknologi. Den gældende lov om ophavsret til litterære og kunstneriske værker er fra 1961. Siden da er der sket meget betydelige ændringer på det teknologiske område, der er de ophavsretlige regels baggrund. Som nogle vigtige eksempler kan nævnes Kabel-TV, satellittransmissioner, videogrammer, fotokopiering og elektronisk databehandling. Den juridiske håndtering af disse teknologier rejser en lang række problemer, såvel af national som af international beskaffenhed. I det omfang man har søgt at løse dem uden lovgivning, har man måttet konstatere, at de forskellige landes domstole er nået til ganske forskelligartede resultater. Der er derfor behov for en systematisk bearbejdelse med deraf følgende ny lovgivning. Da nogle af problemerne har vidtgående samfundsmæssige konsekvenser, idet deres løsning vil være af afgørende betydning for fremtidens massekommunikation og kulturformidling – eksempelvis vil elektroniske medier antageligvis i stedse stigende grad erstatte de trykte bøger – er en dybtgående behandling, herunder også af retssammenlignende art, af betydelig interesse. Arbejdet udføres i forbindelse med Kulturministeriets lovudvalg.

Koktvedgaard har for det andet beskæftiget sig med den retlige regulering af andelsselskaber m.v. I dansk ret findes der ingen almindelige selskabsretlige lovregler om andelsselskaber, uanset andelsselskabernes vide udbredelse og store økonomiske betydning. Under hensyn hertil og til de øgede krav om registrering og offentlighed, til arbejdstagernes medindflydelse, til regnskabsaflæggelse og revision samt til de regler om beskyttelse af kreditorer og selskabsdeltagere (minoritetsbeskyttelse), der i de senere år er gennemført blandt andet for aktieselskaber, undersøges det, om lignende regler også bør gælde for andelsselskaber. Arbejdet udføres i forbindelse med Industriministeriets lovudvalg.

Roger Henriksen arbejder med et projekt vedrørende de juridiske aspekter ved elektronisk betalingsformidling/overførsler.

I stadig stigende udstrækning tages moderne EDB- og datatransmissionsrutiner i brug i den nationale og internationale betalingsformidling. Vi kan idag udføre automatiserede debet og kredit overførsler igennem Pengeinstitutternes Betalingsformid-

lingscenter (PBC). I 1983 vil det nationale danske købekort – DANKORTET – blive introduceret. Når man ønsker at sende penge til udlandet kan dette udføres igennem bankernes SWIFT-system.

De juridiske problemer, som opstår i forbindelse med sådanne systemer er imidlertid noget uafklarede, og de er genstanden for dette projekt.

Det er for det første uklart, hvilken juridisk klæde- dragt man skal iklæde disse nye tjenester, og dermed om man kan benytte eksisterende regelsæt på disse tjenester eller ej.

De kontraktretlige relationer er indviklede, og det er uklart om regulering ved kontrakt er et adækvat middel til at forhindre eller løse de konflikter, som måtte opstå. Det er muligt, at der er behov for lovgivning på dette område. Hvis så, opstår spørgsmålet om denne lovgivning bør være af deklaratorisk eller præceptiv art.

Hovedvægten i projektet lægges på en analyse af de risiko- og ansvarsspørgsmål forbundet med elektronisk betalingsformidling. En betalingsformidlende institution, f.eks. en bank, kan anvende EDB- og datatransmission med henblik på at opfylde en allerede indgået betalingsformidlingsaftale. Meget kan gå galt under opfyldelse af en sådan aftale. Den afsendte information kan blive »beskadiget«, blive forsinket, gå tabt eller blive udleveret til fejl modtager. Hvem skal bære et eventuelt tab? I DANKORT-systemet kan det tænkes, at DANKORTET bliver brugt uberettiget. Hvem skal bære et eventuelt tab?

Ved anvendelse af sædvanlig juridisk metode vil gældende dansk ret på dette – og beslægtede områder – søges afklaret. Behovet for ny lovgivning vil blive undersøgt.

Til sidst skal nævnes, at problematikken vedrørende gældende registerlovgivning og de elektroniske betalingssystemer vil blive analyseret.

Retshistorie:

Ditlev Tamm arbejder bl.a. med retsvidenskabens historie. Retshistorien – ikke mindst den danske retshistorie – rummer en lang række forskningsområder. I ældre retshistorisk forskning har særlig middelalderretten stået i centrum, men accenten er i de senere år i stadig højere grad blevet lagt på den senere retsudvikling. Tyngdepunktet i Ditlev Tamms forskning i de senere år har da også særlig ligget på to felter, der ligger indenfor den nyere og nyeste retshistorie. Arbejdet med udgivelsen af universitetets historie har således givet Ditlev Tamm anledning til at udarbejde en fremstilling af retsvidenskabens historie i Danmark i dansk og europæisk perspektiv. En anden forskningsopgave, som Ditlev Tamm har beskæftiget sig med i nogle år, men som nu er ved at stå overfor afslutning, er udarbejdelsen af en større fremstilling af retsopgøret efter besættelsen. Efter afslutningen af

2. verdenskrig gennemførtes i Danmark og andre lande, der havde været besat af tyske tropper, et retsopgør med kollaboratorer, til dels efter en lovgivning med tilbagevirkende kraft. Ditlev Tamm har gennem udgiverselskabet for Danmarks nyeste Historie fået adgang til de hidtil lukkede offentlige arkiver fra tiden umiddelbart efter besættelsens ophør, og det er på dette grundlag at den nye fremstilling udarbejdes. Fremstillingen vil beskæftige sig med den særlige lovgivnings tilblivelse og administration, herunder særlig domstolens rolle i retsopgøret, og vil tage en række principielle spørgsmål op, som retsopgøret stiller. Justitsministeriets arkiv rummer på grund af Justitsministeriets centrale rolle under retsopgøret en række vigtige arkivalier, men hertil kommer arkiver oprettet af en række af de særlige organer, der var med til at gennemføre retsopgøret.

Retshistorie er et fag med mange internationale kontakter. Ditlev Tamm har således et samarbejde med en række udenlandske universiteter og forskningsinstitutioner og bidrager med afhandlinger også til udenlandske tidsskrifter.

Som et led i et nordisk fællesprojekt om forholdet mellem centralmagt og lokalsamfund er *Inger Dübeck* ved at undersøge problemerne vedrørende beslutningsprocessen i forbindelse med udstedelse af industriprivilegier i Danmark 1735-60. Det undersøges nærmere, hvem der tog det oprindelige initiativ, hvorledes sagsbehandlingen forløb, hvilke myndigheder eller virksomheder, der blev afæsset udtalelse i sagen, og hvor lang tid sagerne var om at passere de forskellige instanser. Der foretages herudover en sammenlignende analyse af de enkelte privilegier både med henhold til det saglige og retlige indhold.

En undersøgelse af aktieselskabsrettens udvikling i Danmark på europæisk baggrund er indledt. Et omfattende kildemateriale fra danske og svenske arkiver er indsamlet, ligesom visse komparative studier over resultaterne i europæisk selskabsret, herunder privilegieret, er foretaget.

En kortere studie over islandske lovgivningsproblemer fra det 19. århundrede er under udarbejdelse til brug for publikationen »Handbuch der Quellen und Literatur der neueren europäischen Privatrechtsgeschichte«.

Endelig forberedes en undersøgelse af håndværksretlige forhold i Danmark i perioden 1660-1862. Dele af denne undersøgelse skal danne grundlag for en artikel om forholdet mellem Danske Lov og den såkaldte politiordning som bidrag til et festskrift i anledning af Danske og Norske Lovs 300 års jubilæum.

Almindelig retslære:

Preben Stuer Lauridsen er igang med en systematisk undersøgelse af samtlige publicerede domme, som

kan bidrage til at belyse, hvorledes den juridiske fortolkning af love og andre retskilder foregår. Kort kan man sige, at fortolkningen knytter sig til den proces, som foregår, når den fortolkende person, f.eks. den dommer der i en retssag skal træffe en afgørelse og afsige en dom eller kendelse, kommer fra det ham forelagte materiale over de gældende retsregler til selve afgørelsen. Denne proces kan ansues både psykologisk, sociologisk og mere specifikt juridisk. Det er ved undersøgelsen den sidste synsvinkel, som interesserer. Foreløbig er undersøgt årene 1959-1965 b.i. Undersøgelsen vanskeliggøres bl.a. af, at samtlige domme i hver domsårgang må undersøges nøje, idet undersøgelsens emne ikke lader sig begrænse til bestemte fag. I samme forbindelse undersøges det også, hvorvidt og evt. hvorledes de faktorer, man sædvanligvis kalder »forholdets natur«, indgår i fortolkningen og retsanvendelsen. Medarbejder er stud.jur. Birthe Rasmussen.

Herudover har *Preben Stuer Lauridsen* påbegyndt en undersøgelse af de retlige ansvarsproblemer, der knytter sig til videnskabelig virksomhed i videste forstand og specielt til de videnskabsetiske komiteer, der på blandet privatretligt og offentligretligt grundlag er blevet oprettet særlig for medicinsk forskning indenfor de seneste år i bl.a. amtskommunalt regie. *Stuer Lauridsen* har i tilknytning hertil skrevet kronikker om videnskabsetiske problemer i dagspressen, ligesom han har holdt forelæsning om disse almene spørgsmål i særlig tilknytning til genetisk manipulation under Europarådets høring herom i København den 25.-26. maj 1981 i København.

Endelig fortsætter *Stuer Lauridsen* sine mere almene undersøgelser af, hvad man skal forstå ved juridiske korrekthed f.eks. i forbindelse med beskrivelsen af det gældende retssystem. Disse undersøgelser har metateoretisk og grundvidenskabelig karakter og går tilbage til hans disputats fra 1974 om den retspolitiske argumentation. Undersøgelsen har såvel juridiske som filosofiske aspekter.

Sv. Gram Jensen interesserer sig for de historiske forudsætninger for faget almindelig retslære. Hans forskning falder således inden for lærdomshistorien. Han har hidtil beskæftiget sig med det 17. og 18. århundredes naturret i Danmark.

Forestillingen om en af tid og sted uafhængig retsorden, naturretten, spillede en betydningsfuld rolle i Nordvesteuropa, efter at hollænderen Hugo Grotius (1583-1645) og tyskeren Samuel Pufendorf (1632-94) på et rent fornuftsmæssigt grundlag havde etableret denne naturret som en selvstændig juridisk disciplin. Den første naturretlige fremstilling på dansk er forfattet af Ludvig Holberg og udkom i 1716 under titlen *Introduction til Naturens og Folke-Rettens Kundskab*. Den blev siden afløst af *Lauritz Nørre-*

gaards lærebog: Natur- og Folkerettens første Grunde (1776). Det tredje og sidste naturretligt system på dansk skyldes J.F.W. Schlegel, hvis Naturrettens eller den almindelige Retslæres Grundsætninger udkom i 1798. Gennem de nævnte skrifter formidledes europæiske åndsstrømninger på dansk, Holbergs forbillede var Pufendorf, Nørregaard byggede på Christian Wolff (1679-1754) og Schlegel på Immanuel Kant (1724-1804).

I 1732 blev der ved Københavns Universitet oprettet et selvstændigt professorat i natur- og folkeret. Denne lærestol bestod indtil 1788, da der ved en ny universitetsfundats indtrådte den ændring, at der med de juridiske lærestole ikke længere skulle være forbundet bestemte fag. Af de bevarede lektionskataloger, der udgør en vigtig kilde for Gram Jensens studier, fremgår imidlertid klart, at naturretten fortsat bevarede sin fremskudte plads i universitetsundervisningen. Ved forordning af 26/1 1821 kom det juridiske studium til at bestå af otte fag, hvoraf et benævntes som den almindelige retslære (natur-, folke- og statsretten). Der var dog ikke tale om, at der opstod et nyt fag. Blot havde naturretten skiftet navn og hed fra nu af almindelig retslære. Også fra nyere og nyeste tid har man paralleller til et sådant navneskifte, der har været uden betydning for fagets substans, man tænke f.eks. blot på etiketterne »ejendomsret«, »tingsret« og »formueret II«.

Naturrettens sidste apostel i Danmark var Mathias Hastrup Bornemann (1766-1840), der fra 1803 til sin død virkede som professor ved Københavns Universitet. Han påbegyndte i 1832 udsendelsen af en bredt anlagt fremstilling af den almindelige retslære, men nåede kun at få indledningen færdig. Af denne fremgår imidlertid med al ønskelig tydelighed, at der var tale om et naturretligt arbejde af traditionel type.

Redaktion af videnskabelige tidsskrifter:

Mogens Koktvedgaard er ansvarshavende redaktør for Ugeskrift for Retsvæsens litterære afdeling og dansk redaktør for Nordisk immaterielt Rättsskydd.

Andet:

Inger Dübeck er medlem af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Hans Gammeltoft-Hansen har været korreferent ved det 29. nordiske juristmøde (Stockholm august 1981) vedrørende udlændinges retslige stilling. Endvidere har han været indleder ved Nordisk Forening for Procesret's seminar (København marts 1981) vedrørende forberedelse af indviklede straffesager. Endelig er han medlem af retsplejerådet, straffeprocessudvalget, fremmedlovudvalget og Justitsministeriets forskningsudvalg. Bernhard Gomard har været korreferent ved det nordiske

juristmøde i Stockholm. Endvidere er han medudgiver af Scandinavian Studies in Law. Endelig er han hovedredaktør af den 3. udgave af Kommenteret retspejlov. Mogens Koktvedgaard er medlem af det Faglige Landsudvalg for de Samfundsvidenskabelige Uddannelser (FLUSA). Henrik Zahle og Inger Dübeck har holdt foredrag på Kvinderetligt forskerkursus (Gilbjerghoved, august 1981).

Publikationer:

- Dübeck, Inger, 1981: »Oversigt over kommanditselskabernes historie«. – Lovgivning om kommanditselskaber, betænkning nr. 937, 123-125.
- 1981: »Bibliografi over Niels Skyum-Nielsens trykte arbejder«. – Middelalder, metode og medier, Festskrift til Niels Skyum-Nielsen på 60-årsdagen den 17. oktober 1981, 475-482.
- Gammeltoft-Hansen, Hans, 1981: Straffeprocessuelle tvangsindgreb. Retspolitiske studier. – Kbh., 363 s.
- 1981: »udlændinges retsstilling«. – Juristen & Økonomen, 493-503.
- Gomard, Bernhard, 1981: Fogedret, 3. udg. – Kbh., 408 s.
- 1981: »The Annual Accounts in Danish Limited Companies«. – Schweizerische Aktiengesellschaft, Zeitschrift für Handels- und Wirtschaftsrecht, 139-142.
- Gram Jensen, Sv., 1981: »Er forholdets natur en retskilde?«. – UfR B 414-416.
- Koktvedgaard, M., 1981: Licenskonstruktioner og fotokopiering, delbetænkning nr. 912 fra udvalget vedr. revision af ophavsretslovgivningen. – Kbh., 215 s.
- 1981: Lovgivning om kommanditselskaber, betænkning nr. 937 fra udvalget vedr. kommanditselskaber og interessentskaber. – Kbh., 143 s.
- Stuer Lauridsen, Preben, 1981: »Om fortolkning og skjulte retskilder«. – UfR B 63-66.
- 1981: »Ret og tvang«. – UfR B 110-114.
- 1981: »Negotiorum gestio på Ross' vegne«. UfR B 390-392.
- 1981: »Om arbejdsretsstudier og videnskabelig metode«. – Juristen & Økonomen 185-193 med »Gensvar« sammesteds 197.
- 1981: »De juridiske konsekvenser af fraskrivning af lægeautorisation«. – UfL 3158-3163 (med en duplik i UfL 1982 63).
- 1981: »Ministerielle handlinger skal have lov-hjemmel på det tidspunkt de foretages – det havde cirkulæret om adgangs begrænsning ikke« (En redegørelse for pædagogikumsagens retlige grundlag). – Gymnasieskolen 474-480.
- Tamm, Ditlev, 1981: »Retsopgøret i Norge og andre lande«. – UfR B 51-58.
- 1981: »Reformation, Rechtsstudium und Rechts-

wissenschaft«. University and Reformation. Lectures from The University of Copenhagen Symposium. Ed. by Leif Grane. Leiden, 63-75.

- 1981: Biografier af bl.a. Stig Iuul, Poul Johs. Jørgensen, Troels G. Jørgensen, P. Kofod Ancher, J.L.A. Kolderup-Rosenvinge og Jul. Lassen. - Dansk biografisk Leksikon, 3. udg., VII-VIII.
- Zahle, Henrik, 1981: »Konfiskation af knallerter«. - UfR B 385-390.
- 1981: »Forfatning og demokrati«. - Retfærd nr. 17, 65-75.

Rejser:

Inger Dübeck har holdt gæsteforelæsninger i Göteborg (marts 1981) og i Mainz (oktober 1981).

Bernhard Gomard har holdt gæsteforelæsninger i Firenze (maj 1981) og i Strasbourg (oktober 1981).

Preben Stuer Lauridsen har været opponert ved et doktorandseminar ved München universitet (juli 1981).

Ditlev Tamm har holdt gæsteforelæsninger i Nijmegen og Amsterdam (marts 1981), i Zürich (juli 1981) og i Freiburg i.Br.

Preben Stuer Lauridsen

2: Det retsvidenskabelige Institut B og Institut for Forvaltningslære

Stab:

2 professorer, 5 lektorer, 1 kandidatstipendiat, 1 seniorstipendiat, 1 forskningsstipendiat, 6 eksterne lektorer, 24 manuduktører, 3 TAP'er, 2 administratører af emnearbejdet.

Igennem hele universitetsåret har Ole Espersen haft tjenestefrihed på grund af offentlige hverv.

Forskningsvirksomhed:

Instituttet dækker fagene stats- og forvaltningsret, forvaltningslære samt indledning til formueretten. Medarbejdernes forskningsvirksomhed falder i hovedsagen - men ikke udelukkende - inden for disse retsområder.

Enkelte forskningsprojekter:

Social- og arbejdsmarkedetsret:
(Henrik Bang).

Der arbejdes løbende med teorier om statens funktioner omkring sikring af arbejdskraftens reproduktion. Disse studier omfatter også andre arbejds-

kraftsreproduktive reguleringsområder, således sundheds-, bolig- og uddannelseslovgivning.

Almen retsteori:

(Henrik Bang og Ole Krarup).

Dette forskningsprojekt drejer sig om en klarlæggelse af rettens funktion og betydning med hovedvægten på interventionsretten, d.v.s. statsmagtens enkeltstående eller generelle indgreb på retsområder, der traditionelt beherskes af den oprindelige kapitalismes ligheds- og frihedsideer. Analysen tilrettelægges med udgangspunkt i en sondring mellem den konkrete konflikt, som er rettens traditionelle genstand, og på den anden side en generel konflikt, der afspejler samfundets grundlæggende modsigelser.

Retsplejelovens tilblivelse:

(Peter Blume).

Med udgangspunkt i et studie af den i Rigsarkivet opbevarede ikke offentliggjorte forhandlingsprotokol fra Proceskommissionen 1868, der udarbejdede de første egentlige forslag til Retsplejeloven (1875, 1876, 1877), undersøges for det første hvilke inspirationskilder, der reelt førte frem til disse forslag. For det andet undersøges kommissionens arbejdsgang med særligt henblik på at afdække de konflikter, der opstod under forslagernes udarbejdelse; konflikter, der ikke i særligt omfang fremgår af de offentliggjorte lovudkast. Formålet med undersøgelsen er at kaste nyt lys over udarbejdelsen af det vel nok mest enestående retspolitiske forslag i dansk retshistorie efter Danske Lov 1683.

Frihedsberøvelse efter sindssygeloven:

(Lars Busck).

Projektet omfatter en gennemgang af reglerne om tvangsindlæggelse og tvangstilbageholdelse m.v. af psykiatiske patienter (Lov nr. 118 af 13.4. 1938 om sindssyge personers hospitalsophold) og regleres anvendelse i praksis.

Arbejdet sigter bl.a. mod ændringer af de gældende regler om tvangsindlæggelse og om den retlige kontrol med behandlingen af patienter indlagt på psykiatrisk hospital.

Resultater forventes offentliggjort i løbet af foråret 1982.

Det grønlandske Hjemmestyre:

(Frederik Harhoff).

Hensigten med projektet er en fremstilling af Hjemmestyrets grundelse og betingelserne for dets udvikling.

Undersøgelsens første del vedrørende forholdet

mellem Grønland og EF efter Hjemmestyrets indførelse er afsluttet foreløbigt med udgivelsen af en samlet fremstilling »Redegørelse for forholdet mellem Grønland og EF« fra september 1981.

Undersøgelsens anden del er en stats- og folkeretlig analyse af Det grønlandske Hjemmestyre. Denne del af undersøgelsen omfatter en historisk redegørelse for Grønlands forfatningsretlige udvikling, som vil danne grundlag for fremstillingen af reguleringens funktion og form, og som skal gøre det muligt at forklare ændringerne heri. Endvidere indgår en statsretlig analyse af Hjemmestyrets retlige grænser over for Rigsmyndighederne, som dels skal belyse afgrænsningsproblemerne af Hjemmestyrets kompetence, og dels anskueliggøre det samspil mellem Hjemmestyret og Rigsmyndighederne, gennem hvilket Hjemmestyret udvikler sig. Endelig foretages en folkeretlig vurdering af Hjemmestyret med henblik på en fastlæggelse af, hvilke krav folkeretten stiller til staternes kontrol over deres afhængige territorier.

Til brug for fremstillingerne i hele denne del af undersøgelsen vil Færøernes hjemmestyre, samt hjemmestyreordningerne på Ålandsøerne og for de canadiske og amerikanske eskimoer blive inddraget som sammenligningsgrundlag i det omfang det er tjenligt.

Undersøgelsens tredje del vil være en mere teoretisk sammenfatning, i hvilken Hjemmestyret vil blive behandlet som teoretisk model for afkoloniserings retsform. Heri understreges Hjemmestyrets retsstrukturelle aspekt, som i den juridiske form afspejler konflikterne mellem lokale, nationale og internationale interesser i Grønlands øgede selvstændiggørelse og konstitution som afgrænset akkumulationsenhed. Navnlig i denne del af undersøgelsen indgår metodeelementer af mere politisk-økonomisk og sociologisk karakter.

Forvaltningslære:

(Carsten Henriksen).

Projekter om administrativ teori og administrativ reform:

Projektet om administrativ teori omfatter modelkonstruktioner af offentlig forvaltning med såvel deskriptive som normative implikationer. Udgangspunktet er en klassifikation af administrative fænomener ud fra tre systemanalytiske dimensioner: (1) en rekursiv dimension, der omfatter beslutnings-, organisations- og ledelsesteori, (2) en statisk dimension, der omfatter proces-, aktør- og strukturteori, og (3) en dynamisk dimension, der omfatter drifts-, tilpasnings- og udviklingsteori.

Projektet om administrativ reform omfatter studier af 70-ernes administrationsreformer i Danmark, herunder kommunalreformen, byrde- og opgavefordelingsreformen, de centraladministrative reformer,

budget- og regnskabsreformerne og reformerne af de offentlige planlægnings- og styringssystemer. Formålet med projektet er at søge belyst, hvilke konsekvenser reformarbejdet har haft for den effektivitet, hvormed forvaltningen tilpaser sig forholdene i et samfund under forandring.

Sidstnævnte projekt er opdelt på en række delprojekter, hvorunder der særlig har været arbejdet med forvaltningsapparatets udvikling i historisk belysning samt 1900-tallets vækstprocesser i den offentlige forvaltning.

Sideprojekter om offentligt ansattes ytringsfrihed, kommunestyrets fremtidsmuligheder og retssikkerhed og effektivitet i den offentlige forvaltning:

Projektet om offentligt ansattes ytringsfrihed beskæftiger sig med ledelsesformens betydning for de ansattes retlige og faktiske muligheder for at udnytte de erfaringer om de sociale problemer, som de opnår under deres arbejde.

Projektet om kommunestyrets fremtidsmuligheder omfatter en analyse af henholdsvis lokalsamfundets krav til kommunerne og kommunestyrets muligheder for at styre og kontrollere lokalsamfundets udvikling. Udgangspunktet er to debatoplæg fra Kommunernes Landsforening, der beskæftiger sig med denne problematik, bl.a. i lyset af de statslige sparekrav til kommunerne.

Projektet om retssikkerhed og effektivitet i den offentlige forvaltning omfatter en skitse til en egentlig tværfaglig behandling af spørgsmålet i form af en begrebsmodel, der placerer de forskellige elementer i retssikkerhedsbegrebet som delmål i forhold til kravet om administrativ effektivitet. Udgangspunktet er en kritik af den traditionelle retssikkerhedsideologi, der primært opfatter hensynet til den enkeltes retsbeskyttelse som et spørgsmål om korrekt subsumption og forudsigelighed i den administrative sagsbehandling.

Arbejdsret – speciel forvaltningsret:

(Ole Krarup).

Det i årbogen for 1980 beskrevne forskningsprojekt er blevet fortsat og udbygget. Modsigelsen mellem det private retsgrundlag – de kollektive overenskomster – og på den anden side opfattelsen af arbejdsmarkedsreguleringen som et statsretligt emne er blevet nærmere udforsket.

Udover de almene teoretiske problemstillinger, og som et supplement til disse, har der særlig været arbejdet med overenskomstområder hvori det offentlige (stat eller kommune) er part. De konflikter der opstår i disse retsforhold løses i almindelighed ved voldgift; men den foreliggende omfattende voldgiftspraksis er ikke tilgængelig. Instituttet har i årets løb indsamlet og systematiseret de foreliggende voldgiftskendelser, og der arbejdes på en registrering og

systematisk beskrivelse af de offentlige overenskomstforholds særpræg.

Forbrugerret:

(Peter Møgelvang-Hansen).

Der arbejdes på et større projekt med arbejdstitlen »Civil- og offentligretlige sanktionsmekanismer på forbrugerrettens område«. Projektet tager sit udgangspunkt i den forbrugerpolitiske debat, der i de senere år har været ført i de fleste vestlige lande, og som i Danmark foreløbig er mundet ud i en lang række forslag, hvoraf nogle er gennemført.

Projektet angår forbrugerretlige retshåndhævelsesproblemer. Interessen samler sig navnlig om de forskellige sanktioner og procedurer fastsat i forbrugerbeskyttende lovgivning i Danmark, Sverige og U.S.A. Den overordnede problemstilling vedrører det retspolitiske valg mellem forskellige former for civil- og offentligretlig regulering og samspillet mellem disse reguleringsformer, som navnlig adskiller sig fra hinanden ved sanktionernes art og intensiteten af offentlige myndigheders engagement i retshåndhævelsen. I projektet indgår emner som småsagers behandling ved forbrugerklagenævn og domstole, inkassoprocessen, markedsføringslovens sanktionssystem, priskontrol og kollektiv privat retshåndhævelse.

Sideløbende med og til brug for undersøgelsen af disse almene spørgsmål arbejdes med specialproblemer vedrørende den forbrugerretlige regulering af pengeinstitutsektoren og anvendelsen af garantier for varer og tjenesteydelser.

Projekt om komparativ kvindearbejdsret:

(Ruth Nielsen).

Projektet omfatter kvinders retsstilling på arbejdsmarkedet i de skandinaviske lande, England, Vesttyskland, Frankrig og på EF-plan. Projektet drejer sig særligt om forholdet mellem diskriminationsforbud og integrationsfremmende regulering.

Kommunalret:

(Steen Rønsholdt).

Arbejder med problemstillinger vedrørende statens kontrol med kommunerne. Som et vigtigt delproblem behandles kommunalbestyrelsesmedlemmers habilitet og de retsregler, der sikrer mod at afskære usaglige interesser fra at få indflydelse på de afgørelser/beslutninger, der hidrører fra myndighederne.

Som baggrund for arbejdet peges der på den forvaltningsstruktur, hvis forhold habilitetsreglerne sikrer mod at regulere. Traditionelt udøves forvaltningsvirksomhed typisk af hierarkisk opbyggede forvaltningsenheder, som personelt er karakteriseret

ved særlig sagkundskab, faglig uddannelse og fast ansættelse. Disse træk er ved at blive udvisket. Kommunaliseringen af dansk forvaltning vil – fuldt gennemført – få til resultat, at forvaltningsvirksomhed, der kan henføres til den enkelte kommunes geografiske afgrænsning, skal henlægges under kommunens kompetence. Det betyder, at forvaltningsmyndigheden udøves af personer, som ikke har et upolitisk forhold til deres arbejde, men som tværtimod er valgt bl.a. på grundlag af en erklæret politisk holdning til det system og de ordninger, de som kommunalbestyrelsesmedlemmer skal administrere. Hertil kommer, at hvervet som kommunalbestyrelsesmedlem for den enkelte har karakter af bibeskæftigelse, hvorfor vedkommende må forudsættes i fuldt omfang også at være engageret i erhvervsinteresser af privat karakter, tilmed i vidt omfang inden for den respektive kommunes relativt snævre geografiske grænser.

På baggrund heraf undersøges det, om – og i bekræftende fald i hvilket omfang og på hvilken måde – habilitetsgrundsætningernes indhold og kontrollen med deres overholdelse afspejler den stedfundne udvikling.

Publikationer:

- Bang, Henrik, 1981: Europas forfatning, Retfærd 17 s. 6 ff.
- 1981: EF's arbejdsmarkedsideologi og dansk praksis, Retfærd 17 s. 33 ff.
 - 1981: Retssikkerhed i karantænesager. Omtale af svensk undersøgelse. Tidsskrift for Rettsvitenskap, Oslo, s. 567 ff.
 - 1981: Den erhvervsmæssige og befolkningsmæssige lokalisering i Danmark. Oplæg til Nordisk Forskerkurs i rettsosociologi, Tromsø 1981. Studierie nr. 5.
 - 1981: Velfærdsstatens retsformer. Foredrag ved Nordisk Forskersymposium om retsstat og velfærdsstat, Åland 1981. Studierie nr. 6.
 - 1981: Samfundsstruktur og kommunalisering. Baggrundspapir til seminar om kommunalisering, Institut for organisation og arbejdsociologi, maj 1981.
 - 1981: Anmeldelse af Lars D. Eriksson, Marxistisk teori och rättsvetenskap. Retfærd 19.
 - 1981: Mere om kollektiv afskedigelse. Retfærd 19.
 - 1981: De seneste års retsudvikling i Kina, Kontakt 1981/82 nr. 3.
 - 1981: Om sociale ydelser. Materialesamling til socialret. Retsvidenskabeligt institut B.
 - 1981: En anden model for kontanthjælp. Socialpolitisk forenings småskriftserie nr. 56.
- Blume, Peter, 1981: Dissensafgørelser i Højesteret, UfR 1975-80, UfR 1981 s. 211-225.
- 1981: Retsreglers adressat, UfR 1981 s. 431-434.

- 1981: Om værnetingsaftaler for fremtiden, J 1981 s. 510-512.
- Harhoff, Frederik, 1981: »Grønland og EF«, Retfærd 16 s. 74-99.
- 1981: »Det grønlandske hjemmestyre«, Retfærd 16 s. 100-109.
- 1981: Redegørelse for forholdet mellem Grønland og EF. Udgivet af Grønlands Hjemmestyre i samarbejde med sekretariatschef Gunnar Martens i Grønlands Hjemmestyre.
- Henrichsen, Carsten, 1981: Offentligt ansattes ytringsfrihed i forvaltningsteoretisk belysning, J 1981 s. 239-253.
- 1981: Kommunestyrets krise – En vurdering af de kommunalpolitiske fremtidsmuligheder med baggrund i Kommunernes Landsforenings debatoplæg fra 1979 og 1980, Retfærd 18 s. 6-21.
- 1981: Retssikkerhed og effektivitet i den offentlige forvaltning – En kommentar til nordisk forvaltningsretsseminar i Bergen, den 25.-28. august 1981, Retfærd (under trykning), 24 s.
- 1981: Politisk interesseafvejning i universitært regi, Berufsverbot-bladet (under trykning), 9 s.
- 1981: Offentlig forvaltning – Struktur og funktioner. Forvaltningens fremvækst og udvikling, Kompendium, 81 s., IIF.
- 1981: Offentlig forvaltning – Struktur og funktioner. Forvaltningens opgaver og placering, Kompendium, 45 s. + 41 s. + 35 s., IIF.
- 1981: Offentlig forvaltning – Struktur og funktioner. Forvaltningens indretning og styring, Kompendium, 100 s., IIF.
- 1981: Administrationsreformer – Materialesamling i forvaltningslære, Bind I-II, 486 s., IIF.
- Krarup, Ole, 1981: Arbejdsret og ideologi, Retfærd 17 s. 86 ff.
- 1981: Om arbejdsrettens kilder, J 1981 s. 33 ff.
- 1981: Arbejdsret og statistik, J 1981 s. 319 ff.
- 1981: Retsvidenskab og arbejdsret, UfR 1981 s. 256 ff.
- 1981: Current Problems in Danish Labour Law, Papir til European Conference on Critical Legal Studies, London 1981, 13 s.
- 1981: Håndbog i Arbejdsret, 2. omarb. udg., 36 s. (under trykn.).
- 1981: Arbejdsrettens integreringsmekanismer, Retfærd 19, s. 52 ff.
- Nielsen, Ruth, 1981: Om udviklingen i EF's arbejdsmarkedsregulering, Retfærd 17 s. 21 ff.
- 1981: Metodeproblemer ved komparative studier af kvinders retsstilling på arbejdsmarkedet, I Arbejdsnotat nr. 1/81 fra Center for samfundsvidenskabelig Kvindeforskning, Kbhn.
- 1981: sammen med Lene Guld: Om metode-spørgsmål i kvinderetten, Årbog for Kvinderet 1981, Kbhn.

Ole Krarup

3: Det retsvidenskabelige Institut C

1. Indledning:

Medarbejdernes forsknings- og undervisningsvirksomhed ligger hovedsagelig – men ikke udelukkende – inden for følgende retsvidenskabelige fagområder: formueret, skatteret, folkeret og EF-ret samt person-, familie- og arveret. En væsentlig del af medarbejdernes forsknings- og undervisningsvirksomhed består i at tilvejebringe grundlag i form af lærebøger, materialesamlinger m.v. for undervisningen i en række hovedfag i det juridiske studium (person-, familie- og arveret på 1. årsprøve, folkeret og EF-ret på 2. årsprøve, obligationsret og formueret på 4. årsprøve) samt bl.a. kursusfagene skatteret og international privatret. Især udarbejdelsen af lærebøger er af afgørende betydning for undervisningen, der i vidt omfang varetages af de ialt 61 deltidslærere (16 eksterne lektorer og 45 manuduktører), der som ansatte i de nævnte fag er knyttet til instituttet.

2. Institutets videnskabelige medarbejdere:

Lektor, cand.jur. Bo von Eyben (bestyrer), professor, dr.jur. W.E. von Eyben, professor, dr.jur. Isi Foighel, professor, dr.jur. Claus Gulmann, professor, dr.jur. A. Vinding Kruse, kandidatstipendiat, cand.jur. Joseph Lookofsky (fra 1.9.), professor, cand.jur. Lars Nordskov Nielsen (fra 1.7.), adjunkt-vikar, cand.jur. Linda Nielsen (indtil 1.10. forskningsrådsstipendiat), kandidatstipendiat, cand.jur. Erik Olsen (fra 1.10.), professor, dr.jur. Erik Siesby, lektor, cand.jur. Henning Skovgaard, professor, dr.jur. Finn Taksøe-Jensen, forskningsrådsstipendiat, cand.jur. Vibeke Vindeløv.

3. Forskningsoversigt:

Bo von Eyben:

Har afsluttet 1. del af projekt om kompensation for personskade med indlevering i november 1981 af afhandling: »Kompensation for personskade I – Reformeret af ulykkeskompensationen.« Fortsat arbejde med projektets 2. del, der består af en retssociologisk undersøgelse af erstatningsrettens og andre kompensationssystemers funktion ved ulykker med personskade. Sigtet med undersøgelsen er bl.a. at kvantificere nogle af de problemstillinger, der indgår i de retspolitiske overvejelser i projektets 1. del. Behandling og analyse af det datasæt, der vedrører mindre alvorlige skader, er i det væsentlige blevet afsluttet i 1981, og arbejdet vil blive fortsat i 1982 dels med analyse af datasæt omfattende alvorlige skader, dels med påbegyndelse af udarbejdelse af rapport over undersøgelsens resultater.

W.E. von Eyben:

Fremstillingen om parts- og vidneafhøring er færdiggjort i 1981, idet der hermed er tilvejebragt en første fremstilling af disse problemer i nordisk ret og i denne form måske overhovedet, baseret på optagelser fra konkrete retssager. Der er planlagt flere bind i tilslutning til den udsendte fremstilling, hvori der vil blive behandlet vidnepsykologiske og andre særlige problemer i tilslutning til det allerede foreliggende.

Der er igangsat en undersøgelse af sædvanens og særligt desvetudoens betydning i forhold til Danske Lovs bestemmelser, særligt inden for formueretten, på grundlag af danske og tildels norske domme inden for de sidste 100 år.

Der er udarbejdet manuskript til ny udgave af Juridisk Ordbog, som dels vil medtage et betydeligt antal nye opslagsord, dels vil medføre en revision af tidligere artikler i ældre udgaver.

Fremstillingerne af Formueretten og Panteretten føres å jour på grundlag af ny udvikling i lovgivning, retspraksis og litteratur.

Isi Foighel:

Den væsentligste opgave har været udarbejdelsen af en »Studiebog i skatteret« til brug for undervisningen i faget, jfr. publikationslisten nr. 3.

»Fiktioner i skatteret« er et påbegyndt forskningsprojekt, der tilsigter at skabe en oversigt over fiktionsbegrebet og dets anvendelse såvel af skatteyderen som af skattemyndighederne. Begrebets placering i og udenfor lovgivningen samt hvilke konsekvenser det kan medføre, at en disposition betragtes som en skatteretlig fiktion.

Claus Gulmann:

Overtog pr. 1.6. professoratet i folkeret og EF-ret. Han har navnlig undersøgt den seneste udvikling inden for folkeretten, ikke mindst bestræbelserne på at skabe en »ny økonomisk verdensorden«. I forbindelse med revisionen af lærebogen i EF-ret har han undersøgt spm. i forbindelse med ligheder og forskelle mellem EF og andre internationale organisationer.

A. Vinding Kruse:

Retsvidenskabelig undersøgelse vedrørende sælgers og købers retsstilling, herunder internationalt køb. Undersøgelsen vil blive offentliggjort i bogform (herunder lærebogsform).

Retsvidenskabelig undersøgelse af interrelationerne mellem de privatretlige erstatningskrav, forsikringsinstituttet, offentligretlige reguleringer og foranstaltninger, herunder strafbestemmelser og sociale

ydelser. Dele af undersøgelsen vil blive offentliggjort i en ny udgave af »Erstatningsretten«.

Retsvidenskabelig undersøgelse af almene erstatningsretlige problemer, herunder professionsansvaret og beskyttelsen af privatlivets fred. Der sigtes bl.a. mod en ny udgave af »Advokatansvaret«.

Retsvidenskabelig undersøgelse af ejendomsmæglerens retlige stilling. Undersøgelsen vil blive offentliggjort som en del af et større samlewerk.

Joseph Lookofsky:

En komparativ analyse af det kontraktsretlige misligholdelsesbegreb og misligholdelsesbeføjelserne i skandinavisk ret hhv. »common law« (anglo-amerikansk ret) med særlig vægt på internationalt løsøre-køb iht. de skandinaviske købelove, Sale of Goods Act (UK), Uniform Commercial Code (USA), samt United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG). Ved en konkret komparativ domsanalyse undersøges køberens hævebeføjelse, herunder »the rule of perfect tender« contra væsentlighedskriteriet. Købelovens forskelligartede ansvarsgrundlag sammenlignes dels med anglo-amerikansk rets »ansvar uden ansvarsgrundlag« og dels med CISG's regel om et for al misligholdelse gældende singulært ansvarsgrundlag. »Defect/warranty« problematikken iht. de forskellige retssystemer er ligeledes genstand for en nærmere undersøgelse.

Endvidere arbejdes der på en materialesamling til kursusfaget »Retssammenligning: Comparative Contract Law«.

Lars Nordskov Nielsen:

Tiltrådt d. 1.7. 1981. Har udarbejdet undervisningsmateriale til det kursus i »Folketingets ombudsmand«, som jeg har haft i efterårssemestret. Noget af dette materiale er formentlig egnet til at indgå i en større fremstilling af regler m.v. om ombudsmandsinstitutionen og dennes virksomhed. Nogen nærmere forberedelse af en sådan fremstilling er dog ikke foretaget.

Linda Nielsen:

Fortsat arbejde med afhandling om personlige og uoverdragelige rettigheders behandling på ægtefælle-skifte.

Lov om ægteskabets retsvirkninger fastsætter i § 15, stk. 2, at reglerne om formuefællesskabet kun finder anvendelse på rettigheder, der er uoverdragelige eller iøvrigt af personlig art i den udstrækning, hvori det er foreneligt med de for disse rettigheder særlig gældende regler. Fortolkningen af bestemmelsen er præget af usikkerhed og har stor betydning i

praksis – især ved de mange og forskelligartede pensionsordninger.

Det er sigtet med projektet at søge at afklare retsstillingen samt at opstille et sæt retningslinier for, hvorledes rettighederne fremover bør vurderes. Det søges kortlagt, hvilke af de gængse § 15, stk. 2, rettigheder, der efter gældende ret modificerer formuefællesskabets ligedelingsnorm. Hovedvægten er her lagt på pensions- og forsikringsrettigheder. For disse vil der tillige blive foretaget en retssammenlignende undersøgelse med retsstillingen i Sverige, Norge og Tyskland. Som grundlag for en samlet revideret vurdering af § 15, stk. 2 rettighederne søges afdækket, hvilke hensyn, der begrundet de enkelte rettighedsarters særbehandling på ægtefællesskifte. Ubegrundede forskelle i afvejningen af hensyn søges påvist. Der vil herefter blive foretaget en sammenstilling med de retspolitiske hensyn, der udelukker eller begrænser overførlighed ved overdragelse og kreditorforfølgning, og det vil blive overvejet, i hvilket omfang, der kan udfindes et generelt princip for, hvilke rettigheder, der bør modificere formuefællesskabet.

Herudover er der arbejdet med en undersøgelse af papirløse ægtefællers retsstilling i forhold til den fælles lejlighed. Dette arbejde er mundet ud i en artikel, se publikationslisten nr. 19.

Endelig er der sammen med Vibeke Vindeløv udarbejdet et undervisningshæfte til brug for kursusfaget »papirløse samlivsforhold«. Formålet hermed har først og fremmest været at samle de meget spredte bestemmelser, domme, artikler m.v., der er tilgængelige om emnet. De områder, der behandles, har først og fremmest været boligspørgsmål (leje- og andelsbolig), forsikrings- og pensionsspørgsmål, skatte- og afgiftsspørgsmål samt retten til sociale ydelser.

Erik Olsen:

Projekttitel: Om hjemmelskravet i skatteretten

Et af de grundlæggende principper i forvaltningsretten er som bekendt princippet om lovmæssig forvaltning. Dette indebærer, at ingen forvaltningsmyndighed kan foretage en handling eller udstede en forvaltningsakt uden den fornødne hjemmel er til stede. Ingen offentlig myndighed kan således på eget initiativ udføre nogen aktivitet der ikke på en eller anden måde kan føres tilbage til en bemyndigelse fra lovgivningsmagten eller til en anerkendt sædvaner eller i visse tilfælde til en eller anden form for nødrretsgrundsætning eller lignende.

Inden for skatteretten påkalder hjemmelsproblematikken sig ofte opmærksomhed. Dette skyldes dels den meget komplekse lovgivning på området, der ofte kan give anledning til tvivl om hvorvidt skattemyndighederne har den fornødne hjemmel til en gi-

ven afgørelse, dels at der her er tale om et særligt ømtåleligt område, hvor det ikke sjældent drejer sig om betragtelige beløb, hvor selv små uklarheder kan føre til tvister.

Et andet særligt forhold der gør sig gældende, er den omstændighed, at hjemlen som udgangspunkt findes direkte i grundloven. Ifølge grundlovens § 43 har folkettingen alene magten til at udskrive skatter. Adgangen til at udskrive skatter forudsætter imidlertid ikke alene en sådan materiel hjemmel. Også en bevillingsmæssig hjemmel til at oppebære skattebeløb er ifølge grundlovens § 46, stk. 1, en nødvendighed. En sådan hjemmel kan kun gives direkte af folkettingen på den årlige finanslov.

Hjemmelsproblemerne i skatteretten er således af mere kompliceret beskaffenhed end hvad man oftest træffer inden for andre retsområder. En særlig behandling af disse problemer må således være relevant set ud fra den omstændighed at hjemmelsproblemet ofte udgør en væsentlig del af de skatteretlige tvister.

Projektet vil, som det fremgår, ud over de rent skatteretlige problemer også komme til at berøre mere generelle forvaltningsretlige problemstillinger. Ligeledes vil også egentlige statsforfatningsretlige problemer blive behandlet på grund af skatteudskrivningens særlige grundlovmæssige stilling.

Henning Skovgaard:

Hovedprojektet er den offentlige forvaltnings erstatningspligt i anledning af skader forvoldt under varetagelsen af offentlige opgaver. Som spredte eksempler på relevante virksomhedstyper kan nævnes produktkontrol, byggeforbud, administrativ frihedsberøvelse, brandassistance m.m. Undersøgelsen skal dels belyse ansvarsproblemerne i almindelighed, dels belyse den traditionelle dualisme imellem den almindelige erstatningsret og ekspropriationsretten. Det teoretiske hovedspørgsmål er, i hvilket omfang denne dualisme kan overvindes ved opstilling af fælles ansvarsprincipper, dækkende alle praktisk forekommende skadetyper. Afhandlingen færdiggøres i 1982. Derudover arbejdes med emner fra den almindelige formueret, jfr. publikationslistens nr. 21, panteretten, jfr. publikationslistens nr. 22, og den almindelige erstatningsret, navnlig principalansvaret. I sidstnævnte henseende forberedes et bidrag til festskriftet, Danske og Norske Lov i 300 år, vedr. D.L. 3-19-2.

Finn Taksø-Jensen:

Kommenteret Retsplejelov. Tvangsauktion. (Udkommer 1982).

Familieretten, lærebog (410 sider, udkommer 1982).

Arveretten, lærebog (440 sider, udkommer 1983).

Karnovs Lovsamling: reglerne om umyndighed, familieretten, konkursretten, tvangsauktion, reglerne om skifte og dødsbo.

Vibeke Vindeløv:

Fortsat arbejde med afhandling om formueforholdene i papirløse samlivsforhold. Sigtet med arbejdet er at yde et bidrag til debatten om ændring i ægteskabslovgivningen contra indførelse af nye bestemmelser til regulering af papirløse pars forhold. Udgangspunktet tages i en historisk gennemgang af ægteskabslovgivningen, herefter rides den nuværende ægteskabslovgivning op, hvorefter en omfattende retspraksis vedrørende papirløse samlevendes økonomiske opgør gennemgås og analyseres. På denne baggrund søges opstillet nogle retningslinier for, hvorledes papirløse samlevendes økonomiske forhold fremover kan indplaceres.

Endelig gennemgås tingsrettens samejebegreb og det diskuteres, hvorvidt dette påvirkes af at sameje består mellem to, som lever sammen i et personligt interessefællesskab.

4.1 Gæster ved instituttet, herunder gæsteforelæsere:

Vicekontorchef i Københavns Skatteforvaltning
Chresten Amby.

Kontorchef i Skattedepartementet C.E. Hanmann.

Vicedirektør Laursen.

Landsdommer Vollmond.

Statsskattedirektør Hans Westerberg.

Professor Bo Johnson Theutenburg.

4.2. Afholdte symposier, seminarer og kurser:

Bo von Eyben: Jurist- og Økonomforbundets efteruddannelseskursus om erstatning og forsikring.

W.E. von Eyben: Lærer ved kursus under DJØF i Miljøret. Leder og lærer ved kursus under DJØF i Parts- og vidneafhøring.

A. Vinding Kruse: Advokatrådets kursus i advokatvirksomhed (advokatansvaret).

Linda Nielsen: Lærer på Jurist- og Økonomforbundets efteruddannelseskursus om »Papirløse samlivsforhold«.

4.3. De enkelte medarbejderes aktiviteter:

Bo von Eyben:

b. *Medlemsskab af organer og udvalg inden for universitetet:* medlem af det samfundsvidenskabelige fakultetsråd og dettes lokaleudvalg; institutbestyrer.

W.E. von Eyben:

a. *Skriftlige arbejder:* Nr. 1-2 i oversigt over publikationer.

h. *Redaktionsvirksomhed:* Redaktør af Karnovs Lovsamling.

Isi Foighel:

a. *Skriftlige arbejder:* Nr. 3-7 i oversigt over publikationer.

c. *Medlemsskab af eller sekretærvirksomhed for organer, udvalg, kommissioner m.v. uden for universitetet:* formand for Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland. Medlem af Kommissionen for Kommanditselskaber og Andelselskaber.

f. *Deltagelse i kongresser, konferencer o.lign.:* International Fiscal Associations kongres Berlin 1981. Nordisk Juristmøde, Stockholm 1981.

h. *Redaktionsvirksomhed:* Nordisk Tidsskrift for International Ret.

Claus Gulmann:

a. *Skriftlige arbejder:* Nr. 8-16 i oversigt over publikationer.

b. *Medlemsskab af organer og udvalg inden for universitetet:* Medlem af ruskursusudvalget. Formand for fagrådet. Medlem af fakultetsrådet. Medlem af konsistorium, konsistoriums budget og forretningsudvalg, valgudvalg, statutudvalg og bladudvalg.

c. *Studierejser og studieophold:* Studietur med juridisk diskussionsklub til de europæiske institutioner i Luxembourg, Strasbourg og Bruxelles.

f. *Deltagelse i kongresser, konferencer o. lign.:* Møde ved EF-Domstolen mellem lærere i EF-ret.

h. *Redaktionsvirksomhed:* Redaktør af Justitia. Redaktionssekretær for Nordisk Tidsskrift for International Ret.

A. Vinding Kruse:

a. *Skriftlige arbejder:* Nr. 17 i oversigt over publikationer.

b. *Medlemsskab af organer og udvalg inden for universitetet:* Det retsvidenskabelige Fagråd.

c. *Medlemsskab af eller sekretærvirksomhed for organer, udvalg, kommissioner m.v. uden for universitetet:* Formand for Justitsministeriets erstatningslovudvalg. Formand for Justitsministeriets købelovsudvalg. Medlem af den nordiske arbejdsgruppe vedrørende reform af den nordiske købelov. Medlem af Justitsministeriets udvalg om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom.

e. *Studierejser og studieophold:* Studierejse til Cambridge, november 1981.

f. *Deltagelse i kongresser, konferencer o.lign.:* Det nordiske 29. Juristmøde, Stockholm.

Joseph Lookofsky:

- a. *Skriftlige arbejder*: Nr. 18 i oversigt over publikationer.
- c. *Studierejser og studieophold*: USA, december 1981.

Lars Nordskov Nielsen:

- b. *Medlemsskab af organer og udvalg inden for universitetet*: Fra december 1981 formand for retsvidenskabeligt studienævn og for ansættelsesudvalget og koordineringsudvalget under studienævnet, samt medlem af redaktionskomitén for Informationsbladet.
- c. *Medlemsskab af eller sekretærvirksomhed for organer, udvalg, kommissioner m.v. uden for universitetet*: Formand for Erhvervsuddannelsesrådet. Formand for Indenrigsministeriets hovedstadsrådskommission. Formand for Rådet for større Færdselssikkerhed.
- f. *Deltagelse i kongresser, konferencer o.lign.*: Det nordiske forvaltningsseminar i Bergen i august 1981. Nordisk juristmøde i Stockholm i august 1981. Skatte- og afgiftsministerens konference den 1.10. 1981 om retssikkerhed i skatteretten.
- g. *Gæsteforelæsninger*: Flere foredrag om retssikkerhed i skatteretten (revisorkonferencer m.v.). Nogle foredrag om ombudsmandsinstitutionen, bl.a. i Nordisk administrativt Forbunds danske afdeling.
- h. *Redaktionsvirksomhed*: Medredaktør for »Juristen og Økonomens« litterære afdeling.

Linda Nielsen:

- a. *Skriftlige arbejder*: Nr. 19-20 i oversigt over publikationer.
- b. *Studierejser og studieophold*: Studieophold (14 dage) i Norge og Sverige, september 1981.

Henning Skovgaard:

- a. *Skriftlige arbejder*: Nr. 21-22 i oversigt over publikationer.
- b. *Medlemsskab af organer og udvalg inden for universitetet*: Formand for det retsvidenskabelige studienævn 1980/81.
- h. *Redaktionsvirksomhed*: Hovedredaktør af Karnovs Lovsamling.

Finn Taksø-Jensen:

- a. *Skriftlige arbejder*: Nr. 23-27 i oversigt over publikationer.
- d. *Censorvirksomhed ved andre institutioner*: Handelshøjskolen i Århus.

Vibeke Vindeløv:

- a. *Skriftlige arbejder*: Nr. 28 i oversigt over publikationer.
- f. *Deltagelse i kongresser, konferencer o.lign.*: 29. Nordiske Juristmøde, Stockholm 1981, august.

Publikationer:

1. W.E. von Eyben: Parts- og vidneafhøring, Kbh. 213 sider.
2. – Juridisk ordbog, 5. udg., forventes at foreligge i 1982.
3. Isi Foighel: Studiebog i skatteret (sammen med Leif Skov og Finn Thomsen).
4. – »Skat i en krisetid«. Revision og regnskabsvæsen 1981 nr. 2.
5. – »International skatteret«, Juristen 1982.
6. – »Lov om kommanditselskaber«, Revision og regnskabsvæsen 1982 nr. 2.
7. – »Local autonomy, the Greenland Case«, Models of Autonomy, London 1981.
8. Claus Gulmann: Role of Parliamentary Committees in Denmark in the Field of Foreign Affairs – bidrag til italiensk komparativt værk (medforfatter Isi Foighel).
9. – Industri-, forsknings-, uddannelses- og investeringspolitik – bidrag til værk, EF-Kommissionen vil udgive om Fællesskabsretten 1950-80 (medforfatter Isi Foighel).
10. – Svar til Georg Lett om præjudicielle EF-spm. UfR 1981 s. 260.
11. – EF-Domstolen i 1980, NTIR 1981 s. 90.
12. – Om danske domstoles brug af EF-retten i 1980, Cahiers de droit européen 1981 nr. 3 og 4 (medforfatter Lynge Andersen).
13. – Nye EF-regler og -domme i 1978-80, UfR 1981 s. 357 (medforfatter Jens Fejø).
14. – Anden udgave af Foighel og Hagel-Sørensen, EF-ret – alm. del, (medforfatter Hagel-Sørensen).
15. – Some Danish remarks on the EC-Commission proposal for an accession of the EC to the European Convention on Human Rights – til offentliggørelse i tysk tidsskrift (medforfatter Isi Foighel).
16. – De frie personbevægelser i EF – til populærvidenskabelig serie om EF-retten udgivet af EF-Kommissionen (medforfatter Christen Boye-Jacobsen).
17. A. Vinding Kruse: Indledning til formueretten, 1981, 389 s. (sammen med professor W.E. von Eyben).
18. Joseph Lookofsky: CISG: The Basis of Liability, Justitia, vol. 5/1981 pag. 1-72.
19. Linda Nielsen: Papirløse ægtefællers ret til den fælles lejlighed, UfR 1981 B s. 96-108.
20. – Undervisningshæfte til brug for kursusfaget »Papirløse samlivsforhold« – sammen med Vibeke Vindeløv.
21. Henning Skovgaard: »The Law of Contract and the Pools«, Scandinavian Studies in Law 1981. (med B. Gomard).
22. – Behov for en lovreform af ejerpantebrevet? UfR 1981. 66.

23. Finn Taksøe-Jensen: *Familieret*, 24. udgave af borgerlig ret II (210 sider).
24. – Eksamensopgaver 1977-80 (kompendium 50 sider).
25. – Adoption og papirløse samlivsforhold (kompendium 17 sider).
26. – Domme til øvelsesbrug, Person-, familie- og arveret (130 sider).
27. – Personretten som indledning til retsstudiet, 1. udg. 1981 (210 sider).
28. Vibeke Vindeløv: *Materialesamling* hæfte 1-2 udgivet i samarbejde med Linda Nielsen til brug for kursusfaget »Papirløse samlivsforhold«.

Bo von Eyben

4: Kriminalistisk Institut

Stab:

2 professorer, 3 lektorer, 1 adjunkt, 2 seniorstipendiater, 3 kandidatstipendiater, 2 eksterne lektorer, 13 manuduktører, 4 forskningsstipendiater, 1 overassistent og 5 assistenter (i alt 3 to femte dele TAP stillinger).

Forskningsvirksomhed:

Instituttet dækker fagene strafferet og kriminologi. Medarbejdernes forskningsopgaver falder hovedsageligt, men ikke udelukkende indenfor disse fagområder.

Strafferetten angår fastlæggelsen af det strafbares område samt brugen af strafferetlige sanktioner. Strafferetlig forskning vedrører fortolkning og analyse af straffeloven og af særlovgivningens straffebestemmelser. Fortolkningsvirksomheden sker blandt andet ud fra lovforarbejder samt retspraksis. Det undersøges hvordan de retsudøvende myndigheder anvender reglerne når de skal afgøre hvorvidt en person har begået noget kriminelt og hvilken straf den pågældende i givet fald skal pålægges. Interessen kan også knytte sig til forholdene omkring straffuldbyrnelsen, og om denne indfaldsvinkel benyttes til tider betegnelsen kriminalpolitik, men dette udtryk har også en videre betydning, hvor det blandt andet omfatter de grundlæggende principper for kriminalisering. Strafferetlige studier kan også være af retshistorisk art, ligesom der kan foretages komparative undersøgelser af forskellige landes retstilstand på det strafferetlige område.

Kriminologi er studiet af kriminalitetens udbredelse, årsager og virkninger. Medens strafferetten beskæftiger sig med kriminalitet ud fra en juridisk synsvinkel anlægger den kriminologiske forskning en psykolo-

gisk, sociologisk eller socialpsykologisk synsvinkel. Kriminalitet er resultatet af et samspil mellem en række faktorer: individet (som det har udviklet sig blandt andet gennem opdragelsen), de små og store grupper man vokser op i og lever i (f.eks. familie, kammerater, arbejdsplads, skole, bymiljø), den sociale position (bestemt især af uddannelse, erhverv og økonomi), love og andre regler, diverse institutioner (politi, domstole, fængsler, forsorg osv.), massemedierne (aviser og ugeblade, fjernsyn og film) og mange andre samfundsforhold. For at kunne beskrive, forstå og forklare kriminaliteten, og hvilken rolle den spiller for borgerne i vort samfund er det derfor nødvendigt at studere andet og mere end blot de kriminelle handlinger og personer. Man må også inddrage alle de andre faktorer i samspillet. På samme måde må man studere kriminalitetens virkninger ikke blot på ofrene for kriminalitet, men også på de kriminelle selv og deres familier og på dem der ikke direkte er indblandet. Kriminologer nøjes ikke med at søge at konstatere hvorledes tingene forholder sig. Det hører også til deres opgave at søge at forudsige hvorledes tingene kan udvikle sig og at fremsætte begrundede forslag til løsning af aktuelle kriminalitetsproblemer. Først og fremmest interesserer man sig naturligvis for måder til bekæmpelse af kriminalitet (kriminalprævention). Et væsentligt led heri er at bidrage med forskningsresultater til den stadige ajourføring og revision af lovgivningen på det strafferetlige område.

Forskningsoversigt:

På det strafferetlige område har *Knud Waaben* udsendt andet og afsluttende bind af strafferettens specielle del. Bogen indeholder en gennemgang af de almenfarlige forbrydelser, fredskrænkelser, ærekrænkelser, dokumentforbrydelser og falsk forklaring. Der arbejdes endvidere på bidrag om det samfundsvidenskabelige fagområde til Københavns Universitets historie 1479-1979.

Ulla Bondesons forskning omfatter både almene kriminologiske, kriminalpolitiske og retssociologiske problemer. I disse grænseområder arbejder hun med forskellige projekter om straffens virkninger. Undersøgelsen »Fången i Fængsamhættet« følger op med recidivoplysning om ca. 1000 tidligere interviewede fanger. Disse data er indsamlet over en 10 års periode og kompletteres med tilgængelige registerdata af socio-økonomisk karakter. Formålet er at studere om den tidligere observerede prisonisering (kriminalisering på anstalt) har nogen betydning for den senere samfundstilpasning, og hvilke andre faktorer som kan tænkes at påvirke recidivet (med støtte fra Länsförsäkringsbolagens forskningsnämnd). Der er også foretaget nogle forstudier med henblik på en vurde-

ring af den i Danmark påtænkte nye sanktion, samfundstjeneste. På det kriminologiske område har Bondeson endvidere påbegyndt en studie af voldsfore sammen med overlæge Smith og sociologen Maniche (med støtte fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi).

På det retssociologiske område har Bondeson flere empiriske studier i gang. Hun har udført interviewundersøgelser omkring den almene retsbevidsthed, både gennem personlige interviews og enquete. Såvel et repræsentativt udvalg af Malmøs befolkning som et landsgennemsnit er blevet interviewet. En global beskrivelse af de retlige forestillinger og attituder tilstræbes. Opfattelsen af den almene retsbevidsthed siges at være en legal fiktion. Forskellige determinanter af social, økonomisk og erfaringsmæssig karakter til den varierende struktur af retsbevidsthed udforskes.

En sammenlignende studie af dommeres retsbevidsthed foretages parallelt hermed. Dommerne interviewes dels om deres egne retlige forestillinger, og dels udspørges de om deres opfattelse af befolkningens forestillinger i tilsvarende spørgsmål (med støtte fra Riksbankens Jubileumsfond).

På sanktionsområdet forberedes et projekt om variationer i domstolspraksis, hvilket omfatter såvel sanktionsvalg som strafudmåling for forskellige forbrydelser ved samtlige svenske byretter, idet de enkelte domstole holdes konstant. Der gøres også forsøg med at forklare de variationer, som kan observeres dels mellem enkelte underretter, dels mellem forskellige landsretsområder (med støtte fra Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd).

Endelig arbejder Bondeson med at oversætte sine tidligere bøger til engelsk (med støtte fra Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd).

Vagn Greve har (sammen med Bent Unmack Larsen og Per Lindegaard) udsendt 2. gennemsete udgave af *Kommenteret Straffelov, Almindelig del*, og har (sammen med Niels Bonde og Ole Scharf) udsendt 2. gennemsete udgave af *Kommenteret Politivedtægt*. Under trykning er en almentilgængelig oversigt over den danske strafferet – »Strafånsvar« – der er udarbejdet i samarbejde med Ole Ingstrup og Sv. Gram Jensen. Ved siden af disse bøger er der udarbejdet artikler om lægers ret og pligt til eutanasi, om psykisk afvigende lovovertredere og om hjemmelen for administrative straffebeholdninger.

Den nuværende forskning vedrører især fiskalstrafferetlige emner (i samarbejde med Lida Hulgård). Under denne del af strafferetten behandles betingelser for overtrædelse af skatte-, told- og afgiftsbestemmelser.

Berl Kutchinsky's forskning vedrører såvel alment kriminologiske som kriminalpolitiske, retssociologiske

og retspsykologiske områder. På det kriminologiske område har han videreført en serie undersøgelser vedrørende seksualkriminalitet i Danmark. Materialet består dels af statistiske oplysninger der bl.a. indsamles gennem politiets anmeldelseskort, dels af dybdeinterviews med seksualkriminelle og personer med seksuelle afvigelser, der – hvis de blev realiserede – ville indebære seksuelle lovovertredelser. I tilslutning til disse undersøgelser vedrørende danske forhold, er der indsamlet oplysninger om forholdet mellem seksualkriminalitet og andre former for kriminalitet i en række andre lande. Specielt er der foretaget en sammenligning mellem hyppigheden og udviklingen af voldtægt sammenlignet med ikke-seksuelle voldsforbrydelser.

Med henblik på udarbejdelsen af en artikel om »pornografi og kriminalitet«, har Kutchinsky indsamlet og bearbejdet oplysninger om dette emne fra hele verden. Egne undersøgelser såvel som ca. 300 bøger og artikler om pornografis udbredelse, indhold, virkninger med mere danner grundlag for denne leksikalske artikel, bestilt til en international kriminologisk encyclopædi.

På det kriminalpolitiske område har Kutchinsky fortsat undersøgelserne vedrørende spørgsmål om afkriminalisering. Som omtalt i årbogen 1980 foregår dette forsknings- og udviklingsarbejde under Europarådets auspicier, nærmere betegnet en afkriminaliseringskomité under Europarådets kriminologiske afdeling (European Committee on Crime Problems). Komitéen har i 1980 afgivet betænkning vedrørende afkriminalisering i almindelighed og med særligt henblik på berigelseskriminalitet; for tiden skrives der betænkning specielt om afkriminalisering inden for det seksuelle område. I forlængelse af dette arbejde er Kutchinsky organisator af Europarådets årlige kriminologi-konference, der i november 1982 vil komme til at omhandle seksuelle holdninger og adfærd og disses betydning for moderne kriminalpolitik. På denne konference vil der blive sat focus dels på voldtægtsproblemer, dels på problemer omkring den »seksuelle lavalder«. Sidstnævnte varierer stærkt fra land til land inden for Europarådets 21 medlemslande. I mange lande er der også stor forskel mellem homo- og heterosexuel »lavalder« – et forhold som Den parlamentariske Forsamling netop har vedtaget at gøre op med.

På det retspsykologiske område fortsættes indsamlingen af oplysninger med henblik på videreførelse af det foreløbigt udgivne bind om »Parts- og vidneafhøring« (se litteraturfortegnelsen). De fortsatte undersøgelser – hvis juridiske dele varetages af W.E. von Eyben – omhandler bl.a. de særlige problemer forbundet med børn som vidner. Ligeledes i samarbejde med von Eyben planlægges en nærmere behandling af lægmænds medvirken ved domstolene (lægdommere og nævninge).

Flemming Balvig har arbejdet med en række undersøgelser af ungdomskriminalitet i en københavnsk forstadskommune. Det primære har været en såkaldt selvrapporterings-studie hvor alle unge i 8. klasse i kommunen udfyldte et større spørgeskema, der dels omhandlede begået kriminalitet og dels spørgsmål om fritidsforhold, familieforhold, skoleforhold mv. I analyserne af det indsamlede materiale har især ekstremerne været i fokus, dvs. de unge, der slet ikke har begået noget kriminelt på den ene side og den lille gruppe af unge, der har begået specielt meget kriminalitet på den anden. Begge disse grupper viser sig at have en social baggrund og befinde sig i en social situation, der er markant forskellig fra de fleste unge. Et andet centralt element i analyserne har været forholdet mellem den skjulte og den opdagede kriminalitet – såvel i relation til politiet som til forældre, lærere og social- og sundhedsforvaltningen. Umiddelbart fremstår langt den overvejende del af ungdomskriminaliteten som skjult eller updaget. På den anden side er de unge, der bliver opdaget for et eller andet forhold, en gruppe unge, der også tegner sig for hovedparten af de skjulte forhold. Som et tredje centralt element i analysen fremstår et forsøg på at belyse virkningerne af om forældre, lærere o.a. reagerer på den ene eller den anden måde overfor et barn, der er blevet opdaget for en lovovertrædelse. Der er herunder fundet frem til reaktionsmønstre, der henholdsvis kan øge eller mindske risikoen for nye lovovertrædelser fremover. *Flemming Balvig* har også i det forløbne år foretaget undersøgelser af de økonomiske omkostninger ved forskellige former for tyveri.

Jørn Vestergaard arbejder med et større projekt vedrørende dels straffastsættelse i almindelighed, dels den kriminalpolitiske udvikling i 70'erne på sanktionsområdet (med støtte fra Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd). Undersøgelsen tilsigter at belyse de faktiske ændringer i sanktionsanvendelsen såvel som de dermed forbundne ideologiske brydninger. Udgangspunktet for undersøgelsen er en omfattende gennemgang af aktmateriale med oplysninger om de gennem en årrække behandlede sager fra København. Der er foretaget registrering vedrørende kriminalitetens art, forstraffe, personlig og social baggrund, sanktionen, samt visse oplysninger vedrørende sagsbehandlingen. I tillæg er der foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt dommere, anklagere og forsvarere, især med henblik på at belyse den eventuelle indflydelse af forskellige holdninger på sagernes udfald. Projektet omfatter desuden gennemgang af de senere års kriminalpolitiske tilkendegivelser i offentlige betænkninger, debatskrifter mv. Yderligere har projektet et komparativt aspekt, derved at udviklingen på det tilsvarende område i USA gennemgås. Også her har 70'ernes ideologiske bryd-

ninger indeholdt en dybtgående kritik mod instituti-onalisering som sådan, mod langvarige fængsels-straffe, og mod tidsubestemte frihedsberøvelser med et behandlingsbestemt formål. Et andet gennemgå-ende træk ved begge retssystemer er, at der har væ-ret en omfattende kritik mod forekomsten af vil-kårlighed, retsløshed og social skævhed i den tradi-tionelle sanktionspraksis. De underliggende sociale realiteter og retstraditioner er imidlertid vidt forskel-lige for de to retsområder, og i praksis har reformak-tiviteterne et ganske andet tilsnit i USA end i Skan-dinavien. Projektet sigter blandt andet mod at belyse baggrunden for, hvordan reformbevægelser med samme indhold har opnået vidt forskellige resultater i henholdsvis Danmark og forskellige amerikanske jurisdiktioner.

Henning Koch er i færd med at afslutte den juridiske og retssociologiske undersøgelse af ordenspolitiets selektion (sagsudvælgelse) og effektivitet. Undersø-gelsen er baseret på studier over udviklingen i poli-tiets organisation og beføjelser fra 1863 til i dag, på statistikker over politiets arbejdsopgaver fra 1972 til 1976 og på nogle måneders deltagelse i politipatrul-jeringen i Århus og Kalundborg politikredse.

Beth Grothe Nielsen har fortsat arbejdet med et projekt om frihedsberøvende strafferetlige og socialretlige foranstaltninger over for børn og unge. Som en del af dette projekt er der foretaget en gennemgang af de retssikkerhedsmæssige problemer i forbindelse med bistandslovens regler om forældresamtykke til an-bringelse af børn og unge uden for hjemmet. Der er endvidere indledt undersøgelser af, om der er diver-gens mellem det sociale systems og straffesystemets målsætninger med hensyn til 15-17 årige lovovertræ-dere, og hvilke udslag en eventuel divergens giver sig i praksis. Der er også påbegyndt undersøgelse af, hvilken rolle kriminel adfærd – i forhold til andre sociale problemer – spiller ved afgørelsen af, om der skal iværksættes socialretlig institutionsanbringelse. I relation til projektet er der foretaget en gennem-gang af det ideologiske og praktiske indhold af bør-ne- og ungdomsinstitutionerne fra oprettelsen af Christian IV's børnehus i 1605 og til vore dages skole- og ungdomshjem mv., set i sammenhæng med samfundets almindelige økonomiske og sociale ud-vikling gennem denne periode. Også den nyeste ud-vikling på området: de alternative »institutioner« som (produktions)kollektiver, skibsprojekter og pro-fessionel familiepleje er omfattet af denne gennem-gang. Derudover har Beth Grothe Nielsen udarbej-det foredrag og artikler, der har sammenhæng med – og til en vis grad er en videreudvikling af tanker og ideer i hendes licentiaatshandling fra 1980 om »Let-færdige Qvindfolk«. Hun arbejder på en forkortet

udgave af denne afhandling, der forventes at udkomme i bogform i slutningen af året.

Sysette Vinding Kruse arbejder med en undersøgelse af det objektive strafansvar og herunder strafansvaret for juridiske personer. Af hensyn til afgrænsningen af det objektive strafansvar indeholder undersøgelsen et selvstændigt afsnit om uagtsomhedsansvaret, herunder specielt et afsnit om uagtsomhedsansvaret for personer i ledende stillinger, spørgsmål om specialsubjekters betydning i særlovgivningen og delegationsproblemer.

Det objektive strafansvar vil blive belyst ved en gennemgang af praksis på udvalgte vigtige områder, toldlovgivningen, landbrugslovgivningen og arbejdsmiljølovgivningen. Undersøgelsen vil omfatte en stillingtagen til det objektive strafansvars hensigtsmæssighed og en stillingtagen til, hvorvidt det eventuelt bør erstattes af andre former for reaktioner. Undersøgelsen vil endvidere omfatte specialproblemer i forbindelse med det objektive strafansvar, herunder om der gælder særlige undtagelser fra ansvaret. Undersøgelsen omfatter primært de nordiske lande.

Britta Kyvsgaard påbegyndte i begyndelsen af 1981 en undersøgelse over unges levemåde. Hermed anses den konkrete daglige adfærd set i relation til de personlige, sociale og samfundsmæssige betingelser herfor. Undersøgelsen omfatter en gruppe 15-16 årige unge, der lever i en relativ høj kriminel aktivitet. I foråret 1981 foretog Britta Kyvsgaard en kortlægning af undersøgelsesområdet, dels på baggrund af samtaler med institutionspersonale mv. og dels ud fra foreliggende statistiske opgørelser og andre rapporter. I efterårshalvåret 1981 har Britta Kyvsgaard boet i området for dagligt at kunne følge de unges færden. Denne deltagende observation fortsætter i foråret 1982, og samtidig er der planlagt at gennemføre intensive interviews med de unge og andre relevante personer i området.

Eva Smith undersøger på eksperimentelt grundlag vidnepsykologiske og afhørings tekniske emner og har med henblik herpå tilvejebragt vidneforklaringer under forhold der skulle svare til dem som gør sig gældende under retlige afhøringer. Formålet er at søge belyst hvilken betydning det har for afgivelsen af et vidneudsagn at det er forpligtende og kan få betydning for andre, når disse forhold sammenholdes med situationer hvor oplysninger afgives uden

nogen antagelse om at de vil få vidtrækkende betydning. Der er benyttet udtryk og metoder som benyttes ved retsens og politiets afhøringer. Endvidere er der foretaget identifikation (fotografier).

Annalise Kongstad har i bogform udsendt resultater fra et omfattende projekt vedrørende voldtægt. Voldtægtsundersøgelsen omfatter blandt andet data vedrørende befolkningens holdning til seksuel tvang. Desuden bygger undersøgelsen på en gennemgang af straffeakter. Projektet er gennemført sammen med Gitte Carstensen, Sidsel Larsen og Nell Rasmussen.

Lene Ravn fortsætter studier af international strafret.

Lene Kielgast har færdiggjort et strafferetligt og kriminologisk studium af forbrydelsen hensynsløs farefordelse.

Henrik Stevnsborg har i det forløbne år overvejende beskæftiget sig med strafferetten i det førindustrielle Danmark. Med udgangspunkt i retsprotokoller og notarialdokumenter er lovstof søgt sat mod praksis; dom over for forlig og benådning; retssag over for retssagssurrogater og udenretlige løsninger. Med en bevilling fra Carlsbergfondet er der foretaget en kritisk/metodisk undersøgelse, hvori mundtligt traditionsstof konfronteres med bl.a. bevarede retsakter fra det 19. århundrede. Sammen med Henning Koch har Stevnsborg udarbejdet et undersøgelsesoplæg om 'Politiet under Besættelsen' på bestilling af Politihistorisk Selskab.

Med støtte fra Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd arbejder Stevnsborg med en sagstypologisk analyse af retsprotokollerne fra Helsingør 1612-1859 og Falster 1633-1859. Projektet tager sigte mod en systematisk udnyttelse af danske retsarkiver fra det 17. til det 19. århundrede. Materialet nedbrydes til sin mindste udelelige enhed, den enkelte sag, der klassificeres efter type. På grund af materialets omfang (skønsmæssigt ca. 30.000 sager) er en EDB-bearbejdning tilrettelagt sammen med Dansk Data Arkiv. Blandt anvendelsesmulighederne kan f.eks. peges på en redegørelse for Danske Lovs gennemslagskraft og faktiske anvendelse ved underretterne.

Redaktion af videnskabelige tidsskrifter:

Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab (Knud Waaben indtil medio 1981, herefter Vagn Greve). *Révue Internationale de Criminologie et Police Technique* (Ulla Bondeson). *Victimology: An International Journal* (Berl Kutchinsky). *International Journal for The Sociology of Law* (Berl Kutchinsky). *Scandinavian Studies in Criminology* (Berl Kut-

chinsky). Archives of Sexual Behaviour (Berl Kutchinsky).

Medlemsskab af kommissioner mv.:

Formandsskabet for straffelovrådet (Knud Waaben). Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi (Vagn Greve, næstformand og Ulla Bondeson). Justitsministeriets kriminalpolitiske forskningsudvalg (Vagn Greve og Ulla Bondeson). Justitsministeriets kriminalpolitiske forskningsgruppe (Vagn Greve). Udvalget vedrørende kriminologisk og kriminalpolitisk forskning, Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd (Flemming Balvig, Ulla Bondeson og Berl Kutchinsky). Board of Research Committee for the Sociology of Deviance and Social Control, International Sociological Association (Ulla Bondeson). Commission Scientifique et Conseil de Direction (secrétaire général adjoint) de Société Internationale de Criminologie (Ulla Bondeson). Société Internationale de Criminologie, Secrétaire adjoint et membre de Commission Scientifique (Ulla Bondeson). Expert in Select Committee of Experts on the Relationship between the Public and Crime Policy, Council of Europe (Ulla Bondeson). Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådets etikkommité (Ulla Bondeson). Svenska Kriminalistföreningens styrelse (Ulla Bondeson). Danmarks Statistiks Kriminalstatistikudvalg (Flemming Balvig). Udvalget vedrørende strukturændringer indenfor forsorgsområdet (Flemming Balvig). Det kriminalpræventive Råd (Vagn Greve). Det kriminalpræventive Råds butikstyveriudvalg (Berl Kutchinsky).

Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende politiforskning (Henning Koch). European Group for the Study of Deviance and Social Control (Ida Koch). Board of International Institute of Technical Assistance in Sex Education and Parenthood (Berl Kutchinsky). Criminological Scientific Council, Council of Europe (Berl Kutchinsky). Select Committee on Decriminalization, Council of Europe (Berl Kutchinsky). Research Committee on Sociology of Law; Research Committee for the Sociology of Deviance and Social Control; begge komitéer under International Sociological Association (Berl Kutchinsky).

Medlemsskab af bedømmelsesudvalg:

Knud Waaben har været formand for to udvalg til bedømmelse af licentiatafhandlinger samt medlem af to udvalg i forbindelse med tildeling af kandidat- og seniorstipendier.

Ulla Bondeson har været medlem af et udvalg i forbindelse med tildeling af et kandidatstipendium og af et udvalg til bedømmelse af en doktorafhandling.

Vagn Greve har været henholdsvis medlem af og formand for to udvalg til bedømmelse af licentiatafhandlinger.

Publikationer:

Balvig, Flemming: Ungdomskriminalitet i en forstadskommune, Gladsaxe Kommune/Kriminalistisk Institut, 1980/81. 804 s.

– »Medievold – en rejsebeskrivelse«, i Jørgen Pauli Jensen og Jytte Thorbek (red.): Vold og modvold i Danmark – myter og virkelighed, Forlaget Hekla, 1981, s. 166-177.

– »Massemedier og vold«, kronik i Aktuelt, 30. september 1981.

– »Kriminalitet og erhvervslivet i Danmark«, Kriminalpolitik Nr. 2-3, 1981, s. 17-18.

Bondeson, Ulla: »Forskningsprogram vedrørende vurdering af forsøg med samfundstjeneste«. Responsum til Justitsministeriets kriminalpolitiske forskningsgruppe, marts 1981; artikel i Kriminalistisk Instituts årsberetning 1980, s. 28-34.

– »Criminal Care in Liberty,« Scandinavian – Polish Workmeeting, Denmark 1981, Scandinavian Council for Criminology, p. 190-202.

– »Kriminalforsorg i frihed – aktuelle teoretiske og praktiske problemer.« Justitsministeriets kriminalpolitiske forskningsudvalg, febr. 1981.

– »The role of research in defining the component groups of the population and determining their attitudes towards a crime policy aimed at developing alternatives to imprisonment.« Council of Europe, marts 1981.

– »Internationella kriminologiförbundet – Société Internationale de Criminologie – International Society for Criminology.« Nordisk Kriminologi Nyhetsbrev, NSfK aprio 1981, s. 2-5.

Carstensen, Gitte, Annalise Kongstad, Nell Rasmussen og Sidsel Larsen: Voldtægt – på vej mod en helhedsforståelse, forlaget Delta, 1981, 262 s.

Greve, Vagn: »Lægers ret og pligt til eutanasi«, i Finn Stéfansson & Asger Sørensen: Liv og død, 2. udgave, København 1981.

– Straffeloven. Almindelig del, 2. udgave, København 1981 (sammen med Bent Unmack Larsen og Per Lindegaard).

– Kommenteret normalpolitivedtægt, 2. udgave, København 1981 (sammen med Niels Bonde og Ole Scharf).

Kielgast, Lene: Om straffelovens § 252, Kriminalistisk Instituts stencilserie, Nr. 14, 1981.

Koch, Ida: »Imod Isolation«, kronik i Information 21.12.81.

– »Alternative frihedsberøvelser – liberalisering eller hamskifte?«, Dansk Psykolog Nyt, 17, 1981.

– og Kirsten Jensen: »Kvindelige fangers sociale baggrund«. Forskningsrapport III fra projektet

- Kvinder i fængsel, Københavns Universitet, 1981 (stenc.)
- og Barbara Swartz: *Haben Sträflinge Streifen?* Rowohlt, 1981. (Oversættelse af »Er fanger stribede?«).
 - Kruse, Sysette Vinding: »Strafbar uagtsomhed hos virksomhedsledere«, *Juristen & Økonomen*, 1981, s. 355 ff.
 - Kutchinsky, Berl: »Parts- og Vidneafhøring, Bind 1«. København: Juristforbundets Forlag, 1981. 213 sider samt et kassettebånd med indspilning af de i bogen citerede eksempler fra retssager (sammen med W.E. von Eyben).
 - »La décriminalisation et l'opinion publique«. *Sociological Microjournal*, Vol. 15, 1981. Fiche no. 72, 36 sider. (Oversat fra original på engelsk).
 - »Deviance and criminality: The case of voyeur in a peeper's paradise«. *Sociological Microjournal*, Vol. 14, 1980. Fiche no. 68. (Genoptryk, udgivet 1981).
 - Kyvsgaard, Britta: »Unge kriminalitet - unge straf«, *Kriminalpolitik* nr. 1, 1981.
 - »Et forsøg på afdramatisering« i Jørgen Langkilde m.fl. (red.): *Kriminalitet. Nogle synspunkter på politik, kriminalitet og kriminalitetsbekæmpelse*, Peter la Cours forlag, 1981.
 - Invaliddepension og recidiv, *Forskningsrapport* nr. 16, Justitsministeriet, 1981.
 - »Invaliddepension og kriminalitet«, *KF-bladet* nr. 9, 1981.
 - Nielsen, Beth Grothe: »Om kunsten at ændre retsregler uden at påvirke praksis«, *Juristen og Økonomen* 1981, 115.
 - »Et eksempel på anvendelse af det sagtypologiske register over domme fra Det nørrejske Lands-ting«, *Fortid og Nutid* XXIX 1981, 107.
 - »Lettfærdige Qvindfolk« i *Vendsyssel*, *Vendsyssel Aarbog* 1981.
 - »Historien om den kriminelle lavalder«. *Kriminalpolitik* nr. 1, 1981, s. 3-6.
 - Stevnsborg, Henrik: »For at fremme og opretholde den fuldkomne borgersikkerhed: Om oprettelsen af Københavns Politiret i 1793«, *Politihistorisk Selskabs Årsskrift* 1981, s. 21-44.
 - Fra »samfundets« til »statens« strafferetspleje, *Kriminalistisk Instituts stencilserie* nr. 13, 1981.
 - »Aims and Methods of the Official Campaign against Prostitution in Copenhagen 1769-1780«, i *Scandinavian Journal of History* 6, 1981, s. 207-27.
 - Vestergaard, Jørn: *Kriminalistisk Instituts årsberetning 1980*, *Kriminalistisk Instituts stencilserie*, nr. 15 (redaktør).
 - Politiet i det danske samfund: Oplæg til dannelse af en komité vedrørende politiets opgaver, særligt med henblik på problemerne omkring kollektive sociale uroligheder. Juli 1981 (stenc.). Publiceret i lettere redigerede versioner bl.a. følgende steder: *Politikens kronik* den 14. august 1981, *dagbladet Information* fredag den 4. september 1981, *Tidskrift for Dansk Politi*, Nr. 14, 1981, s. 277-279, *Juristen & Økonomen*, Nr. 16, s. F. 398 ff. (sammen med Jørgen Jepsen og Henning Steensig).
 - Waaben, Knud: *Strafferettens specielle del II*, G.E.C. Gads Forlag 1981.

Gæster:

Instituttet har i årets løb haft besøg af flere udenlandske kolleger som i en periode har arbejdet her: Robert Perriens fra Katholieke Universiteit Leuven; Janis Elberling fra Emory University, Atlanta, Georgia; Elaine Schecter, Columbia University.

Studierejser:

Studieophold ved Institut for kriminologi og strafferecht, Oslo (Britta Kyvsgaard). Studieophold i Cambridge (Sysette Vinding Kruse).

Jørn Vestergaard

Statsvidenskab

1: Økonomisk Institut

Indledning:

Pr. 31/12 1981 var der til Økonomisk Institut knyttet 40 heltidsansatte videnskabelige medarbejdere, bestående af 10 professorer, 18 lektorer/adjunkter samt 14 kandidat- og seniorstipendiater. Der har i årets løb ikke været tilgang af nye videnskabelige stillinger. Herudover huser Institutet 5 fondslønnede stipendiater, 4 der beskæftiger sig med energiøkonomiske spørgsmål, samt 1 der arbejder med en evaluering af ungdomsgarantiordningens økonomi. Det til Institutet knyttede teknisk-administrative personale omfatter 9 heltidsansatte medarbejdere.

Nærværende beretning rapporterer om medarbejdernes forskningsmæssige aktiviteter m.m. Det vil ses, at undervisningsmæssig og forskningsmæssig aktivitet ikke er helt nem at adskille. Vi kan i denne forbindelse pege på medarbejdernes vejledningsopgaver i forbindelse med licentiat- og kandidatstudiet. I et vist omfang kan man derfor betragte de kandidatstuderendes store specialeopgaver som hørende under Institutets aktivitetsområde, og en oversigt over disse opgaver er derfor indføjet i nærværende rapport. Licentiatstudiet er en forskningsuddannelse, der forventes at have betydning for forskningsrekrutteringen til Københavns Universitet og andre højere læreanstalter, hvor der undervises i økonomi samt i forskningslignende stillinger uden for universitetet. Der er p.t. immatrikuleret 10 kandidater ved lic.-studiet.

2. Institutets videnskabelige medarbejdere:

Professor Ellen Andersen, forskningsstipendiat Henrik Andersen, seniorstipendiat Michael Blad, lektor Poul Buch-Hansen, lektor Jørgen Peter Christensen, kandidatstipendiat Esben Dalgaard, professor Sven Danø, professor Hector Estrup, (orlov fra 30/8-81), lektor Jørgen Estrup, professor Birgit Grodal, lektor Christian Groth, forskningsstipendiat Jesper Gundersmann, lektor Y.P. Gupta, professor Erik Gørtz, kandidatstipendiat Bodil Olai Hansen (fra 1/6-81), forskningsstipendiat Peter Orebo Hansen (fra 1/8-81), professor Svend Aage Hansen, kandidatstipendiat Leif Hasager, forskningsstipendiat Tom Hefting, lektor Christian Hjorth-Andersen, lektor Hans Keiding, lektor Carsten Koch, lektor Niels Kærgård, lektor Jørgen Birk Mortensen, lektor Axel Mossin, kandidatstipendiat Flemming Møller, kandidatstipendiat Gert Aage Nielsen (indtil 31/7-81), kandidatstipendiat Lars Tyge Nielsen, lektor Peter Erling Nielsen, forskningsstipendiat Søren Bo Nielsen, lektor Gunnar Persson, lektor Peter Mark Prutzan, kan-

didatstipendiat Inge Røpke (fra 1/8-81), kandidatstipendiat Peter Skott (fra 1/10-81), lektor Christen Sørensen, kandidatstipendiat Peter Birch Sørensen, seniorstipendiat Troels Østergaard Sørensen, docent Frode Terkelsen, kandidatstipendiat Hans Thygesen, (indtil 31/3-81) professor Niels Thygesen, professor Karl Vind, kandidatstipendiat Tage Vosbein, lektor Torben Warnich-Hansen, kandidatstipendiat Niels Westergaard-Nielsen, (indtil 30/6-81), seniorstipendiat Thorbjørn Waagstein, professor Anders Ølgaard, lektor Hans Aage.

3. Forskningsvirksomhed:

Institutets forskningsaktivitet spænder over så bredt et område, at det kan være vanskeligt at sammenfatte disse aktiviteter i en fælles karakteristik, selv om et fælles udgangspunkt er økonomisk teori. En kort karakteristik af vigtige forskningsområder, der dyrkes på instituttet, er givet som indledning til en omtale af de af instituttets medarbejdere, som naturligt kan rubriceres under en sådan karakteristik. Det drejer sig om følgende grupper:

mikroteori og generel ligevægtsteori
driftsøkonomi, planlægning og operationsanalyse
pengeteori og pengepolitik

politisk økonomi
vækst, fordeling og inflation

økonometri og empirisk økonomi
anvendt økonomi
energiøkonomi

En række af instituttets medarbejdere har ikke naturligt kunnet rubriceres i disse grupper, men det er da også for disse medarbejders vedkommende karakteristisk, at tidligere tiders stærkt individualiserede forskning heller ikke dækker deres aktivitet. En række af dem har således stærkt udadrettede aktiviteter, bl.a. i forbindelse med deltagelse i udvalg og udredningsarbejde.

En mere udførlig beskrivelse af forskningsaktiviteten de senere år findes i »Forskningsrapporter 75/76, 76/77 og 77/78 og 1980« udgivet af Det samfundsvidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitet.

Mikroteori og generel ligevægtsteori:

(Michael C. Blad (indtil 31/12-81), Esben Dalgaard, Birgit Grodal, Bodil Olai Hansen (fra 1/6-81), Leif Hasager (fra 1/9-81), Hans Keiding, Jørgen Birk Mortensen, Axel Mossin, Lars Tyge Nielsen, Frode Terkelsen og Karl Vind).

Mikrogruppens primære forskningsområde er det økonomiske samspil mellem økonomiens agenter i

forskellige institutionelle rammer. De grundlæggende problemstillinger er her, dels hvilke egenskaber der følger af et konkret sæt af institutioner, dels hvorledes økonomiens institutioner skal tilpasses, således at resultaterne af agenternes adfærd opfylder specificerede krav med hensyn til effektivitet, optimalitet o.s.v.

Inden for disse rammer har gruppens forskning især drejet sig om problemerne omkring sammenvejning (aggregering) af agenternes markedsadfærd i situationer, hvor der ikke hersker fuldkommen konkurrence, herunder specielt undersøgelser af bytteadfærd, monopolistisk konkurrence og situationer med faste priser og kvantitetsrestriktioner i handelen.

Foruden disse områder har mikrogruppen traditionelt et sekundært forskningsområde, idet der forskes i matematiske aspekter af økonomisk teori i almindelighed. På dette område kan især nævnes undersøgelser af forudsætningerne for de specielle funktionsformer for nytte- og produktionsfunktioner, der benyttes i bl.a. efterspørgsels- og porteføljevalgteorien.

Michael C. Blad har påbegyndt et projekt vedrørende endogenisering af teknologiudvikling i modeller med rationerede ligevægte. Desuden har han sammen med Hans Keiding startet et projekt med henblik på at vise en generel eksistenssætning for ligevægt i overlappende generationsmodeller og uendelige økonomier.

Esben Dalgaard har fortsat sit arbejde med en licentiatafhandling om fastprismodeller. De i litteraturlisten anførte arbejder er delstudier fra denne afhandling.

Birgit Grodal har arbejdet med forskellige generelle ligevægtsmodeller inden for monopolistisk konkurrence. Således har hun bl.a. arbejdet med at karakterisere den vilkårlighed i ligevægtene, der opstår ved at benytte forskellige normaliseringer af priserne. Ligeledes har hun, sammen med Hildegart Dieter, Bonn, udarbejdet et eksempel, hvori der med den almindelige definition af Cournot-Nash ligevægt end ikke eksisterer en ligevægt i blandede strategier. Dette viser, at det ikke blot som tidligere hævdet er den manglende konkavitet af pay-off funktionen, men også den manglende kontinuitet, der medfører ikke-eksistens af ligevægt. Begge dele viser de eksisterende modellers svagheder, når der er et endeligt antal virksomheder. Endvidere har hun udarbejdet en artikel om antallet af blokerede koalitioner for allokalationer, der ikke er Paretooptimale.

Leif Hasager har besvaret prisopgaven for statsvidenskab »Fastprismodeller i udenrigshandelens teori« og opnået sølvmedalje.

Hans Keiding har især beskæftiget sig med følgende emner: (1) Generationsmodeller, som beskriver den økonomiske aktivitet over tid, idet der ikke er

nogen fast tidsgrænse. Sådanne modeller er velegnede til at behandle problemer som økonomisk vækst, inflation, byrdefordeling mellem generationer etc. De væsentligste opnåede resultater drejer sig om eksistens af ligevægte under svage forudsætninger samt sammenhængen mellem ligevægt og optimalitet.

(2) Ligevægte med stive priser og rationering – undersøgelse af hvorvidt der findes ligevægte med visse ekstra betingelser på formen for rationering.

(3) Komplexitet af beslutninger i en undersøgelse af hvor mange afstemningsprocedurer, der behøves for at nå en endelig beslutning for en given klasse af simple kollektive beslutningsprocedurer.

Jørgen Birk Mortensen har arbejdet med vækst- og kapitalteoretiske problemstillinger, herunder en oversigt over udviklingen i kapitalteori, som vil fremkomme i Nationaløkonomisk Tidsskrift. Endvidere har han arbejdet med en række emner inden for energiøkonomi, herunder påbegyndt et projekt, der behandler de økonomiske aspekter af lokal energiplanlægning, som forventes afsluttet i 1982.

Axel Mossin har arbejdet med et projekt, der behandler dansk økonomi i international konkurrence, herunder en afklaring af begrebet international konkurrenceevne samt nogle empiriske undersøgelser af dansk økonomis konkurrenceresultater. Desuden har han arbejdet med en grundvidenskabelig analyse af strukturen i økonomisk adfærd og af, hvordan økonomiske samfund fungerer.

Lars Tyge Nielsen har fortsat sit Ph.D.-studium ved Harvard University.

Frøde Terkelsen har arbejdet med matematiske emner, der anvendes i økonomisk teori. F.eks. har han arbejdet med et systematisere nogle løsningsmetoder for differentiaalligninger.

Karl Vind har fortsat sit arbejde med at undersøge institutioner i generel ligevægtsteori. Inden for dette område er en del nye resultater opnået. Karl Vind har siden 1/8 opholdt sig ved University of California, Berkeley.

Driftsøkonomi, planlægning og operationsanalyse:
(Sven Danø og Peter Mark Pruzan).

Traditionelt drejer driftsøkonomien sig om den enkelte virksomheds økonomiske problemer og forskellige metoder til at løse dem. Driftsøkonomien formulerer gerne problemerne som optimeringsproblemer, hvor det i en given problemsituation gælder om at finde de for virksomheden fordelagtigste handlingsstrategier. Driftsøkonomien leder derfor frem til et studium af økonomiske optimeringsproblemer i al almindelighed, til undersøgelse af deres matematiske formulering, deres struktur, typificering, og deres løsninger og gyldighedsområder for løsninger. Læren om økonomiske optimeringsproblemer betegnes hyppigst operationsanalyse. Driftsøkonomiske og

operationsanalytiske undersøgelser udgør kun en mindre del af instituttets samlede forskning, men fagene er af betydning for helhedsbilledet, fordi driftsøkonomi er en vigtig økonomisk specialdisciplin, og fordi driftsøkonomi og operationsanalyse kan være til stor hjælp ved mangfoldige typer af økonomiske undersøgelser, der ikke netop behøver at have virksomheden til genstand, således som den klassiske driftsøkonomi har det. Driftsøkonomi og operationsanalyse kan give redskaber til undersøgelser af f.eks. den offentlige sektor, regionalplanlægning, sektorplanlægning eller virksomhederne i en socialistisk økonomi.

Sven Danø har arbejdet med en lærebog i investeringsplanlægning samt fuldført revisionen af lærebogssystemet i driftsøkonomi.

Peter Mark Pruzan har fortsat et syntesearbejde omkring lokaliseringsproblemer. Herudover har han arbejdet med en række problemstillinger vedrørende hel-tals optimeringsproblemer og vedrørende forholdene mellem optimalitet og efficiens, samt færdiggjort en afhandling med titlen »Locational Decisions and Discrete Optimication«. Endelig har han arbejdet på en bog om videregående lineær programmering.

Pengeteori og pengepolitik, herunder international monetær økonomi:

(Peter Erling Nielsen, Hans Thygesen (indtil 31/3-81) og Niels Thygesen).

Gruppen har arbejdet med monetær makroteori, pengepolitik og spørgsmål omkring international tilpasning, herunder navnlig valutaforhold.

Peter Erling Nielsen har arbejdet med følgende:

Til brug for undervisningen på studiets 1. årsprøve har han færdiggjort en introducerende fremstilling af pengeteoretiske og -politiske emner. En væsentlig del af hans samlede forskningsindsats er lagt i arbejdet i udvalget vedrørende landbrugets finansierings- og skatteforhold m.v., hvor Peter Erling Nielsen som »sagkyndig rådgiver« delvis har deltaget i drøftelserne og dels har medvirket ved udarbejdelsen af udvalgets betænkning. Endelig har han sammen med Flemming Dalby Jensen arbejdet på en fremstilling af det seneste tiårs danske penge-, statsgælds- og valutapolitik, ligesom en del tid er anvendt på teoriområdet omkring rationelle forventninger, især på spørgsmål omkring konsekvenserne af de offentlige budgetunderskud. Peter Erling Nielsen planlægger i de kommende år at koncentrere sin indsats omkring statsgældspolitikken – både problemerne omkring den reale byrde, skattediskontering mv. og spørgsmål, der mere knytter sig til pengepolitikken, d.v.s. »debt management policy«.

Niels Thygesen arbejder med pengepolitiske og udenrigsøkonomiske emner. Hans hovedinteresse er

de internationale økonomiske sammenhænge og behovet for økonomisk-politisk koordination inden for EF og mellem Vesteuropa og USA. Som medlem af styrelsesgruppen for et af Ford Foundation støttet forskningsprojekt om europæisk monetær integration organiserede Niels Thygesen sammen med professor Robert Triffin, Yale og Louvain universiteterne det fjerde og afsluttende seminar om denne emnekreds for en mindre gruppe af økonomer for europæiske og amerikanske universiteter, centralbanker, finansministerier og internationale banker og bidrog selv med en oversigt over EF-landenes økonomiske politik i de første to år efter dannelsen af Det europæiske monetære System (EMS). Fra begyndelsen af 1982 videreføres det nævnte forskningsprojekt inden for rammerne af et nyoprettet Center for European Policy Studies i Louvain, Belgien, hvor Niels Thygesen er dansk medlem af styrelsen og af arbejdsgruppen om monetære spørgsmål.

I 1980-81 er den amerikanske dollars værdi steget stærkt målt i kontinentaleuropæiske valutaer, samtidig med at kursforholdene er blevet mere ustabile. Det har derfor været naturligt, at en større del af forskningsinteressen er blevet koncentreret om årsagerne hertil, og særligt omkring betydningen af en ny pengepolitisk strategi i USA. Niels Thygesen har holdt indlæg herom ved seminarer i udenlandske centralbanker og ved konferencer. Sammen med en schweizisk og en amerikansk kollega organiserer han en todages konference herom i Genève i juni 1982.

Udviklingslandenes betalingsbalanceunderskud og gældsproblemer er blevet en væsentlig del af de internationale tilpasningsproblemer i begyndelsen af 1980'erne. Niels Thygesen deltog i en af International Economic Association arrangeret konference i Argentina, hvor han i et afsluttende indlæg kritisk gennemgik de af den såkaldte Brandt-kommission stillede forslag om ændringer i det internationale monetære system og om udvidede ressourceoverførsler til udviklingslandene.

I forbindelse med sin funktion som videnskabelig rådgiver for Danmarks Nationalbank har Niels Thygesen fulgt nye pengepolitiske initiativer og statsgældspolitik i andre lande og har i denne forbindelse aflagt besøg i flere europæiske centralbanker og hos Federal Reserve Board i Washington. Han har især arbejdet med penge- og statsgældspolitik i Italien.

Politisk økonomi:

(Christian Groth, Carsten Koch, Gunnar Persson, Peter Skott, Tage Vosbein, Thorbjørn Waagstein, Hans Aage).

Gruppens forskningsområde kan karakteriseres som samspillet mellem økonomiske og politiske mekanismer i forskellige samfundssystemer. Herunder er der arbejdet med teorier om fordeling og konjunkturbe-

vælgelser og med arbejdsmarkeds- og socialpolitisk teori. En del af gruppen har arbejdet med teorier om betingelser for og konsekvenser af den tekniske udvikling. Flere medlemmer arbejder med teorihistoriske og med videnskabsteoretiske problemstillinger i relation til økonomisk teori.

Christian Groth (lektor) har fortsat sit arbejde med et projekt om måder, hvorpå teknologiske ændringer kan repræsenteres i input-output modeller af von Neumann-type og undersøgelse af virkninger af teknologiske ændringer, belyst ud fra denne modeltype. Problemstillingen går ud på at undersøge, om man kan generalisere nogle resultater om virkningen på forskellige økonomiske variable af teknologiske ændringer fra de traditionelle input-output modeller til den mere generelle og empirisk fleksible modeltype, som von Neumann-modellerne repræsenterer.

Et andet igangværende projekt, hvis sigte ligeledes er teoretisk, drejer sig om en dynamisk makromodel til belysning af opsparing og formuefordeling i en voksende »corporate economy« med to sociale klasser. Der er tale om en reformulering og udvidelse af Nicholas Kaldors »neo-Pasinetti-theorem«.

Et projekt, der er afsluttet i 1981, har drejet sig om opstilling og analyse af en dynamisk makromodel, der muliggør en integreret analyse af konjunktur-, vækst- og fordelingsmekanismer i en kapitalistisk økonomi. Der er lagt særlig vægt på studiet af cykliske skift mellem »fuldbeskæftigelses-regimet« og »arbejdsløsheds-regimet«. I denne forbindelse er nogle matematiske problemer vedrørende sammenstykkede systemer af differentialligninger søgt afklaret (jfr. publikationslisten).

Carsten Koch har dels arbejdet med teorihistoriske problemstillinger, dels med en teoretisk ramme for analyse af sammenhængen mellem teknologisk udvikling og beskæftigelse. Det teorihistoriske har primært været koncentreret om et endnu ikke afsluttet arbejde om Marx og Keynes, herunder en klargøring af de præmisser i et marxistisk oplæg, der implicerer andre økonomisk-politiske konklusioner end de Keynes'ske.

Gunnar Persson har udarbejdet en typologi for allokeringerprocesser på arbejdsmarkedet i et forsøg på at skabe en syntese af uddannelsessociologisk teori og institutionel arbejdsmarkedsteori. Denne synsmåde adskiller sig fra traditionel økonomisk allokeringsteori ved at pege på eksistensen af ikke-markedsbaserede allokeringsmekanismer. Endvidere har han arbejdet med videnskabsteoretiske problemer i tilknytning til arbejdsmarkedsteorien. Han har arbejdet med økonomisk teori i relation til socialpolitik samt med en historisk analyse af arbejdsdagens længde.

Peter Skott (lektorvikar fra 1/10) har arbejdet med sekventiel økonomisk analyse ud fra en indfaldsvinkel, inspireret af Marshall og Kaldor. Sigtet

er bl.a. at formulere en kritik af Walrasiansk økonomisk teori.

Thorbjørn Waagstein (seniorstipendiat fra 1.1. 1980) har fortsat arbejdet med modeller for oligopolistiske markeder. Hensigten er nærmere at belyse, hvorledes der på et differentieret marked sker en »segmentering« eller inddeling i »nicher«.

Det videre formål hermed er at bidrage med en teoretisk ramme til den standende diskussion om dansk industris specialisering. Indtil videre har dette arbejde resulteret i nogle arbejdsrapporter koncentreret om mere tekniske problemer i denne forbindelse.

Herudover har Thorbjørn Waagstein deltaget med indlæg af mere empirisk karakter i diskussionen om »smådriftens« betydning i dansk industri, samt behandlet teoretiske og praktiske problemer i forbindelse med en alternativ økonomisk politik i dagens Danmark.

Tage Vosbein har fortsat arbejdet med et projekt om de økonomiske reformer i Kina efter 1976. Forskningen er koncentreret omkring økonomisk management i den industrielle sektor, hvor den enkelte virksomheds handlingsmuligheder efter strukturreformerne studeres. En række virksomheder i provinsen Sichuan har siden 1978 deltaget i et eksperiment med forskellige former for øget autonomi. Dette eksperiment beskrives og dets betydning for den nationale økonomiske politik undersøges. Han har desuden arbejdet med en sammenligning mellem de kinesiske reformer og tilsvarende forsøg i de østeuropæiske lande. Det samlede forskningsarbejde stiler mod en vurdering af de samfundsmæssige konsekvenser af nyorienteringen i Kinas økonomiske politik.

Hans Aage har arbejdet med en sammenligning af udviklingen i de økonomiske institutioner, herunder ejendomsretten og dispositionsretten til produktionsmidlerne, i forskellige økonomiske systemer. Der er udført en undersøgelse af fordelingen af arbejdskraften mellem kollektiv jord og private parceller i de sovjetiske kollektivlandbrug, og ved hjælp af teorien om arbejderstyrede virksomheder er det belyst, hvordan pris- og skattepolitik kan anvendes til at opnå forskellige former for optimale anvendelser af arbejdskraften. Desuden er der foretaget indledende studier til en undersøgelse af lønnens betydning som incitament på arbejdsmarkedet i Sovjetunionen.

Fordeling, allokering og inflation:

(Poul Buch-Hansen, Jørgen Peter Christensen, Jørgen Estrup, Flemming Møller, Peter Birch Sørensen, Troels Østergaard Sørensen).

Gruppen har arbejdet med problemstillinger inden for projektevaluering i u-lande, arbejdsmarkedet, inflationsteori og nyere makroteori.

Poul Buch-Hansen vendte 1/11-81 tilbage til Øko-

nomisk Institut efter 2 år som økonomisk rådgiver i Indonesien. Han har siden arbejdet med et projekt med titlen: »Appropriate Technologies in the Developing Countries«.

Jørgen Peter Christensen har arbejdet med to områder, begge vedrørende socialistiske økonomier. Det første arbejde vedrører Sovjetunionens økonomiske historie. Det primære sigte med arbejdet er udarbejdelse af en lærebogsfremstilling af Sovjetunionens økonomiske historie, først og fremmest med henblik på undervisningen i Økonomisk historie ved studiet. Der vil i fremstillingen blive lagt vægt på at se den økonomiske udvikling i de enkelte perioder i sammenhæng med den skiftende økonomiske politik. Endvidere på den økonomiske planlægning – baggrunden for og udformningen af den økonomiske planlægning og de økonomiske reformer i efterkrigstiden. Tidsmæssigt lægges hovedvægten på perioden efter 1950. Omfanget af arbejdet vil formentlig blive ca. 150 sider.

Det andet område er den ungarske økonomi, hvor en artikel om de seneste års ændringer i den økonomiske politik og de økonomiske reformer er under udarbejdelse. Endvidere har han beskæftiget sig med arbejdsmarkedsforhold og problemstillinger vedrørende løn- og indkomstfordeling.

Jørgen Estrup har haft orlov i maj måned i forbindelse med en udsendelse som økonomisk korttidssekspert for DANIDA. Den konkrete anledning var deltagelsen i et evalueringsteam sammensat af eksperter fra UNSO og DANIDA, som i Gambia og Senegal undersøgte mulighederne for at foretage brikettering af jordnøddeskaller og andre former for affaldsprodukter, samt for at forbedre forbrændingsøkonomien i de lokalt anvendte ovne.

Derudover er en påbegyndt undersøgelse af strukturproblemer på det danske arbejdsmarked, herunder specielt uddannelsesbarrierer, blevet fortsat. Denne har dog nu indtil videre måttet stilles i bero, da den nødvendige fondsstøtte ikke har kunnet fremskaffes.

Flemming Møller har med særligt henblik på dens anvendelse i udviklingslande arbejdet med Cost-Benefit Analyse på såvel det teoretiske som det praktiske plan.

Troels Østergaard Sørensen har arbejdet med nyere makroøkonomisk teori og teori om arbejdsmarkedet. Vægten har været lagt på allokeringsproblemstillinger. Dels på makroplan i form af analyser af adfærd under rationeringer med specielt henblik på arbejdsmarkedet og arbejdsløshed. Arbejdet indeholder såvel teoretiske analyser som mere praktisk-institutionelt orienterede analyser. Disse problemstillinger indgår i en licentiatafhandling, som er under udarbejdelse.

Endvidere arbejder han med et projekt om det danske arbejdsmarked. Projektets formål er at ana-

lysere det danske arbejdsmarked ud fra individbaserede data. Analysen tager udgangspunkt i nyere arbejdsmarkedsteorier af både traditionel og institutionel karakter og anvender nyere metoder til behandling af longitudinale data. Dette projekt gennemføres sammen med andre arbejdsmarkedsforskere.

Økonometri og empirisk økonomi:

(Ellen Andersen, Y.P. Gupta, Niels Kærgård og Gert Aage Nielsen (indtil 31/7-81).

Gruppen arbejder dels med udvikling af økonometrisk teori og metode, og dels med konkrete empiriske undersøgelser på danske talmaterialer. Arbejdet inden for gruppen strækker sig således lige fra projekter med konstruktion og analyse af data til rent teoretiske arbejder vedrørende matematisk-statistiske estimationsmetoder.

Med hensyn til økonometrisk metode har der specielt været arbejdet med specifikationsproblemer.

Der har været arbejdet med den nyere makroøkonomi, såvel med sigte på at udarbejde en oversigt over teorien som med henblik på empirisk testning – specielt har problemet, om i hvor høj grad en makroefterspørgselsændring giver sig udslag i inflation og i hvor høj grad i mængdemæssige ændringer, været i focus.

De konkrete empiriske undersøgelser har navnlig beskæftiget sig med løn-prisudviklingen og eksportens bestemmelse.

Ellen Andersen har deltaget i udviklingsarbejdet med den makroøkonometriske model ADAM og har arbejdet med en oversigt over nyere makroøkonomi.

Y.P. Gupta har fortsat især beskæftiget sig med specifikationsproblemer i forbindelse med økonometriske modeller.

Niels Kærgård arbejder stadig med mere langsigtede økonomiske udviklingsforløb, herunder også i hvor høj grad nyere økonomisk teori er forenelig med data for den langsigtede danske udvikling. Desuden har han beskæftiget sig med forskellige teori-historiske emner.

Gert Aage Nielsen arbejdede med et større projekt vedrørende dansk udenrigshandel, specielt med henblik på priselasticiteter i eksporten.

Anvendt økonomi:

(Chr. Hjorth-Andersen, Christen Sørensen, Niels Westergaard-Nielsen (indtil 1/7)).

Denne gruppe arbejder med anvendelser af den økonomiske teori.

I 1981 har Chr. Hjorth-Andersen i alt væsentligt koncentreret sig om en fortsættelse af sit tidligere arbejde omkring pris og kvalitet. Tildeling af undervisningsfrihed i efteråret 1981 har betydet, at der har kunnet iværksættes et større empirisk arbejde. Ved

at udnytte amerikanske data fra Consumer Reports er det forsøgt at gå dybere ned i sammenhængen mellem pris og kvalitet på følgende 5 punkter: a) en kritik af tidligere studiers metodologi, b) opstilling af en empirisk test til afgørelse af, hvilken rolle vareteknologien spiller for sammenhængen pris-kvalitet, c) en empirisk belysning af dels forekomsten af monopolistisk konkurrence, dels nogle konsekvenser af denne markedsform, d) en vurdering af, hvor mange inefficente mærker, der forefindes på markedet (pris og kvalitet taget i betragtning) og endelig e) en undersøgelse af, om tidligere resultater med danske data kan reproducere med amerikanske data. Det er hensigten at publicere en samlet rapport om disse undersøgelser i foråret, evt. sommeren 1982.

Christen Sørensen har i 1981 fortsat arbejdet med projektet »En mikromodel for Danmark«. Som en udløber af dette projekt er der arbejdet med betydningen af skattefrie pensionsordninger i økonomier med høj inflation og højt skattetryk. Derudover har Christen Sørensen som medlem af Thorkil Kristensen-udvalget arbejdet med rentebeskatningsproblemer i vid forstand.

Niels Westergaard-Nielsen har i 1981 arbejdet med sit projekt vedrørende arbejdsmarkedet for nyuddannede.

Energiøkonomi:

(Henrik Andersen, Jesper Gundermann, Tom Hefting, Jørgen Birk Mortensen og Søren Bo Nielsen).

Gruppen, der består af lektor Jørgen Birk Mortensen og forskningsstipendiaterne Henrik Andersen, Jesper Gundermann, Tom Hefting og Søren Bo Nielsen, beskæftiger sig med de økonomiske og tekniske sider af energiplanlægning. Baggrunden for dannelsen af gruppen er oprettelsen af nogle licentiatstipendier foranlediget af Forskningsrådenes Energiudvalg ud fra en erkendelse af manglen på kandidater med såvel teknisk som økonomisk kompetence til at behandle energiproblemer.

Henrik Andersen arbejder på en licentiatforhandling vedrørende offentlig prisfastsættelse på energi.

Jesper Gundermann har arbejdet med teknisk-økonomiske systemanalyser bl.a. vedrørende energiforsyningsmulighederne i en landkommune.

Tom Hefting og Søren Bo Nielsen arbejder på en fælles licentiatforhandling med den foreløbige arbejdstitel: »De makroøkonomiske virkninger på kortere sigt af et energiprischok i en lille åben økonomi«.

Det akademiske år 1980/81 tilbragtes for begges vedkommende på Stanford University, Californien, USA, som »visiting graduate students«. Her fulgtes kurser og seminarer i relevante energiøkonomiske og økonomiske emner, og de arbejdede med på opstarten af et stort energiprojekt i »Energy Modeling Fo-

rum« med arbejdstitlen »Energy Shocks, Inflation and Economic Activity«.

Efter hjemkomsten fra USA primo september 1981 er arbejdet med afhandlingen blevet påbegyndt, og der er blevet set på følgende delområder: energichok og verdensmarkedet for råolie, en verbal oversigt over makroøkonomiske virkninger af energiprisstigninger, betydningen af økonomiens åbenhed i forbindelse hermed, samt på opstillingen af små og store formelle modeller til belysning af problemstillingerne.

Andre økonomiske discipliner:

(Erik Gørtz (fra 1/8-81), Svend Aage Hansen, P. Nørregaard Rasmussen, Inge Røpke (fra 1/8-81), Torben Warnich-Hansen, Anders Ølgaard).

Erik Gørtz' væsentligste forskningsarbejde har været knyttet til hans arbejde som medlem af Det økonomiske Råds Formandskab samt arbejdet omkring udarbejdelsen af Energiplan 81.

Svend Aage Hansen har i anledning af tildelingen af Rosenkjærprisen 1980 udarbejdet seks radioforedrag under den fælles titel »Klasser og magt«. Til brug for den internationale konference for økonomisk historie i Budapest, august 1982, har han udarbejdet et indlæg under titlen »Bankstrukturens ændringer under den tidlige industrialisering (det danske tilfælde 1813-1913)«.

P. Nørregaard Rasmussen har fortsat et arbejde om kapitalteori samt 20'ernes penge- og valutapolitik og har desuden udarbejdet undervisningsnoter.

Inge Røpke har påbegyndt et projekt inden for området internationale økonomiske forhold og deres betydning for den industrielle udvikling i Danmark. Projektet behandler dels den igangværende omstrukturingsproces på internationalt plan (f.eks. tendenser til en ny international arbejdsdeling, ny teknik, de transnationale selskabers øgede betydning, skærpet rivalisering mellem nationalstaterne m.v.) og dels dansk industris struktur og udvikling. Hun har desuden som grundlag for en nærmere afgrænsning af projektets indhold taget kontakt til en række grupper og enkeltpersoner, der arbejder med beslægtede projekter på andre institutioner.

Samtidig med dette projektarbejde følger hun den internationale udvikling i skibsfart og værftsindustri, som hun tidligere har arbejdet med.

Torben Warnich-Hansen har arbejdet med udvikling af økonometrisk standardprogrammel samt opbygning af databanker med økonometriske tidsserier på RECKU (Det regionale edb-center ved Københavns Universitet).

Anders Ølgaard har fortsat arbejdet med problemer omkring ændringer i relative priser i en åben økonomi. Desuden har han arbejdet med problemstillinger i forbindelse med økonomisk politik, her-

under finansieringsproblemer under inflation, med særligt henblik på indekslån.

Afholdte symposier, seminarer og kurser:

Jørgen Peter Christensen har været leder og arrangerer af en studierejse til Ungarn for en gruppe af statsvidenskabelige studerende.

Birgit Grodal har deltaget i planlægningen af Econometric Society's vintermøde i Chiasso.

Peter Mark Pruzan har været co-chairman for »International Symposium on Locational Decisions«, Skodsborg, juni 1981.

Tage Vosbein har været medarrangør af »Nordic Symposium on Technology and Development in China and the Soviet Union«.

Hans Aage har ledet en studierejse for statsvidenskabelige studerende til Jugoslavien.

a. Medlemskab af eller sekretærvirksomhed for organer, udvalg, kommissioner, »lærde selskaber« m.m. uden for universitetet:

Ellen Andersen: Bestyrelsen for K.K. Steinckes mindelegat.

Jørgen Estrup: Kvinderegensens bestyrelse. Nationaløkonomisk Forenings bestyrelse. Bestyrelsen for Selskabet for Historie og Samfundsøkonomi. Projektudvalg vedr. andelsforskning ved Sydjysk Universitetscenter.

Birgit Grodal: Fellow and Regional Consultant (Skandinavien) i Econometric Society. Udvalg til planlægning af landsmødet »Matematikken i Danmark« under Matematisk Forening.

Erik Gørtz: Det økonomiske Råds Formandskab. Langtidsplanlægningsgruppen knyttet til Energiplan 81.

Svend Aage Hansen: Videnskabernes Selskab. Det kongelige Selskab for Fædrelandets Historie. Kildeskriftselskabet.

Chr. Hjorth-Andersen: Formand for udvalget vedr. Samfundsvidenskabeligt Forlag.

Niels Kærgård: Arrangørkomiteen for økonometrikonferencerne på Sandbjerg Slot.

Jørgen Birk Mortensen: Rådet for Læreranstaltens fælles byplankursus.

Axel Mossin: Medlem af styringsgruppe for reklameforskning.

Peter Erling Nielsen: Sagkyndig rådgiver for Udvalget vedrørende landbrugets finansierings- og skatteforhold.

P. Nørregaard Rasmussen: Medlem af Rigshospitalets bestyrelse. Styrelsen for Danmarks Statistik. Formand for Tilsynsrådet med Grønlands Tekniske Organisation (GTO). Medlem af ATV og Videnskabernes Selskab.

Christen Sørensen: Medlem af udvalget: »Om den

skattemæssige behandling af renter (Thorkil Kristensen-udvalget).

Niels Thygesen: Dansk bestyrelsesmedlem (udpeget af Rektorkollegiet) for Det europæiske Universitetsinstitut i Firenze og af forskningsrådet for samme. Medlem (udpeget af Københavns Universitet) af styrelsen for Dansk Udenrigspolitisk Institut. Medlem af bestyrelsen for Det udenrigspolitiske Selskab og koordinator for dettes udenrigsøkonomiske studiegruppe. Medlem af Scientific Committee, International Center for Monetary and Banking Studies, Institut des Hautes Études Internationales, Genève. Medlem af bestyrelsen for Center for European Policy Studies, Université Catholique Louvain-la-Neuve, Belgien, og af centrets arbejdsgrupper om økonomisk politik og monetært samarbejde. Consigliere, Istituto Bancario San Paolo di Torino, Torino. Videnskabelig rådgiver for Danmarks Nationalbank.

Anders Ølgaard: Formand for Nordisk Økonomisk Forskningsråd.

b. Censorvirksomhed:

Ellen Andersen: Handelshøjskolen i København, Jørgen Peter Christensen: Handelshøjskolen i København og Aalborg Universitetscenter.

Sven Danø: Århus Universitet.

Jørgen Estrup: Seminarierne. Danmarks Tekniske Højskole og Århus Universitet.

Birgit Grodal: Danmarks Tekniske Højskole og Århus Universitet.

Erik Gørtz: Århus Universitet.

Chr. Hjorth-Andersen: Roskilde Universitetscenter.

Carsten Koch: Odense Universitet og Aalborg Universitetscenter.

Niels Kærgård: Århus Universitet.

Jørgen Birk Mortensen: Århus Universitet.

Axel Mossin: Roskilde Universitetscenter, Aalborg Universitetscenter, Handelshøjskolen i København, Københavns Universitet (samfunds-fag).

Peter Mark Pruzan: Københavns Universitet (Data-logi).

P. Nørregaard Rasmussen: Handelshøjskolen i København.

Hans Aage: Roskilde Universitetscenter.

c. Studierejser og studieophold:

Henrik Andersen har været på et 3 mdr. studieophold ved University of Sussex.

Birgit Grodal har været på en måneds studieophold ved Bonns Universitet.

Tom Hefting har været på studieophold ved Stanford University indtil 1/9-81.

Søren Bo Nielsen har været på studieophold ved Stanford University indtil 1/9-81.

Gunnar Persson har været på en måneds studieophold ved Bibliotheque Nationale i Paris.

Karl Vind har siden 1/8-81 opholdt sig ved University of California, Berkeley.

Tage Vosbein har været på en måneds studierejse til Leiden og London.

Hans Aage har været Honorary Research Fellow ved Center for Russian and East European Studies, University of Birmingham i perioden januar-maj 1981.

d. Deltagelse i kongresser, konferencer o.lign. i ind- og udland:

Medarbejdere ved instituttet har i 1981 deltaget i følgende kongresser og konferencer:

Nordisk Økonommøde i Kungälv (Marstrand-mødet) (Ellen Andersen, Niels Westergaard-Nielsen).

Nordisk Nationaløkonomisk Møde i Helsingfors (Jørgen Estrup).

Dansk Økonometrikermøde på Sandbjerg Slot (Ellen Andersen, Niels Kærgård, Christen Sørensen, Niels Westergaard-Nielsen).

Nationaløkonomisk Conference, Klarskovgård. (Christian Groth, Christian Hjorth-Andersen, Carsten Koch, Flemming Møller, P. Nørregaard Rasmussen, Christen Sørensen, Troels Østergaard Sørensen, Niels Thygesen, Hans Aage).

Econometric Society's European Meeting, Amsterdam (Michael C. Blad, Y.P. Gupta, Christian Groth, Birgit Grodal, Christian Hjorth-Andersen, Hans Keiding, Carsten Koch, Niels Kærgård, Jørgen Birk Mortensen, Christen Sørensen, Troels Østergaard Sørensen, Thorbjørn Waagstein, Hans Aage).

Yrjö Jahnsson Foundation's Forskerkurser i januar og juni (Esben Dalgaard).

Konference om »Technology, Capital and Labour«, Pont-a-Mousson, Frankrig (Carsten Koch).

Structural Economic Analysis and Planning in Time and Space, Umeå, Sverige (Peter Mark Pruzan).

Second World Congress for Soviet and East European Studies, Garmisch-Partenkirchen (Hans Aage).

Annual Conference, National Association for Soviet and East European Studies, Cambridge (Hans Aage).

University Professors Tour til universiteter og forskningscentre i USA, arrangeret af IBM (Anders Ølgaard).

International Association for Research in Income and Wealth, konference i Gouvieux, Frankrig, den 16.-23. august (Anders Ølgaard).

International Economic Association, Symposium om ændringer i relative priser, Athen, den 31. aug.-5. sep. (Anders Ølgaard)

Seminar om energiproblemer i Salzburg, Østrig, arrangeret af Shell, den 19.-22. oktober (Anders Ølgaard).

Nordisk Skattevidenskabelige Forskningsråds seminar om skatter og inflation i Århus den 28. og 29. oktober (Anders Ølgaard).

Fourth Ford Foundation seminar on European Monetary Integration, Danmarks Nationalbank, 13.-14. marts 1981 (Niels Thygesen).

Trilateral Commission, Washington, D.C., 29-31. marts 1981 (Niels Thygesen).

The European Economy in the Eighties, IFO-institut, München, 8.-10. april 1981 (Niels Thygesen).

Seminar om The European Monetary Fund, EF-kommissionens ekspertgruppe, Bruxelles, 24.-25. april 1981 (Niels Thygesen).

Seminar om dansk forskning i europæisk integration, Dansk Selskab for Europaforskning, Skjoldnæsholm, 8.-9. maj 1981 (Niels Thygesen).

Conference sur les Experiences Monétaristes, Université d'Aix-en Provence, 21.-23. maj 1981 (Niels Thygesen).

Conference on Financial Market Instability, International Center for Monetary and Banking Studies, Genève, 1. juni 81 (Niels Thygesen).

Seminar on US-European Economic Relations, Talloires, Frankrig, 8.-9. juni 1981 (Niels Thygesen).

Annual Conference of the Geneva Association (Instability in Interest Rates and Exchange Rates) London, 7.-8. juli 81 (Niels Thygesen).

Seminar on the UK Economy, Børsen, København, 3. sep. 1981 (Niels Thygesen).

Seminar om forskningsprogrammer i europæisk integration, European University Institute, Firenze, 5.-6. oktober 1981 (Niels Thygesen).

International Economic Association, Round-Table on New Approaches to Development Finance, Banco Central de la Republica Argentina, Buenos Aires, 26.-30. oktober 1981 (Niels Thygesen).

e. Gæsteforelæsninger m.v. i indland og udland:

Michael C. Blad: Universitet Aix-en-Provence, CEPREMAP, Paris. Mannheim Universitet.

Jørgen Estrup: U-landskonference på Askov Højskole. DVV-konference om forskningsbudgettering, Odense.

Birgit Grodal: Bonns Universitet.

Y.P. Gupta: IARI, New Delhi.

Niels Kærgård: Danmarks Tekniske Højskole.

Flemming Møller: Danmarks Tekniske Højskole.

Gunnar Persson: Göteborgs Universitet. Lunds Universitet.

P. Nørregaard Rasmussen: Institut Universitaire International, Luxembourg. Nato Defense College, Rom.

Inge Røpke: Nordisk Sommeruniversitets vinter-symposium.

Niels Thygesen: Nationaløkonomisk Forening, København, Jydsk Nationaløkonomisk Forening, Aarhus, Banca d'Italia, Banco Central de la Republica Argentina, Princeton University.

Hans Aage: University of Birmingham, Roskilde Universitetscenter.

f. Følgende medarbejdere deltager i redaktionsarbejde ved videnskabelige tidsskrifter:

Ellen Andersen (Nationaløkonomisk Tidsskrift og Scandinavian Journal of Economics).

Hector Estrup, (Scandinavian Journal of Economics).

Jørgen Estrup, (Økonomi og politik).

Birgit Grodal (Journal of Mathematical Econ., Econometrica, Review of Economic Studies).

Christian Groth, (Nordisk Tidsskrift for Politisk Ekonomi).

Erik Gørtz, (Scandinavian Journal of Economics).

Hans Keiding, (Journal of Mathematical Economics, European Journal of Operations Research).

Carsten Koch, (Nordisk Tidsskrift for Politisk Ekonomi).

Niels Kærgård, (Scandinavian Journal of Economics).

Axel Mossin, (Nationaløkonomisk Tidsskrift).

Gunnar Persson, (Nordisk Tidsskrift for Politisk Ekonomi og Economy & History).

Peter Mark Pruzan, (Economics of Planning).

P. Nørregaard Rasmussen (Nationaløkonomisk Tidsskrift og Public Finance Quarterly).

Niels Thygesen (Banca Nazionale del Lavoro, Quarterly Review).

Karl Vind (Journal of Mathematical Economics, Econometrica, Review of Economic Studies, Scandinavian Journal of Economics).

Thorbjørn Waagstein (Nordisk Tidsskrift for Politisk Ekonomi).

Hans Aage (Economics of Planning).

Publikationer:

a. Offentliggjort i 1981

Blad, M.C.: »Exchange of Stability in a Disequilibrium Model«. »A generic Description of the Evaluation of a Disequilibrium Economy by Exchange of Stability«. I serien »Progress in Mathematics«, eds. Coates og Helgason, Birkhäuser.

Danø, Sven: Jan Rasmussen og Kjeld Scherfig: Driftsøkonomi, revideret udgave ved Sven Danø, Hæfte 1-3, København 1981.

Groth, Christian: »Cyklisk kapitalakkumulation. En diskussion og nogle udvidelser af Marx-Goodwin-

modellen«. Økonomisk Instituts blå Memoserie nr. 101A og 101B.

Gupta, Y.P. »Specification Analysis in a Dynamic Model«, published in the Proceedings of the Econometric Society 1979, edited by professor E.G. Charatsis, 1981, pp. 89-103.

Gørtz, Erik: »Dansk Økonomi«, rapport fra Det økonomiske Råds Formandskab, forår og efterår 1981.

Kapitel om langtidspanlægning, udgivet af økonomgruppen knyttet til EP81, samt mere generelt deltagelse i hele energiplanarbejdet.

»Stabilitet og Labour Boarding«, den generelle Keynes-model (sammen med Jørgen Drud Hansen), Nationaløkonomisk Tidsskrift, bd. 118, 1980, nr. 2, s. 133-39.

»Overvæltning af inflation i obligationsrenten i et vækstperspektiv«, Nationaløkonomisk Tidsskrift, bd. 119, 1981, nr. 1, s. 95-104.

»Realværdi af pensioner – indledende bemærkninger og analyse«, MP-information, 1/81, s. 9-21.

»The effect of changes in real income and relation price on the share of a sector with special reference to the public sector«, The Scandinavian Journal of Economics, vol. 83, 1981, p. 55-67.

Hansen, Svend Aage: »Klasser og Magt«. Seks radioforedrag udarbejdet i forbindelse med tildelingen af Rosenkjærprisen 1980. Offentliggjort i Jernbane-Tidende nr. 8-12, 1981.

Hjorth-Andersen, Chr. »Price and Quality of Industrial Products: Some Results of an Empirical Investigation«. Scandinavian Journal of Economics 1981, bind 3.

Keiding, Hans: »Existence of Budget Constrained Pareto Efficient Allocations«, Journal of Economic Theory, 24, 393-397.

»The Categorical Approach to Social Choice Theory«, Mathematical Social Sciences, 1, 177-191.

Med R.E. Burkard, P.M. Pruzan og J. Krarup: »A Relationship Between Optimality and Efficiency in Multicriteria 0-1 Programming Problems«, Comp. & Ops.Res., 8, 241-247.

Med A. Borglin: »Existence of Equilibria without Walras' Law«, i O. Moeschlin, D. Pallaschke (eds.): Game Theory and Mathematical Economics, North Holland 1981.

Koch, Carsten: »Dialektik som generalisation – et eksempel fra nyere marxistisk værditeori«, i antologien Økonomi og Videnskabsteori red. af Lenart Nørreklit. Ålborg.

Kærgård, Niels: »Argumentets magt«, svar på »Op-rør fra Midten nedlægges med Magt«, Økonomi og Politik, 1981 nr. 1.

»Marginalismens gennembrud i Danmark og mændene bag«, Økonomisk Instituts gule memo-serie, nr. 81.

- »Grænsenytteteorien og den matematiske økonomis gennembrud i Danmark«, *Juristen og Økonomen*, 1981 nr. 10.
- »Var danske økonomer bagefter?« *Juristen og Økonomen*, 1981 nr. 20.
- Mossin, Axel: »Strukturøkonomi« i *Økonomi og Videnskabsteori*, Aalborg Universitetsforlag 1981.
- Nielsen, Peter Erling: »En større del af skatten bør lægges på forbruget«, *Sparekassen*, februar 1981.
- Anmeldelse af Thorkil Kristensen, »Inflation og arbejdsløshed i det moderne samfund«, *Økonomi og Politik* 1981, nr. 2.
- Pengeteori, afsnit IV i P. Nørregaard Rasmussen (ed), *Nationaløkonomi*, 1. årsprøve, noter, memo nr. 104, 1981.
- Persson, Gunnar: »Teoretisk rivalitet, konservatism och expansionism, några problem i arbetsmarknadsteori« i *Økonomi og Videnskabsteori*, Ålborg Universitetsforlag 1981.
- »Mot nyliberalismen«, i *Dagens Nyheder* 1981.
- Pruzan, Peter Mark: P.M. Pruzan, J. Krarup, H. Keiding and R. Burkard, »A Relationship between Optimality and Efficiency in Multicriteria 0-1 Programming Problems«, *Computers & Operations Research*, 4, 1981, 241-247.
- P.M. Pruzan and J. Krarup, »Reducibility of Minimax to Minimax 0-1 Programming Problems«, *European Journal of Operational Research*, 6, 1981, 125-132.
- P.M. Pruzan and J. Krarup, »Challenging Unsolved Center and Median Problems«, in *Methods of Mathematical Programming*, (S. Walukiewicz ed.), PWN, Warsaw.
- Rasmussen, P. Nørregaard: »Den offentlige sektor«. *Økonomisk Instituts blå memoserie* nr. 96 og 104.
- Sørensen, Christen: »Skattefrie pensionsordninger ved høj inflation og højt skattetryk«. *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 1981, pp. 384-96.
- Sørensen, Troels Østergaard: »Nyere arbejdsmarkedsteorier og den generaliserede Phillipskurve«, *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, bind 119, 1981, nr. 2.
- Thygesen, Niels: »Monetarismen – teoretiske principper og praktiske erfaringer«, *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 1981 nr. 2 (tillige udkommet som memo nr. 102, *Økonomisk Institut*).
- »The European Monetary System – An Approximate Implementation of the Crawling Peg?« i J. Williamson (ed.), *Exchange Rate Rules*, London 1981.
- »Are Monetary Policies and Performances Converging?«, *Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review*, September 1981.
- »The European Monetary System: The First Two Years – an Introduction«, *ibid*.
- »Monetary Policy in Western Europe – Some Perspectives on Changes in Design and Use«, memo nr. 99, *Økonomisk Institut*, 1981 (udkommer tillige i Boltho, A. og C. Allsopp, *The European Economy Since 1950*, Oxford 1982).
- Westergaard-Nielsen, Niels: *Pre and Post Graduation Search*, *Gult memo* nr. 82.
- The Composition of Salary and other Types of Compensation – An Empirical Study of a Market for Professionals*, *Gult memo* nr. 84.
- The Grades of Law Graduates*, *Gult memo* nr. 85.
- Waagstein, Thorbjørn: »Monopolistisk konkurrence og teknologisk udvikling«, *Nordisk Tidsskrift for Politisk Økonomi*, nr. 11-12, 1981.
- »Skal reallønnen ned?« *Nordisk Tidsskrift for Politisk Økonomi*, nr. 11-12, 1981.
- »Er småindustrien Danmarks fremtid?« En kommentar til lavindkomstkommisionens arbejdsnotat nr. 8, *Juristen & Økonomen*, nr. 13, 1981.
- »Replik til Peter Hartoft Nielsen«, *Juristen og Økonomen*, nr. 21, 1981.
- »Fixed Costs, Limit Pricing and Investments in Barriers to Entry«, *European Economic Review* 17 (1982).
- Ølgaard, Anders: »Sundhedssektoren i samfundet«, *Sundhedspolitik?*, *Amtskommunernes og Kommunernes Forskningsråd*, København 1981, pp. 8-26.
- »Concepts and Problems of Consistency in Terms of Trade Analysis«, *The Review of Income and Wealth*, series 27 no. 2, June 1981, pp. 165-193.
- »Indekslån – et supplement til traditionelle fordringer?«, *Nationaløkonomisk Tidsskrift* bind 119, 1981 nr. 3, pp. 309-329.
- »Árstruktúra és gazdaságpolitika a hetvenes években Dániában«, *Gazdaság*, Budapest, bind XV, 1981 nr. 3, pp. 137-152.
- »Pensioner, rentetab og indeksslån«, *kronik i Berlingske Tidende* den 12. november 1981.
- Aage, Hans: »Nye reformer i den sovjetiske planøkonomi«. *Juristen og Økonomen*, vol. 62, pp. 201-203.
- »Vækstteori med udtømmelige ressourcer«. *Nationaløkonomisk Tidsskrift* vol. 118, pp. 87-105.
- »Økonomiske argumenter i ressourcedebatten«. *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, vol. 118, pp. 212-223.
- »Sovjetunionen har sine store økonomiske problemer – men de er meget anderledes end vestens«. *Information*, 19. august.
- »Labour Allocation in the Soviet Kolkhoz«. *CREES Discussion Paper* no. RC/B 15, University of Birmingham, May 1981.
- »Devaluation and Exporters' Price Reactions: A Theoretical Model for the Danish Economy with Numerical Illustrations«. *Københavns Universitets Økonomiske Institut* (forelagt ved ESEM, Amsterdam 1981).
- »Planlægningsproblemer og plansystemets opbyg-

ning«, pp. 69-126 i P. Neersø (red.): *Sovjetunionens økonomiske system*. København: Socialistiske Økonomers Forlag 1981.

»Økonomernes vurdering af ressourceproblemerne«, Tidsskriftet På Vej, maj 1981, pp. 2-4.
»Den økonomiske krise i Polen«. Københavns Universitets Økonomiske Instituts blå Memo-serie nr. 107, november 1981.

b. Under offentliggørelse:

Dalgaard, Esben: »Fixprismodellernes bidrag til forståelse af arbejdsløshedens årsager«, (fremkommer i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*).

»The Impact of Employment Expectations in the Malinvaud Short-Run Model«, December 1981.

»How Should Government Deficits be financed?«, December 1981.

Grodal, Birgit: »The number of Blocking Coalitions for non-Pareto-optimal Allocations«, University of Copenhagen.

Keiding, Hans: »Heights of Simple Games«, manuskript. Oktober 1981

– & A. Borglin: »Efficiency in the ond-good production model«, manuskript, Lund 1981.

Koch, Carsten og Henrik Bjerre Nielsen: »Om Altvaters problemer med statsinterventionismen«. Københavns Universitet, Økonomisk Institut, stencil.

–: »Kalecki- og Keynesmodellen«. København: Universitet, Økonomisk Institut, stencil.

Persson, Gunnar: »Allokeringsprocesser på arbejdsmarkedet« i *Socialforskningsinstituttets skriftserie*, Arbejdsløshedsrapporter bind 3, udkommer 1982.

»Historisk materialism, stordriftsfördelar och sociala relationer«, i Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia, 1982.

Pruzan, Peter Mark: *Locational decisions and discrete optimization*. Afhandling afleveret til Det statsvidenskabelige Fagråd med anmodning om bedømmelse med henblik på antagelse til forsvaret for den statsvidenskabelige doktorgrad.

– and J. Krarup: »A synthesis of 25 works on locational decisions and related areas«, 100 sider.

»Uncapacitated facility location: The simple plant location problem«, Report 81/11, DIKU, Institute of Datalogy, University of Copenhagen. 77 sider, *European Journal of Operational Research*.

»Assessment of approximate algorithms. The error measure's crucial role«, Report 81/7, DIKU, Institute of Datalogy, University of Copenhagen, 7 sider, to be submitted for publication. *Journal of the Operational Research Society of America*.

»Uniloc: A uni-location model«, 57 sider, submitted for publication to *Regional Science and Urban Economics*.

–, J. Krarup and R. Burkard: »Efficiency and optimality in minimum; minimax 0-1 programming problems«, 15 sider, forthcoming in *Journal of the Operational Research Society*, 1982, 2.

Rasmussen, P. Nørregaard: »Er der noget galt ved vore økonomiske studier?« i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*. Har udarbejdet et bidrag om det balancerede budgets multiplikator til en ny (amerikansk) encyklopædi i økonomi.

Thygesen, Niels: »Bank Management in a Changing Domestic and International Environment – The Challenge of the Eighties: Final Report«, i Fair, D. (ed.): *Proceedings of the 1980 Colloquium of Société Universitaire Européenne de Recherches Financières (SUERF)*, offentliggøres af Sijthoff & Noordhoff, Alphen-an-den Rijn, Holland, 1982.

»The European Monetary System – Nucleus of a Future European Currency Union?«, i Braun, H.-G. et al., *The European Economy in the Eighties*, *Proceedings of IFO International Symposium*, Gower, Aldershot, 1982.

»A Critical Look at the Brandt Proposals«, i Hague, D.C. (ed.), *New Approaches to Development Finance*, Macmillan, 1982.

»The Short-Term Outlook for the Economies of Continental Western Europe«, *The Geneva Papers*, The Geneva Association, 1982.

»Some Aspects of Recent Italian Experiences with the Financing of Public Deficits«, *THEMA*, Torino, 1982.

Vosbein, Tage: »A Chronology of Chinese Economic Policy Post-Mao«. 1976-1981. Økonomisk Institut.

Hector Estrup

2: Statistisk Institut

Stab:

Professor, dr.phil. Erling B. Andersen, lektor, cand.-polit. Otto Andersen (orlov i 1981), adjunktvikar, cand.stat. Gorm Gabrielsen (fra 1/8-81), lektor, cand.mag. Hans Oluf Hansen, lektor, cand.polit. Niels-Erik Jensen, lektor, cand.stat. Nils Kousgaard, seniorstipendiat, lic.soc., Graham W. Leeson, forskningsrådsstipendiat, cand.scient og cand.stat. Anders Milhøj, professor, dr. polit. Poul Christian Matthiessen, docent, dr.philos. Jon Stene, forskningsrådsstipendiat, cand.stat. Mogens Weinreich.

Forskningen ved Statistisk Institut foregår indenfor to hovedområder: teoretisk statistik og demografi. Hovedsigtet med forskningen indenfor den teoretiske statistik er at udvikle statistiske modeller med sær-

ligt henblik på disses anvendelser indenfor samfundsvidenskaberne, samt at anvende og afprøve modellerne på data af samfundsvidenskabelig karakter. Hovedsigtet med den demografiske forskning er at beskrive befolkningens struktur og vækst samt at måle og analysere faktorer, der er af betydning herfor, ligesom forskningen også inddrager de økonomiske og sociale årsager til og konsekvenser af befolkningsudviklingen.

Teoretisk Statistik:

Den teoretiske statistiske forskning har været koncentreret om følgende områder: regressions- og tidsrækkeanalyse, kategoriserede data, latent strukturanalyse samt dataindsamlingsteori. Sigtet med forskningen indenfor regressions- og tidsrækkeanalyse har især været anvendelser i forbindelse med økonomiske problemstillinger. Metoderne indenfor områderne kategoriserede data og latent strukturanalyse udvikles med henblik på anvendelser indenfor samfundsvidenskaberne i bred almindelighed, herunder bl.a. socialmedicin og psykologi. Arbejdet med dataindsamlingsteori foregår specielt med henblik på humangenetiske anvendelser. I 1981 har en stigende del af instituttets ressourcer været anvendt i forbindelse med konkrete statistiske analyser, idet en række af instituttets medarbejdere har været involverede i undersøgelser baseret på store empiriske materialer. Af disse kan nævnes indeklimaundersøgelsen på Københavns Universitet, Amager, to kriminologiske forskningsprojekter samt et projekt vedrørende prænatale diagnoser i Vesttyskland.

Demografi:

Demografi vedrører måling og analyse af befolkningens størrelse, struktur og vækst samt af de faktorer, der er bestemmende herfor, nemlig fødsler, dødsfald, vandringer, vielser og skilsmisser. Kvalificerede skøn over totalbefolkningens og udvalgte befolkningsgruppers fremtidige størrelse betegnes som befolkningsfremskrivninger. Faget demografi omfatter også analyse af de økonomiske og sociale årsager til og konsekvenser af befolkningsudviklingen.

De nordiske landes kildemateriale til belysning af de økonomiske, sociale og befolkningsmæssige forhold gennem de seneste 2-300 år er, i sammenligning med situationen i de fleste andre lande, af en usædvanlig fylde. De lange traditioner for personregistrering, den fortsatte udvikling af den offentlige statistik samt tilkomsten af moderne individ-orienterede registre på EDB-basis i disse befolkninger frembyder endvidere enestående muligheder for en nutidsorienteret demografisk forskning.

Den demografiske forskning ved Statistisk Institut er koncentreret om analyser af historiske og aktuelle

aspekter af befolkningsudviklingen i de nuværende industrilande, især de nordiske lande. I demografisk henseende er disse samfund især kendetegnede af et fald i fertilitet og dødelighed gennem de seneste 200 år eller mere (den demografiske transition). Der arbejdes også med implementering og anvendelse af moderne demografisk-statistiske metoder på såvel historiske som nutidige data.

I 1981 har bl.a. følgende emner været behandlet: Den demografiske aldring af befolkningen i industrilandene, dens demografiske forudsætninger og økonomiske og sociale konsekvenser; fødselsvariationen i Danmark i det 19. og 20. århundrede; kortsigtede fertilitetsfremskrivninger på grundlag af det registrerede antal graviditeter; familiedannelse og opløsning; fertilitetsudviklingen i U-landene; analyse af spædbørns- og voksendødelighed; analytisk glatning af intensitetskurver; analyse af bevægelser til og fra arbejdsstyrken; rekrutteringsmodeller i hierarkiske systemer og disse systemers asymptotiske struktur.

Erling B. Andersen: I mange samfundsvidenskabelige undersøgelser kan visse kategoriserede variable eller grupper af kategoriserede variable opfattes som manifestationer af bagved liggende latente variable. Og ofte er hovedinteressen knyttet til disse latente variable og deres samvariation. En simpel krydsning af de kategoriserede variable vil ikke på tilfredsstillende måde kunne beskrive variationen mellem de latente variable og vil derfor ikke give den rette indsigt i materialet. Samtidig må det være klart at en analyse baseret på latente variable er en del mere kompliceret end en almindelig krydstabulering af de oprindelige kategoriserede variable.

I 1981 har Erling B. Andersen arbejdet med at formulere en meget generel model for latent strukturanalyse. Modellen tager udgangspunkt i en generel k -dimensional kontingenstabel, dvs. en optælling af en population på k -kategoriserede kriterier. Ved at lægge en vis struktur ind i den statistiske model for kontingenstabellen kan man beskrive de flere dimensionale afhængigheder i tabellen ved variationen over populationen af én eller flere latente variable. Modellen indebærer, at der kan dannes et samlet index for de kategoriserede variable, der indgår i kontingenstabellen.

Arbejdet med modellen har udover modellformuleringsarbejdet bestået i at udarbejde et EDB-program til analyse af konkrete data og at afprøve dette program på simulerede og konkrete data. I et nyt projekt i 1982 vil programmet blive dokumenteret.

En del af arbejdet med latent strukturanalyse er gennemført sammen med Mogens Weinreich. Desuden har Erling B. Andersen deltaget i arbejdet med at fremstille en lærebog i teoretisk statistik for økonomer (4).

Gorm Gabrielsen: Gorm Gabrielsens forskning har været koncentreret om emnerne regressionsanalyse, estimationsproblemer i tunghelede fordelinger, matrix-T-fordelinger og statistisk behandling af kriminologiske datamaterialer.

Indenfor emnet regressionsanalyse har multicollinearitets- og specificationsproblemer været behandlet. Multicollinearitetsproblemer opstår, hvis de forklarende variable i en regressionsanalyse er indbyrdes afhængige, hvilket giver anledning til for stor usikkerhed på de estimerede parameterværdier. En mulig årsag til dette problem kan være udeladelse af vigtige forklarende variable eller medtagelse af irrelevante forklarende variable, d.v.s. specificationsfejl. Formålet med dette arbejde har været opstilling af statistiske modeller, der tillader, at de nævnte problemer kan diskuteres og behandles på en mere præcis måde. Bl.a. er der udledt modeller til beskrivelse af autokorrelerede restled, der skyldes udeladelse af forklarende variable.

Forekomsten af afvigende observationer i et observationssæt kan skyldes, at data stammer fra en tunghelet fordeling. Sådanne fordelinger kendes fra forskellige kemiske målinger og optræder også ved målinger af økonomiske variable. Da der ofte kun er relativt få observationer i økonomiske materialer, har det interesse at udlede robuste estimators baseret på små stikprøver. Litteraturen på dette område er meget sparsom, og der er lagt vægt på udledning af analytiske resultater samt på udviklingen af estimationsmetoder og den empiriske afprøvning af disse. Specielt er der arbejdet videre på en robust estimationsmetode baseret på T-fordelingen.

Arbejdet med matrix-T-fordelingen sigter primært mod en algebraisk korrekt udledning af fordelingen, således at de relevante hypoteser fremstår som pæne i algebraisk forstand. Endvidere er der arbejdet med forskellige anvendelser af fordelingen indenfor økonometri og tidsrækkeanalyse.

I efteråret 1981 er der sammen med Graham Lee-son indledt samarbejde med Kriminalistisk Institut. Det drejer sig dels om et projekt (sammen med adjunkt Jørgen Vestergaard) om grundlaget for strafudmålingspraksis ved Københavns byret og denne praksis' ændring over tiden og dels et projekt (sammen med seniorstipendiat Henning Koch) om ændringer i politiets adfærd ved politiforretninger, som følge af ændringer i korpsets arbejdsforhold.

Fælles for begge projekter er de meget store datamængder, hvorfor den statistiske analyse primært har bestået i strukturering af data, hvilket er foretaget ved hjælp af dataanalytiske metoder.

Hans Oluf Hansen: Hans Oluf Hansen har i 1981 videreført et projekt vedrørende analyse af nogle aspekter af spædbørns- og voksendødeligheden i Grønland og Danmark i 1970'erne, bl.a. ved anvendelse af ikke-parametriske statistiske metoder.

Det viser sig bl.a., at den forventede dødsalder indenfor første leveår har været stigende i Danmark i årene 1975-77 trods fortsat fald i spædbørnsdødeligheden. Selvmordsdødeligheden steg for grønlandske mænd gennem 1970'erne, medens ulykkesdødeligheden faldt for begge køn.

Et andet igangværende projekt vedrører analytisk glatning af vielseskurver, d.v.s. tilpasning af visse parametriske funktioner til intensitetsestimater for indgåelse af første ægteskab. Metoderne er anvendt på et materiale bestående af norske kvindekohorter født 1896, 1901, ..., 1926, 1931. Kurvetilpasning udføres med funktioner kendt fra analytisk glatning af fertilitet. Splinefunktionen giver klart det bedste resultat fulgt af Hadwigerkurven og gammatætheden med Coale-MacNeil-funktionen på en klar sidsteplads. Projektet udføres i samarbejde med Jan Hoem, Stockholms Universitet (12).

Endelig er der udarbejdet undervisningsnoter samt EDB-implementationer af metoder til brug i forskning og undervisning (6,7,8,9,10,11).

Niels-Erik Jensen: Niels-Erik Jensen har i sin forskningsvirksomhed i 1981 koncentreret sig om følgende emner:

- 1) Nogle udvalgte produktionsfunktioners egenskaber.
- 2) Estimation af produktioner.

For en række udvalgte produktionsfunktioner er grænseprodukter, marginalt substitutionsforhold, substitutionselasticitet, expansionsvej og omkostningsfunktion udledt. Det drejer sig om følgende produktionsfunktioner: Cobb-Douglas, Constant Marginal Share, generaliseret Cobb-Douglas, Nerlove-Ringsted, Zellner-Revankar, Denny, CES, Generaliseret CES, VES Revankar, VES Lu-Fletcher, Transcendental, Trans-log, lineær og Input-output. Det viser sig, at en række af disse funktioner har lineære expansionsveje, hvor hældningskoefficienten afhænger af de relative faktorpriser og af homogenitetsgraden.

I samarbejde med lektor Bjarne Sloth Jensen, Institut for Nationaløkonomi, Handelshøjskolen i København, blev i 1979 disse teoretiske resultater publiceret. Senere er der blevet udarbejdet et EDB-program, der kan optegne expansionsvejene i de respektive isokvantdiagrammer. For de fleste af de ovenfor anførte produktionsfunktioners vedkommende foreligger resultatet af sådanne kørsler. Sideløbende med denne grafiske undersøgelse af omtalte produktionsfunktioner er de teoretiske resultater blevet generaliserede.

Endvidere er arbejdet med statistiske inferensproblemer for produktionsfunktioner blevet fortsat. Det er således lykkedes at opstille en hierarkisk testprocedure, hvor substitutionselasticitetens værdi

først afprøves og dernæst testes uafhængigt af udfaldet af førstnævnte test – en hypotese om produktionsfunktionens homogenitetsgrad.

Endelig deltager Niels-Erik Jensen i arbejdet med at fremstille en lærebog i teoretisk statistik for økonomer (4).

Nils Kousgaard: Hovedemnet for Nils Kousgaards forskning i 1981 har været udviklingen af modeller til analyse af data frembragt gennem flerdimensionale parvise sammenligninger. Arbejdet er en fortsættelse af et flerårigt projekt hvis formål har været at udvikle modeller af Bradley-Terry typen. Parvise sammenligninger anvendes i situationer, hvor der ønskes en vurdering af en række genstande m.h.t. en egenskab, der ikke lader sig måle direkte på den enkelte genstand. Man foretager derfor sammenligninger af genstandene to og to, f.eks. ved at en bedømmer udtrykker en præference for en af de to genstande i et par. Disse kvalitative udsagn forsøges derefter, ved hjælp af den statistiske model, transformeret til kvantitative udsagn om de enkelte genstande. Hvis hver bedømmer foretager sammenligninger af genstandene med hensyn til to eller flere egenskaber taler man om flerdimensionale parvise sammenligninger. De udviklede modeller og eksempler på deres anvendelse er vist i (13). Endvidere har Nils Kousgaard arbejdet med anvendelsen af regressionsmodeller til analyse af data fra ikke planlagte forsøg, idet de fleste samfundsvidenskabelige materialer er af denne karakter. Han har endvidere deltaget i det fortsatte arbejde med at fremstille en lærebog i teoretisk statistik for økonomer (4).

Herudover har Nils Kousgaard i samarbejde med Anders Milhøj og Mogens Weinreich beskæftiget sig med analysen af de data, der er indsamlede i forbindelse med undersøgelsen af indeklimaet på Københavns Universitet, Amager. Formålet med denne undersøgelse er dels at få præciseret karakteren og omfanget af generne som følge af indeklimaet hos de ansatte, dels at få lokaliseret de mulige årsager til generne (14). Desuden medvirker Nils Kousgaard ved analysen af personlighedstesten MMPI. Denne analyse udføres i samarbejde med en gruppe psykologer på Amtssygehuset Nordvang i Glostrup. Endelig bistår Nils Kousgaard Retskemisk Institut, KU, ved forskellige analyser vedrørende problemer med målinger af alkoholpromiller.

Graham W. Leeson: Graham W. Leeson har hovedsageligt beskæftiget sig med forskning indenfor områderne ældredemografi og manpowerplanlægningsmodeller.

For så vidt angår ældredemografi er det især de sidste 20 års nedgang i dødelighed blandt de ældre, som har været udgangspunktet for det forskningsarbejde, som i en vis grad er blevet udført sammen

med P.C. Matthiessen. Årsagerne til nedgangen søges i en undersøgelse af udviklingen i dødsårsagerne (15, 20, 23), og dette arbejde videreføres i samarbejde med adskillige læger. De økonomiske og sociale konsekvenser af nedgangen er også søgt belyst (19, 22).

Det tidligere begyndte samarbejde med Ældrekommissionen fortsat i 1981 (27) og Graham W. Leeson har i forbindelse med udgivelse af kommissionens anden delrapport deltaget i en konference om de ældres vilkår.

De tværfaglige aspekter af ældredemografi afspejles i en stor del af det arbejde, som Graham W. Leeson har udført alene og sammen med P.C. Matthiessen (17, 21, 25), og arbejdet har ikke koncentreret sig alene om de danske forhold (26).

Forskningen i »manpower planning« er i stærk vækst og Graham W. Leeson har beskæftiget sig med dette område siden 1975. »Manpower planning« omfatter planlægningen i bred forstand af rekrutterings-, forfremmelses- og pensioneringspolitik i arbejdsystemer, og Graham W. Leeson har arbejdet med modeller, som beskriver disse dynamiske processer (16, 18, 24).

Endvidere har Graham W. Leeson og Gorm Gabrielsen indgået et samarbejde med seniorstip. Henning Koch og adjunkt Jørgen Vestergaard på Københavns Universitets Kriminalistiske Institut.

P.C. Matthiessen: P.C. Matthiessens undersøgelser af fertilitetsnedgangen i Danmark siden slutningen af det 19. århundrede er bragt til en foreløbig afslutning gennem færdiggørelsen af udkastet til et arbejde med titlen »The Limitation of Family Size in Denmark«. Denne forskning udføres i samarbejde med Det demografiske Institut ved Universitetet i Princeton, U.S.A., som led i et stort anlagt europæisk projekt. Ved anvendelse af ensartede målemetoder gennemføres en sammenligning af fertilitetsniveauet og udviklingen i forskellige administrative områder i Europa. Gennem en kvantificering af en række økonomiske og sociale variable tilstræbes et øget kendskab til betydningen af de faktorer (børnedødelighed, urbanisering, industrialisering mv.), som antages at have fremkaldt fertilitetsnedgangen. Denne analyse i fertilitetsnedgangen og dens forudsætninger vil endvidere kunne bidrage til en bedre forståelse af den aktuelle fertilitetssituation i udviklingslandene.

Også arbejdet med analyser af årsagerne til og konsekvenserne af en stationær eller faldende befolkning fortsættes. Herunder undersøges den danske befolkningsudvikling i resten af århundredet med henblik på konsekvenserne for omfanget af de offentlige ressourcer til undervisning, sundhed mv. (31, 32, 33, 34, 35, 36).

Endvidere arbejder P.C. Matthiessen sammen

med G.W. Leeson med de demografiske aspekter af gerontologien (ældredemografi) (25,26): På grund af det stigende antal ældre og det påkrævede ressourceforbrug, er der et stort behov for forskning med hensyn til udviklingen i antallet af ældre, årsagerne hertil og konsekvenserne heraf. Endvidere har P.C. Matthiessen i samarbejde med Centralsygehuset i Frederiksborg Amt udarbejdet en metode til at beregne korttidsprognoser for fødselstallet på grundlag af det registrerede antal graviditeter. Anvendelsen af metoden har i 1981 muliggjort en fastlæggelse af fødselstallet i Frederiksborg Amtskommune et halvt år frem i tiden, som er behæftet med en beskedent usikkerhed (29). Der foretages en løbende kontrol af forudsætningerne for anvendelsen af denne metode.

Endelig har P.C. Matthiessen beskæftiget sig med konsekvenserne af papirløse ægteskaber for den demografiske statistik samt hvilke muligheder der er for at frembringe en løbende opgørelse af omfanget af disse ægteskaber, som er baseret på centrale befolkningsregistre (37).

Anders Milhøj: Anders Milhøj arbejder med tidsrækkeanalyse. Ideen med at betragte observationer som en tidsrække, er at tage højde for at observationerne er ordnede efter observationstidspunktet. De modeller der anvendes, beskriver hvorledes tidligere observationer påvirker fremtidige. Ofte er det sådan, at rækkens egen fortid kan give en tilfredsstillende forudsigtelse af dens videre udvikling. Denne beskrivelse kan eventuelt raffineres ved, at der inddrages forklarende variable, der bærer information om rækkernes senere udvikling. Den matematiske teori for disse modeller har længe været kendt. Det er derimod først i de sidste 10-20 år, at problemerne omkring parameterestimation og hypoteseprovning har kunnet behandles, både regneteknik og teoretisk. Arbejdet i de forløbne år har bestået dels i anvendelser af de beskrevne metoder på danske samfundsvidenskabelige tidsrækker og dels i teoretiske overvejelser omkring estimations- og testproblemer.

Den mere teoretiske del af projektet har bestået i at videreudvikle analysemetoderne baseret på anvendelsen af det empiriske spektrum (periodogrammet) for data. Ved denne metode kan der opnås asymptotiske resultater om fordelingen af estimatoren og teststørrelser. Arbejdet (38) er en videreudvikling af tidligere arbejder om teorien for og anvendelsen af logaritmen til periodogrammet i tidsrækkeanalyse. Der arbejdes videre på anvendelsen af disse metoder og af det inverse periodogram til tests for »goodness of fit« i tidsrække modeller. Herved vil man kunne give en samlet fremstilling af forskellige muligheder for tests, f.eks. testen beskrevet i (39). I årets løb har der også været arbejdet med en udvidelse af klassen af ARMA-modeller, der ellers er de eneste praktisk anvendte parametriserede tidsrække-

modeller. Denne udvidelse synes at give modeller, der vil være mere velegnede til langtidsspredsigelser end de gængse modeller. I den mere anvendte orienterede del af projektet er der arbejdet videre med EDB-programmet til eksakt maximum likelihood-estimation i ARMA-modeller og i regressionsmodeller med ARMA-restled. Dette arbejde foregår i samarbejde med stud.act. Søren Vinther, der anvender metoderne til en analyse af demografiske tidsrækker i samarbejde med Graham Leeson.

I årets løb er arbejdet med anvendelsen af tidsrækkemodeller på data vedrørende pengemængden i Danmark bragt til en foreløbig afslutning i arbejdet (40). Herudover har Anders Milhøj medvirket ved analysen af indeklimaet på KUA (41) samt ved udarbejdelsen af et notat (27) til ældrekommissionen om behovet for plejehjemspladser.

Jon Stene: Jon Stene har arbejdet med datamæssige og statistiske analyseproblemer, som er udsprunget af humangenetiske og socialmedicinske problemstillinger. En væsentlig del af arbejdet er blevet udført i samarbejde med Sabine Stengel-Rutkowski og J.-D. Murken ved Abteilung für pädiatrische Genetik, Kinderpoliklinik der Universität München indenfor rammerne af Schwerpunktprogramm Der Deutschen Forschungsgemeinschaft (DFG) (dvs. vesttysk forskningsrådsinitiativ): »Pränatale Diagnostik genetisch bedingter Defekte«. (46,47,49,50,52). Det mangeårige samarbejde med Margareta Mikkelsen og Nina Horn ved J.F. Kennedy Institutet i Glostrup (43,46,48) samt med Eeva Stene (43,49) er blevet videreført.

I hovedprojektet studeres data om grupper af individer som hvert har et normalt og et eller flere unormale kendetegn. De unormale kendetegn kan være en arvelig egenskab, f.eks. en nedarvet kromosomabnormitet, en erhvervssygdom eller et socialt kendetegn, f.eks. kriminalitet. De grupper som studeres kan være forgrenede, f.eks. slægter, i hvilke et kendetegn er blevet nedarvet gennem flere generationer. Data indsamles med henblik på at bestemme risikoen eller sandsynligheden for at et medlem af en sådan gruppe vil have kendetegnet (f.eks. at børn af forældre som er genetisk i stand til at få afkom med en arvelig sygdom, faktisk også har sygdommen). For at nævnte risiko kan bestemmes, skal man for data vedrørende nedarvede egenskaber kunne:

- I form af en sandsynlighedsmodel beskrive hvorledes selve nedarvningen foregår samt hvad sandsynligheden vil være for at det enkelte barn og et bestemt antal børn i en søskendeflok har hvert enkelt af de mulige kendetegn.

- Beskrive modifikationer af sandsynlighedsmodellen som følge af ufuldstændige oplysninger om enkeltpersoner, som f.eks. er døde, og en anvisning af, hvorledes analysen kan tilrettelægges under hen-

syntagen til de forskellige typer af ufuldstændighed i data.

- Beskrive den anvendte metode til indsamling af data og de heraf følgende modifikationer af sandsynlighedsmodel og statistisk analysemetode.

Jon Stene har arbejdet med disse problemstillinger i mange år og har udviklet sandsynlighedsmodeller og statistiske metoder for sådanne data.

Han har særlig studeret data vedrørende slægter med nedarvede translokationer, hvilket er en type kromosomabnormitet som er dannet ved gensidig udveksling af segmenter fra to forskellige kromosomer. En translokation kan nedarves uændret og kan erstatte de to kromosomer fra hvilke den er opstået. Personer, som i deres celler har translokationer i stedet for de to normale kromosomer, har eksakt det normale kromosommateriale, men i en omstrukturert form. Sådanne, klinisk normale, individer kan få børn, som enten har overskydende eller manglende kromosommateriale og som vil være misdannede og mentalt retarderede.

Sandsynligheden for at et nyfødt barn skal have en sådan misdannelse, afhænger af de kromosomsegmenter translokationen er dannet af, og kan variere meget fra translokation til translokation. Under dette projekt er der i 1981 udkommet tre arbejder (42,45,52) og yderligere et (50) er under udgivelse.

I et andet projekt studeres indflydelsen af forhøjede forældrealder på risikoen for at et nyfødt barn har en medfødt misdannelse som skyldes tilstedeværelsen af et ekstrakromosom i dets celler, f.eks. Down syndrom, som skyldes et ekstra eksemplar af kromosom nr. 21. I 1981 har der særlig været arbejdet med data fra det nævnte DFG-Schwerpunktprogramm bestående af vel 5000 prénatale diagnoser (fosterundersøgelser) hvor indikationen har været moderalden mindst 35 år og hvor faderalderen også er registreret. Egnede sandsynlighedsmodeller og statistiske metoder for denne type data er blevet udviklede.

Indtil for få år siden har man gået ud fra, at risikoen for at nyfødte børn skulle have sådanne medfødte misdannelser kun afhang af moderens alder og at faderalderen ingen rolle spillede. Ved hjælp af de nævnte data er det blevet påvist, at denne »moderaleffekt« kan beskrives på følgende måde:

- Det relative antal fostre med ekstra kromosomer som ældre mødre (over 41 år) aborterer, er mindre end det tilsvarende relative antal fostre yngre mødre aborterer.

- En stærkt forøget effekt af forhøjet faderalder på risikoen for at det nyfødte barn skal have et ekstra kromosom (påviselig fra 41 års alder).

- En følge af at mange ældre mødre får børn med ældre fædre. Under dette projekt er der udkommet tre arbejder (46,47,49) i 1981. Flere af de nævnte og en række tidligere afhandlinger udarbejdet af Jon

Stene alene eller i samarbejde med de ovennævnte kolleger har frembragt resultater af direkte betydning for udarbejdelsen af generelle retningslinier for tilbud om prénatale diagnoser til gravide kvinder. Resultaterne, deres betydning og anvendelse er placeret i en større, samfundsmæssig sammenhæng i et oversigtsarbejde (48), som er under udgivelse.

Mogens Weinreich: Mogens Weinreich har i 1981 beskæftiget sig med analyse af statistiske modeller indenfor emnet Latente Strukturer. I latent strukturanalyse antages det, at data repræsenterer nogle underliggende, ikke direkte observerbare, egenskaber. Specielt har opmærksomheden været rettet mod anvendelsen af de såkaldte logit-modeller. Hovedvægten har været lagt på det diskrete tilfælde, hvor data er dichotome (for eksempel på ja/nej eller reaktion/ingen reaktion). Grundlaget for analysen kan f.eks. være, at en gruppe personer besvarer et spørgeskema eller undersøges for allergisymptomer. Spørgsmålene skal så afdække en underliggende latent variabel som intelligens eller grad af allergisk overfølsomhed. På grundlag af data forsøger man at estimere denne latente størrelse for hver person. Det egentlige formål er ofte at konstruere en skala, hvor man kan sammenligne personer indbyrdes ved hjælp af den latente værdi. Modellerne har et meget bredt anvendelsesområde blandt andet indenfor psykometri, lægevidenskab og samfundsforskning.

Til 1-parameter logit modellen, der er bedre kendt som Raschmodellen, er konstrueret et programsystem, der kan analysere ovennævnte datastrukturer. Dette system er implementeret som en procedure under SAS (Statistical Analysis System), og må nu betegnes som en velkørende og færdigdokumenteret facilitet. Da SAS-systemet er lagt op på et flertal af datamaskinesystemerne i Europa og USA, har implementeringen sikret programmet en hurtig og nem udbredelse. En brugervejledning for systemet er givet i (53) og en gennemgang af modellen i (55).

Den egentlige metodeudvikling har ført til at logit-modeller med flere parametre er blevet analyseret, idet Rasch-modellen ikke i alle tilfælde kan beskrive data fuldstændigt.

Specielt har Mogens Weinreich beskæftiget sig med 2-parameter logit-modellen, hvor hvert spørgsmål eller item bliver beskrevet ved sin sværhedsgrad (som i Rasch-modellen), samt ved en informationsgrad, der beskriver spørgsmålenes evne til at skille personerne fra hinanden. For denne model er der udarbejdet et program, der kan estimere de indgående parametre, samt teste modellens holdbarhed. Føjes der flere parametre til fås 3- og 4- parameter logit-modellerne, hvor hvert spørgsmål foruden ved de ovennævnte parametre karakteriseres ved en gætte- og/eller en fejlparameter. En gennemgang af disse modeller med hovedvægten lagt på analysen af 2-

parameter logit-modellen samt et eksempel på anvendelsen heraf findes i (54). Metodeudviklingen føres videre efter disse retningslinier, og hensigten er at opbygge programsystemer for de behandlede modeller.

En del af arbejdet med latent strukturanalyse er udført sammen med Erling B. Andersen.

Mogens Weinreich har desuden deltaget i indeklimaundersøgelsen på Københavns Universitet, Amager.

Erling B. Andersen:

Medlemsskab af organer udenfor Universitetet. Medlem af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Medlem af tilsynsgruppen for Statistisk Forskningsenhed. Til 1/9 medlem af bestyrelsen for Dansk Data Arkiv. Generalsekretær for International Federation of Social Science Organizations. Bedømmelsesudvalg vedrørende docentur ved Norges Handelshøjskole i Bergen. Bedømmelsesudvalg vedrørende professorat ved Universitet i Trondheim. Bedømmelsesudvalg vedrørende professorat ved Helsingfors Universitet. Bedømmelsesudvalg vedrørende doktorafhandling ved Danmarks Farmaceutiske Højskole. Bedømmelsesudvalg vedrørende doktorafhandling ved det lægevidenskabelige fakultet. Bedømmelsesudvalg vedrørende doktorafhandling ved Danmarks Lærerhøjskole. Bedømmelsesudvalg vedrørende doktorafhandling ved Universitetet i Oslo.

Censorvirksomhed:

Censor i Teoretisk Statistik ved: Handelshøjskolen i København, Århus Universitet, Odense Universitet og Danmarks Tekniske Højskole.

Kongresdeltagelse:

International Conference on Contingency Tables, Rome. European Meeting of Statisticians, Wrocław. General Assembly of International Social Science Council, Paris. General Conference of International Federation of Social Science Organizations, Paris.

Gæsteforelæsninger:

Foredrag i Dansk Selskab for Teoretisk Statistik. Foredrag i det Kgl. Videnskabernes Selskab.

Redaktions- og Refereevirksomhed:

National redaktør ved Scandinavian Journal of Statistics. Associate editor ved Psychometrika.

Gorm Gabrielsen

Kongresdeltagelse:

14th European Meeting of Statisticians, Wrocław, 31 august – 4 september.

Hans Oluf Hansen

Kongresdeltagelse:

Fifth International Symposium on Circumpolar Health, København, Hotel Scandinavia, 9.-13. august 1981.

Niels-Erik Jensen

Censorvirksomhed:

Censor i Teoretisk Statistik ved Handelshøjskolen i København.

Nils Kousgaard

Censorvirksomhed:

Censor i Teoretisk Statistik ved Handelshøjskolen i København.

Kongresdeltagelse:

14th European Meeting of Statisticians, Wrocław 31 august – 4 september. Foredrag: Models for multiple paired comparisons.

Graham W. Leeson

Kongresdeltagelse:

Ældrekommissionens konference om de ældres vilkår og perspektiverne for kommissionens videre arbejde. Vedbæk, 25-26 maj. XII International Congress of Gerontology, Hamburg, 12-17 juli.

Gæsteforelæsning:

Foredrag i Dansk Demografisk Forening: De ældres dødelighedsnedgang.

Poul C. Matthiessen

Medlemsskab af organer uden for universitetet:

Dansk repræsentant i Steering Committee on Population under Europarådet i Strasbourg. Medlem af Committee of Experts on Mortality and Morbidity under Europarådet i Strasbourg. Konsulent i demografi for Danmarks Statistik. Fagreferent i demografi for Det kgl. Bibliotek. Medlem af National Advisory Board ved WHO Collaborating Centre, Århus Psykiatriske Hospital.

Censorvirksomhed:

Censor i statistik ved samfundsfagstudiet (KU). Censor i statistik ved Handelshøjskolen i København.

Kongresdeltagelse:

Møde i Steering Committee on Population i Strasbourg. Nordisk Gerontopsykiatrisk Symposium, Silkeborg. Foredrag: The Ageing of the Danish Population (Graham W. Leeson medforfatter). Femte Nordiske Kongres i Gerontologi, Reykjavik. Foredrag: Udviklingen i antallet af ældre i de nordiske lande fra 1960 til 2000. (Graham W. Leeson medforfatter).

International Population Conference (International Union for the Scientific Study of Population), Manila 1981. Foredrag: Typologies of family formation and dissolution and recent changes, drawing particular attention to minority types.

Anders Milhøj

Medlemsskab af organer udenfor Universitetet:

Medlem af repræsentantskabet for RECKU.

Kongresdeltagelse:

»14th European Meeting of Statisticians«, Wrocław,

Polen. Foredrag: »Estimation of integrals of nonlinear functions of the spectrum in time series analysis using Laguerre polynomials of the periodogram«.

Refereevirksomhed:

Referee ved Scandinavian Journal of Statistics.

Jon Stene

Medlemsskab af organer udenfor Universitetet:

1) Member of Council of Biometric Society 1978-81 (genvalgt for 1982-84).

2) Sekretær i Dansk Selskab for Medicinsk Genetik.

Censorvirksomhed:

Censor i teoretisk statistik ved Handelshøjskolen i København.

Kongresdeltagelse m.v.:

1) Mødeleder ved symposium om anvendt statistik på Danmarks Tekniske Højskole 21-23 januar.

2) Dansk Selskab for Medicinsk Genetik, møde 30. januar: Foredrag: Risikotal for nedarvede resiprokke translokationer med 9p, 10p, og 12p trisomier.

3) Mathematical Genetics Meeting, Sheffield, England 30-31 marts. Foredrag: The rate of non-disjunction in man and its dependence on paternal and maternal age.

4) Norsk Statistikermøde, Bø, Norge, 10-12 juni. Foredrag: Datakvalitetens betydning for analyse og resultater, belyst ved stamtresmaterialer for nedarvede translokationer innsamlet via misdannede barn eller via multiple aborter.

5) The 6th International Congress of Human Genetics, Jerusalem, Israel 13-18 september. Poster og foredrag ved Workshop on Collaborative Studies in Prenatal Diagnosis of Chromosome Disease: Paternal age and incidence of chromosomal aberrations: Prenatal diagnosis data (DFG) (Sammen med E. Stene, S. Stengel-Rutkowski, og J.-D. Murken).

6) The 6th International Congress of Human Genetics, Jerusalem, Israel 13-18 september. Foredrag ved workshop on Collaborative Studies in Prenatal Diagnosis of Chromosome Disease: Previous child with a chromosome abnormality. (Sammen med M. Mikkelsen).

Gæsteforelæsninger:

1) Kolloquium der Kinderklinik der Universität München, 28 januar: Vateralter bei M. Down.

2) Seminarium ved Genetiska Institutionen, Lunds Universitet, 14 maj: Faderalderens betydning for forekomsten af kromosomale misdannelser.

Refereevirksomhed:

Biometrics Prenatal Diagnosis Reviewer for »Mathematical Reviews«.

Mogens Weinreich

Kongresdeltagelse:

NEUCC symposium. 21-23 januar. Foredrag: An SAS implementation of the Rasch model for an item analysis with two answer categories.

Samarbejde med andre institutter og institutioner:

Instituttets samarbejde med andre institutter eller institutioner har hovedsageligt bestået i at en eller flere af Instituttets medarbejdere har medvirket ved projekter, hvis gennemførelse har krævet en særlig statistisk eller demografisk indsigt. I 1981 har Instituttets medarbejdere medvirket ved gennemførelse af følgende projekter:

1. Indeklimaundersøgelsen ved Københavns Universitet, Amager. I samarbejde med Bo Holma, Hygiejnisk Institut, KU.

2. En analyse af personlighedstesten MMPI. I samarbejde med en gruppe psykologer ved afd. P, Amtssygehuset Norvang.

3. Grundlaget for strafudmålingspraksis ved Københavns byret og denne praksis' ændring over tiden. I samarbejde med Jørgen Vestergaard, Kriminalistisk Institut, KU.

4. Analyse af alkoholmålinger. I samarbejde med Retskemisk afdeling, KU.

5. Ændringer i Politiets adfærd ved politiforretninger som følge af ændringer i korpsets arbejdsforhold. I samarbejde med Henning Koch, Kriminalistisk Institut, KU.

6. Princeton European Fertility Project. I samarbejde med Office of Population Research, Princeton University.

7. »Pränatale Diagnostik genetisch bedingter Defekte«. I samarbejde med »Abteilung für pädiatrische Genetik der Kinderpoliklinik der Universität München«.

8. »Risikoen for medfødte misdannelser, der skyldes kromosomabnormiteter«. I samarbejde med overlæge Margareta Mikkelsen, J.F. Kennedy Instituttet.

9. Statistiske problemer med den kønsbundne medfødte misdannelse: Menkes syndrom. I samarbejde med Lic.pharm Nina Horn, J.F. Kennedy Instituttet.

Publikationer:

Andersen, Erling B.: Discussion of: K.G. Jöreskog: Analysis of Covariance Structures. Scandinavian Journal of Statistics. Vol. 8, p. 83-84.

– Contingency Tables. In: Gerald A. Fleischer (ed.): Contingency Tables and Road Safety Studies. Sijthoff & Noordhoff.

– Empiriens rolle i dansk samfundsforskning. I: Social politik og Socialvidenskab i Efterkrigstiden. Festskrift til Henning Friis. Teknisk Forlag.

– Jensen, Niels-Erik og Nils Kousgaard: Teoretisk Statistik for Økonomer. Bind I-III, 579 sider.

Hansen, H.O.: The importance of remarriage in tra-

- ditional and modern societies: Iceland during the eighteenth and nineteenth centuries and the cohort of Danish women born between 1926-1935. I J. Dupaquier et al. (1981, eds.), *Marriage and remarriage in populations of the past* (London, New York: Academic Press), pp. 307-324.
- Beregning af centrale demografiske rater (11 sider)
 - Fertilitets- og reproduktionsmål (24 sider)
 - Befolkningsmodeller (24 sider).
 - Opgavesamling (36 sider).
 - Vejledning i brugen af EDB-programmer til beregning af fertilitets- og reproduktionsmål (6 sider).
 - Vejledning i brugen af EDB-programmer til beregning af modelbefolkninger (9 sider).
 - Hoem, J.M., et al. Experiments in modelling recent Danish fertility curves, *Demography*, vol. 18, nr. 2, pp. 231-244.
- Kousgaard, Nils: Models for multivariate paired comparison experiments. 36 sider. Under udgivelse.
- Analyse af forekomsten af gener i arbejdsmiljøet på KUA. Fase I. 5 sider.
- Leeson, Graham W.: Influenza '76. USI Research Report No. 75, 17 sider.
- Markov Models of two hierarchically graded police manpower systems. *Eur.J.Opl.Res.*, 6, pp. 291-297.
 - Ældres dødelighed i Danmark siden 1960. USI Research Report No. 76, 33 sider.
 - Life expectancy after retirement from the Danish State Police Force, 1945-52: A follow-up note, Internt arbejdsnotat, 5 sider.
 - A Population projection for the elderly in Denmark, 1960-1980, USI Research Report No. 77, 17 sider.
 - Ældres dødelighed 1960-1980, *Ugeskr. Læger*, 143, pp. 2324-7.
 - Development in the mortality of the elderly in Denmark since 1960: some causes and consequences, XII. International Congress of Gerontology, 19 sider.
 - The Elderly in Denmark in 1980: Consequences of a Mortality Decline, *Eur.Demogr.Inf. Bull.*, XII, No. 3, pp. 89-100.
 - The Danish Influenza Epidemic of 1976, *Sociological Mic.J.*, Vol. 15, No. 3.
 - Recruitment Problems in the Danish Police Force in the 1980s, *Sociological Mic. J.*, Vol. 15. no. 4.
 - Matthiessen, P.C.: The Ageing of the Danish Population, *Proceedings of the Nordic Gerontopsychiatric Symposium*. Under udgivelse.
 - Matthiessen P.C.: Udviklingen i antallet af ældre i de nordiske lande fra 1960 til 2000, *Proceedings of the 5th Nordic Congress of Gerontology*. Under udgivelse.
 - Milhøj, Anders: Dansk Sygeplejeråds prognose om ældresektoren: en kritik. Arbejdsnotat til Ældrekommissionen, 9 sider.
- Matthiessen, P.C.: De demografiske konsekvenser af lighedstanken. *Geografisk Orientering*. 1980, 10. årgang, nr. 5. Er tidligere publiceret som Festskrift i anledning af Th. Kristensens 80-års fødselsdag.
- Rygaard Olsen, C.H. Lassen & V. Sele: Fødselstallet i 1981. *Ugeskr. Læg.*, 143, pp. 779-781.
 - Some Aspects of Remarriage among Danish Women 1850-1915. In »Marriage and Remarriage in Populations of the Past« (J. Dupaquier, E. Hélin, P. Laslett, M. Livi-Bacci and S. Sogner), Academic Press, London, New York 1981.
 - Hyppige befolkningsprognoser nødvendige for at planlægge. *Danmarks Amtsraad*, no. 13, 12, pp. 11-13.
 - Vi er på vej ind i nye befolkningsproblemer. *FLS-orientering*, 1981/4.
 - Kan demografien forudsige befolkningsudviklingen? *Naturens Verden*, No. 8-9, pp. 294-301.
 - Danmarks befolkningstal stagnerer eller falder. *Sparekassen*, nr. 9, pp. 8-11.
 - De faldende fødselstal og uddannelsessektoren. *Uddannelse*, no. 7, 14. årgang.
 - Familiedannelse og befolkningsudvikling. *Provinssbankens temablad*. No. 15, pp. 1-3.
 - Typologies of Family Formation and Dissolution and Recent Changes, Drawing Particular Attention to Minority Types. Paper from International Population Conference (International Union for the Scientific Study of Population), Manila 1981, 13 sider.
- Milhøj, Anders: Estimating integrals of the log spectrum in time series analysis with applications. 36 sider.
- A test of fit in time series models. *Biometrika* 1981, pp. 177-187.
 - Time series analysis of the Danish money stock. 29 sider.
 - Notat om fugtigheds- og bakteriemålinger på KUA, 9 sider.
- Stene, Jon: Comparisons of assumptions for different ascertainment models. *Advances in Applied Probability* 13: 7-8.
- Mikkelsen, M., Stene, E., Fischer, G & Petersen, E.: The patient with a chromosomal disorder, the parents and the professional team. (Reactions from the parents of the children with Down's syndrome). I: W. Schmid & J. Nielsen eds.: *Human Behaviour and Genetics*. Elsevier, Amsterdam: 9-20.
 - Probability distributions arising from the ascertainment and the analysis of data on human families and other groups. I: *Statistical Distribution in Scientific Work*. Vol. 6. C. Taillie, G.P. Patil & B.

- Baldessari (eds). D. Reidel Publ. Co. Dordrecht: 233-264.
- Effect of advancing paternal age on the incidence of trisomy 21: I: Trisomy 21. G.R. Burgio, M. Fraccaro, L. Tiepolo & U. Wolf (eds). Human Genetics, Supplement 2, Springer Verlag, Berlin: 257-258.
 - Advanced paternal age. I: 15. Informationsblatt über die Dokumentation der Untersuchungen im Rahmen des Schwerpunktprogrammes »Pränatale Diagnostik genetisch bedingter Defekte« der Deutschen Forschungsgemeinschaft. J.D. Murken & S. Stengel-Rutkowski (Red.). München, B1-B9.
 - Mikkelsen, M.: Antenatal screening for Down syndrome and other chromosome disorders. I: N. Wald (ed.): Antenatal and Neonatal Screening for Disease. Marcel Dekker, New York.
 - Stene E., Stengel-Rutkowski, S. & Murken J.-D.: Paternal age and Down's syndrome. Data from prenatal diagnoses (DFG). Human Genetics, 59: 119-124.
 - Stengel-Rutkowski, S.: Genetic risks for familial reciprocal translocations with special emphasis on those leading to 9p, 10p and 12p trisomies. Annals of Human Genetics, 46, 41-74.
 - Warburton, D.: Evidence for smaller probabilities for trisomic mosaicism for acrocentric than for nonacrocentric chromosomes. American Journal of Human Genetics, 33, 484-485.
 - Stengel-Rutkowski, S., Albert, A., Murken, J.-D., Zahn-Messow, K., Rodewald, A., Zankl, M., Saule, H.: New chromosomal dysmorphic syndromes. 4. Trisomy 12p. European Journal of Pediatrics, 136, 249-262.
- Weinreich, Mogens: User's Guide to Raschit, USI programme report.
- The 2-parameter logit model, under udgivelse.
 - An SAS implementation of the Rasch item analysis, NEUCC symposium 1981, pp 219-250.

Nils Kousgaard

Antropologi, Kultursociologi og Sociologi

I: Institut for Etnologi og Antropologi

Antropologi er i gængs international betydning den almene grundvidenskab om mennesket set såvel i en biologisk som en social og kulturel kontekst. Den beskæftiger sig med kultur- og samfundsforhold blandt og mellem alle jordens folk.

Fagbetegnelsen Etnografi refererer til fagets udgangspunkt som en beskrivende studie af relativt små og enkelt opbyggede lokalsamfund set i deres helhed og i deres forskellighed fra vor egen kultur.

Faget har i Danmark udviklet sig fra kulturgeografien, og har som sådan et stærkt præg af regionsvidenskab for de extraeuropæiske områder. I sin start var faget fysisk knyttet til Nationalmuseets Etnografiske Samling, et forhold der har støttet såvel empiriske som komparative aspekter af den materielle kulturs økologiske og historiske betingelser.

Metodisk tilvejebringes de etnografiske data ved deltagerobservation i feltarbejdssituation, hvor der lægges vægt på at overskue sammenhængene mellem de forskellige analytiske aspekter (f. ex. de økonomiske, politiske og symbolske).

Etnografien har gennem en stadig fokusering på helhed og integration i samfundslivet udviklet sin selvstændige teoribygning på en række grundlæggende spørgsmål såsom historie og økologi, økonomi og politik, socialstruktur og verdensopfattelse.

Etnologisk analyse udgør det næste vigtige perspektiv, hvor tværkulturelle og sammenlignende studier af forskellige samfunds kulturelle udtryksformer danner grundlaget for en systematik hvad angår klassifikation af kulturer samt teorier om samfundsformernes udvikling og betingelser.

Mest omfattende betegner Antropologien den almene, teoretiske og generaliserende disciplin om mennesket underlagt visse fælles betingelser, men med et potentiel for alternativ adfærd og tænkning, et forhold, der har haft betydning for udviklingen af ideale samfundsmodeller.

Antropologiens udgangspunkt var de små lokalsamfund og fremmede civilisationer, men som følge af lokalkulturens historiske integration og underordning i nationale og globale systemer må de nu mere anskues som subsystemer, etniske grupper eller erhvervsbestemte klasser, hvis interaktion med den moderne stat og verdenssystemer kræver indgående analyser.

Denne udvikling er medført, at Antropologien med udgangspunkt i sin oprindelige metode også har vendt sig mod studiet af visse sider af det danske samfund, ligesom regionale områdestudier har fået fornyet relevans.

I 1981 har flere af instituttets medarbejdere været ude på feltarbejde, dels for at begynde nye projekter, dels for at supplere tidligere forskning.

Instituttets videnskabelige medarbejdere:

Lektor, mag.scient. Peter Aaby (fra 1. august 1981), kandidatstipendiat, mag.scient. Inger Wolfhechel Boesen, seniorstipendiat, mag.scient. Asger Christensen, docent, dr.phil. Niels Fock, lektor Jonathan Friedman, Ph.D., ekstern lektor, mag.scient. Michael Harbsmeier, ekstern lektor, mag.scient. Finn Kjærby, lektor, mag.scient. John Liep, kandidatstipendiat, mag.scient. Stig Toft Madsen, kandidatstipendiat, mag.scient. Nils Finn Munch-Petersen, lektor, fil.lic. Åke Norborg, ekstern lektor Karen Fog Olwig, Ph.D., lektorvikar, mag.scient. Poul Gustav Pedersen, kandidatstipendiat, mag.scient. Michael Vinding (indtil 1. december 1981), lektor, Michael A. Whyte, Ph.D., lektor Susan Reynolds Whyte, Ph.D.

3. Forskningsoversigt:

Peter Aaby: Peter Aaby beskæftiger sig for tiden med sundhedspolitik i udviklingslande og Guinea-Bissau's sociale udvikling.

Inger Wolfhechel Boesen. Projektet er en fortsættelse af et feltarbejde, som blev udført mellem september 1977 og september 1978 i Kunarprovinsen, Østafghanistan, blandt *Pashtuner*. Undersøgelsens formål er studiet af kvindernes situation og vilkår i familien og det større samfund og eventuelle ændringer heri.

På den ene side analyserer projektet kvindens strukturelle placering i et stammesamfund domineret af patrinlineær descent-ideologi og idealer om mandlig dominans. På den anden side omhandler projektet kvindernes egen kultur og ideologi i relation til Pashtunsamfundets dominerende ideologiske systemer (Pashtunernes uskrevne stammemæssige normsystem, »Pashtunwali«, og religionen, islam). Fælles for begge ideologiske systemer er forestillinger om mandlig overlegenhed og afsondring af kvinderne i en familie overfor omverdenen, først og fremmest mænd udenfor familien. Ideerne om afsondring eller tilsløring, udgør *purdah*-institutionen. Projektet sigter bl.a. mod en beskrivelse og analyse af kvindernes tilværelse, både socialt og materielt, indenfor *purdah*, deres opfattelse af deres situation og deres reaktioner på den, samt den kulturelle og samfundsmæssige betydning af *purdah* og kønsrolleopfattelserne blandt Pashtunerne.

Analysen af denne problemstilling har indtil videre været præsenteret som delresultater i form af en række større og mindre arbejder. Det er hensigten, at

analysen af materialet skal munde ud i en samlet monografisk fremstilling, som jeg p.t. arbejder på.

Asger Christensen: Projektet ligger i forlængelse af et feltarbejde foretaget inden for perioden august 1977 til januar 1979 blandt pashtuner i Kunar i det nord-østlige Afghanistan. Udover en generel etnografisk beskrivelse af de kulturelle og samfundsmæssige forhold i undersøgelsesområdet er projektets hovedelement en undersøgelse af den økonomiske og politiske organisations samt klassestrukturens transformation.

Både i og uden for Kunar lever pashtunerne i et stammesamfund, der på lokalplan kan variere fra udpræget egalitære til mere hierarkiske feudale former. Undersøgelsen af ændring og transformation er derfor lagt an som en historisk analyse af de mekanismer og processer, der har skabt denne organisatoriske variation. I denne forbindelse søges følgende analytiske dimensioner inddraget:

1. De organisatoriske elementer, der definerer stammesamfundets grundlæggende funktionsmåde og dermed den dynamik, som under skiftende betingelser har frembragt den organisatoriske variation på lokalplan.

Da der historisk har været tale om udviklingsforløb som har resulteret i en øget hierarkisering og om andre forløb som har reduceret allerede etablerede hierarkier, kan ingen af de eksisterende lokale organisationsformer uden videre tages til indtægt som den »oprindelige« organisatoriske form, der definerer systemets dynamik, og som de forskellige varianter er udviklet fra. I stedet søges det lokale stammesystems grundlæggende funktionsmåde og dynamik bestemt ud fra elementer, der er tilstede i alle dets empiriske varianter, og som definerer den modsætning af spænding mellem lighed og hierarki, der muliggør både evolutionære og devolutionære udviklingsforløb.

2. De forhold, der på forskellige tidspunkter har defineret den bredere ramme som stammesystemet har fungeret inden for, og som dermed har udgjort de skiftende betingelser for at dets dynamik har frembragt forskellige konkrete organisationsformer. Blandt disse forhold synes specielt tre typer af »ydre« betingelser at være væsentlige:

A. Varierende økologiske forhold som har skabt forskelligartede betingelser for produktionsforøgelse og befolkningsstivækst.

B. Den voksende og/eller ændrede integration i det nationale og internationale marked, som har haft konsekvenser for formerne for forbrug og investering på lokalplan.

C. Den afghanske statsmagts langvarige og forskelligartede forsøg på at udvide og konsolidere sin politiske og administrative kontrol, hvilket har skabt skiftende betingelser for magtkampen på lokalplan,

og dermed for etableringen eller opretholdelsen af lokal politisk dominans og ressourcekontrol.

Analysen af denne overordnede problemstilling er endnu ikke afsluttet.

Niels Fock. Niels Fock har beskæftiget sig med flere forskellige emner indenfor Latinamerikas antropologi. Han har omarbejdet og uddybet en generel introduktion til Chaco-områdets mytologi, så den kunne indlede et bind om de argentinske Mataco i University of California's serie om Folk Literature of the South American Indians. I forbindelse med Louisiana Museets udstilling El Dorados Guld har han analyseret betingelserne for høvdingedømmets opståen og dermed statens oprindelse i Colombia.

Materiale indsamlet under det sidste feltarbejde hos Canarindianerne i Ecuadors højland er blevet bearbejdet især med henblik på den politiske struktur og forholdet mellem Kirke og Stat.

Det sidstnævnte emne har dog måttet afvente en begrebsmæssig afklaring af rent teoretisk karakter, som har optaget hovedparten af tiden og som er blevet integreret i den videregående undervisning, nemlig kommunikations-perspektivets anvendelighed i antropologien specielt som udtryk for politisk kontrol. I bestræbelserne på at etablere en samlet begrebsmæssig ramme for magtrelationer og former for kommunikation opfattet som h.h. indhold og udtryk for social kontrol og med hvert sit analytiske paradigme, er der allerede taget de første skridt mod en mere hensigtsmæssig fremstilling af Canarindianernes samfundsliv, men projektet vil forhåbentligt også føre til mere almene teoretiske konklusioner.

Jonathan Friedman. Jonathan Friedman har i det sidste år

1. fortsat tidligere påbegyndt udforskning af regionale systemer i Oceanien med hovedvægten lagt på dominansstrukturer og religiøse former og deres historisk bestemte sammenkædning i ændringsprocessen, hvor der har været fokuseret på forholdet mellem lokale magtstrukturer og indførelsen af krigstendommen.

2. arbejdet på en bog, *Open systems and closed minds*, der omhandler aktuelle problemstillinger i antropologisk teori; den er næsten færdig (udg. af Cambridge University Press).

3. forberedt en lille bog med en kritisk fremstilling af symbolantropologien i samarbejde med professor B. Kapferer (Adelaide).

4. ledet et projekt med Kajsa Ekholm om antropologiske synspunkter på det kriseramte Europa, med hovedvægten lagt på Skandinavien.

Michael Harbsmeier. Michael Harbsmeier, der i hele 1981 har været ansat som ekstern lektor i teorihistorie ved instituttet, har i det forløbne år under over-

skriften »Verdenssystemernes Mentalitetshistorie« først og fremmest beskæftiget sig med de billeder og forestillinger om anderledes og fremmede samfund og kulturer, der kommer til udtryk i den tidlig-moderne europæiske rejseliteratur. Michael Harbsmeier er ved at forberede en grundigere analyse af tidligere moderne tyske rejsebeskrivelser som »mentalitetshistoriske kilder«. Formålet med dette arbejde er dels at bidrage til en mere teoretisk afklaring af rejsebeskrivelsernes status som genre, dels at afklare nogle centrale spørgsmål om antropologiens (for-)historie i det 16. og 17. århundrede, men også at afprøve en hypotese om, at en given kulturs totalhushold af billeder og forestillinger om anderledes kulturer og samfundstilstande i »det fjerne« (eller i fortiden eller fremtiden) kan sige noget afgørende og væsentligt om den kultur og den »mentalitet«, der frembringer disse billeder og forestillinger.

Finn Kjørby. Projektets titel: *Udvikling af oksemekanisering og blandet landbrug i agro-pastorale områder i Tanzania*, med »case« studier fra Hanang og Tarime distrikterne.

Baggrund. Store dele af det halvtørre Central- og Nordtanzania er karakteriseret ved et landbrugssystem, der kan betegnes som agropastoral og som iøvrigt i varierende former også findes i Central- og Vestafrika. *Agro-pastoraliseringen* er et system, der kombinerer planteavl med ekstensiv kvægavl. Der er økonomisk komplementaritet mellem agerbrugs- og kvægproduktionen i husholdsproduktionen, men ingen organisk integration mellem de to produktionsgrene på det tekniske produktionsniveau.

I Tanzania indebærer dette en ekstensiv jordudnyttelsesform, som i forbindelse med befolkningsvæksten, tvangsindflytningen af bondebefolkningen i kompakte landsbyer og en udvidet og mere permanent udnyttelse af jorden til planteavl har medført øget konkurrence om jorden og næringsstoffer mellem planteavl og kvæghold med overgræsning, erosion og faldende udbytter fra agerbrugs- og kvægavlsproduktion til følge.

Landsbyudviklingen i Tanzania, d.v.s. tvangsindflytningen af spredtliggende bondehushold ind i kompakte, region-planlagte »udviklingslandsbyer« med efterfølgende juridisk registrering af disse som produktions- og marketingkooperativer, repræsenterer et afgørende brud med tidligere jordudnyttelsessystemer, kontrol over produktionsmidler og arbejdskraft, og former for produktion og varecirkulation. Noget af de mere vigtige konsekvenser af landsbyudviklingen synes at være: intensivering af jordudnyttelsen; øget arbejdsintensitet; etableringen af »economic of scale« m.h.t. udviklingen af den sociale og økonomiske infrastruktur; forbedring af vareoplagrang, regnskabskontrol og transport; øget forsyning med import til agerbruget; øget kontrol med det markeds-

førte produkt; øget konsulenttjeneste, overvågning og kontrol med produktionsprocesser; ændrede former for kontrol over produktionsmidlerne; og endelig bedre muligheder for at forhindre differentieringsprocessen blandt bønderne.

Landsbyloven (The Villages and Ujama Villages Act' 1975) regulerer dels forholdet mellem landsbyerne og staten inclusive de relevante statslige handels- og produktionsorganisationer og banker, dels den interne styring af landsbyerne, hvor loven bl.a. åbner mulighed for at den valgte landsbyregering identificerer, planlægger, finansierer og udfører egne udviklingsprojekter. På trods af de interne styrings- og udviklingsmuligheder som landsbyerne har fået, er der ligeledes en klar tendens i retning af, at staten via regions-, distrikts- og landsbyregeringsniveau forsøger direkte at planlægge landsby- og husholdsproduktionen og at opnå direkte kontrol med produktionsprocessen.

Formålet med forskningsprojektet. Formålet med forskningsprojektet er at dokumentere og analysere de ovenfor skitserede processer med henblik på at undersøge mulighederne for en teknisk udvikling af oksemekanisering og blandet landbrug i landsbyerne, hvor en organisk integrering af kvæg og planteavl kunne udvikles i retning mod brug af kvæg- og naturgødning, græsmarksbrug og staldfodring af kvæg. En omfattende og effektiv oksemekanisering vil medføre øget arbejdsproduktivitet, medens en udvikling af blandet landbrug vil medføre jordkonservering, øgede markudbytter af øget udbytte af mælk, kød og gødning fra kvæget.

Det andet formål er at undersøge landsbyorganisationens socio-økonomiske og politiske potentiel som *producentkooperativ* med hensyn til landsbyernes kapacitet og muligheder for at identificere, planlægge, finansiere og udføre ændringer og udviklingsprogrammer relateret til ovennævnte tekniske udvikling.

Det tredje formål er at undersøge potentielt for at udvikle *produktionspecialisering* og *vareudveksling af produktionsmidler og forbrugsgoder* såvel indenfor som mellem landsbyerne i deres kapacitet af marketingkooperativer, og mellem landsby og landbrugssektoren og andre sektorer på lokalt og nationalt plan.

For det fjerde at undersøge konsekvenserne af og potentielt i de nye statsligt styrede ejendoms- og kontrolformer, som synes at være en væsentlig faktor af *statens udviklingsstrategi*. Konsekvenserne vedrører specielt problemet med bureaukratisk kontrol og indblanding ovenfra i et modsætningsforhold til demografisk landsbykontrol og ligeledes den passive og indirekte modstand på husholds- og landsbyniveau imod central kontrol som kan spores og som har vist sig at kunne underminere opnåelsen af udviklingsmål.

Udviklingen af dette modsætningsforhold får såle-

des betydning for, på hvilken måde potentielt for en nødvendig statslig rationel planlægning kan kombineres med de politiske fordele og produktionsmæssige intensiver, der ligger i en effektiv lokal demokratisk styring.

John Liep. I december vendte John Liep hjem efter otte måneders feltophold i Milne Bay Provinsen, Papua New Guinea. Her opholdt John Liep sig dels på øen Rossel, østligst i provinsen – hvor han også havde udført forskning i 1971-73. Dels foretog John Liep nogle rejser til andre øer i området. Omkring begyndelsen af 1981 færdiggjorde han en artikel om fremstilling af og handel med halskæder af muslingeskal på Rossel og nærliggende øer i Louisiade-øhavet. John Liep har skrevet et konferenceforedrag om Rossels kolonihistorie, med særligt henblik på de forandringer i det sociale liv og i udviklingssystemet, som koloniseringen har medført. Dette foredrag blev holdt på den anden Kula-konference på University of Virginia i U.S.A. i juni, hvor John Liep deltog. Derudover har han arbejdet med analysen af materiale fra Rossel, der især har drejet sig om de betalinger, der foretages efter dødsfald. Han har søgt at fastslå deres stilling i forhold til det øvrige udvekslingssystem og deres funktion i forhold til den sociale struktur. Dette materiale forventes foreløbig fremlagt i form af en artikel.

Stig Toft Madsen. I september 1981 påbegyndte Stig Toft Madsen – som en del af sin forskning – et planlagt feltstudium i Indien, hvor retssystemets betydning i det indiske lokalsamfund undersøges. Feltstudiet afsluttes i løbet af sommeren 1982.

Nils Finn Munch-Petersen. Nils Finn Munch-Petersen har i årets løb beskæftiget sig med udarbejdelsen af en monografi omhandlende øriget Maldiverne. Projektet omfatter en beskrivelse af såvel de samfundsmæssige som naturgivne aspekter og ventes færdiggjort i slutningen af 1982.

Åke Norborg. I årets løb har Åke Norborg påbegyndt et større projekt, som det er meningen skal lede frem til et generelt arbejde om afrikanske musikinstrumenter. Arbejdet skal bl.a. omfatte forskellige instrumenttypers spredning, anvendelsesmuligheder og kulturhistorie. Arbejdet er baseret på en gennemgang af tilgængeligt etnografisk materiale samt de samlinger af afrikanske instrumenter, som findes på skandinaviske museer. Foruden det generelle arbejde vil Åke Norborg udarbejde detaljerede kataloger over forskellige museers instrumentsamlinger. Foreløbig er samlingerne i Etnografisk Museum i Oslo og Musikhistorisk Museum i København samt en stor del af samlingerne på Nationalmuseet i København samt en stor del af samlingerne på Nationalmuseet i

København blevet gennemgået og typologiseret. Endvidere forbereder Åke Norborg en udstilling af Musikhistorisk Museums afrikanske instrumenter. Udstillingen afholdes i København sommeren 1982.

Karen Fog Olwig. Karen Fog Olwig studerer fortsat slave/plantagesamfundets historisk-antropologiske udvikling op til nutidens neokolonialistiske turismebaserede samfund i Vestindien. Hun har især beskæftiget sig med den tværnationale samfundsstruktur, der opstår, når et lokalsamfund mister sit økonomiske fundament og en stor del af befolkningen må emigrere for at søge lønarbejde. Gennem et vestindisk case study udforskes det netværk af økonomiske og sociale relationer, som forbinder emigranterne i Storbritannien, Nordamerika og Jomfruøerne med slægtningen på hjemøen. Disse relationer på familiemæssige forpligtelser, som involverer økonomisk støtte fra emigranterne, sociale ydelser fra slægtningene på hjemøen, og binder de to parter i et gensidigt afhængighedsforhold. Undersøgelsen udforsker, hvorledes dette globale netværk af relationer påvirker dels det fragmenterede lokalsamfund, dels emigranterne, som ofte lever en marginal tilværelse som billig arbejdskraft i vestlige samfund.

Poul Gustav Pedersen. Poul Gustav Pedersen har i 1981 været ansat som adjunktvikar ved instituttet. I dette tidsrum har hans forskningsindsats været rettet mod to områder, 1. den antropologiske profession og fagetik i forbindelse med turisme, og 2. indisk historisk antropologi med særligt henblik på enkebrændingens socialhistorie. Hvad dette sidste område angår, har der især været arbejdet med den hypotese, at kolonial juridisk kodificering og social mobilitet i kastesystemet har været afgørende for det voldsomme opsving i enkebrændingernes antal i begyndelsen af 1800-tallets Bengalen. Et andet aspekt af enkebrændingens historie er udviklingen af en teori til forklaring af fænomenets opståen. Det er muligt at se betydningsfulde modsætninger i centraliserede politiske systemers måde at klare arvefølgen på. Således synes levirater at være ophævet til megen uklarhed om succession.

Michael Vinding. I de første tre måneder af 1981 var Michael Vinding på feltarbejde hos Thakalierne i Nepal. Efter sin hjemkomst fortsatte han bearbejdelsen af sit Thakali-materiale indsamlet i Nepal i 1972, 1975-77, 1978 og 1980-81. Ved udgangen af 1981 forelå første udkast til en monografi om Thakalierne. Ved siden af arbejdet med Thakali monografien skrev Michael Vinding endvidere en artikel om Thakaliernes dødeceremonier.

Michael A. Whyte. I de senere år har flere demografer søgt at forstå befolkningstilvæksten i den tredje ver-

den ved at undersøge forskellige folkeslags egne holdninger til børn, familie og arbejdsprocesser. Interessen har især været rettet mod familiens sociale og økonomiske sammensætning, som ofte er meget forskellig fra det, vi kender i vesten. Michael Whytes egen forskning bygger videre på dette problem ved at fremhæve ikke blot den økonomiske rationalitet, der ligger bag store og børnerige familier, men også de ideologiske præmisser der gælder. På basis af et indsamlet feltmateriale fra Østafrika har Michael Whyte søgt at vise, hvordan forestillinger om klan og slægtskab spiller med i et folks opfattelse af dets egen demografiske situation, således at mange børn opfattes ikke som en trussel men som en fordel. Forskningsresultater er blevet præsenteret i foreløbig form på 41st Annual Conference of the Society for Applied Anthropology, Edinburgh University, i april (Whyte 1981).

Ud over den demografiske forskning, som Michael Whyte arbejder videre med har han også beskæftiget sig med analysen af et andet etnografisk materiale fra den omtalte feltforskning. Han har, sammen med Susan Reynolds Whyte, søgt at gøre rede for nogle forskelle i verdensopfattelse hos to Luyia-talende folk fra henholdsvis Uganda og Kenya (Whyte og Whyte 1981).

Susan Whyte. Forskningsopgaver: Medicinsk pluralisme, kønsforhold og kønsopfattelser, Østafrika.

Susan Whytes forskning omkring medicinske systemer i Afrika hviler på en langvarig interesse for opfattelser og behandling af ulykker, som var emnet for hendes doktordisputats. I publikation 48 og 50 har hun placeret data fra et tidligere feltarbejde i østlige Uganda i en aktuel analyseramme. Der vises, hvordan den lokale Nyole-behandling af sygdom passer sammen med brug af nationale »moderne« sundhedsfaciliteter som klinikker og hospitaler. Fremstillingerne relaterer sig til litteraturen om medicinsk pluralisme, d.v.s. tilstedeværelse af forskellige alternative medicinske systemer og traditioner indenfor samme samfund.

Analysen af Nyole materialet viser historiske ændringer, ikke bare i forbindelse med udvikling af nationale medicinske faciliteter, men også gennem fremkomst af nye typer »traditionelle« helbredere, nye metoder og *styles* i helbredelse, og ny »afrikansk« medicin (som akkumulatorsyre).

Kønsforhold og kønsopfattelse er en anden vedvarende forskningsinteresse. I publikation 50 bruges der nogle data fra østlige Uganda til at vise, hvordan en bestemt opfattelse af kønnenes forhold til hinanden, deres relative betydning og rettigheder, er bekræftet gennem fortolkning og behandling af ulykker.

Feltarbejde i Bunyole (1969-71) og Marach (1978-79) har givet grundlag for en sammenligning

mellem to Luyia-folk, hvor det ene lever som bønder i Uganda og det andet som arbejdsmigranter i Kenya. Publikation 51 (fælles med M.A. Whyte) er en beskrivelse og analyse af forskelle i verdensopfattelse hos de to grupper.

Publikationer:

Peter Aaby

Søren Hvalkof und Peter Aaby: Ist Gott Amerikaner? 424 s., Lamuv Verlag, 1980.

– and Peter Aaby: Is God an American? An Anthropological Perspective on the Missionary Work of the Summer Institute of Linguistics, 192 p. IW-GIA/International, Copenhagen, 1981.

Peter Aaby, Jette Bukh, Lars Smedman e Arjon Smits: Manual para o trabalho de saude de base em Bandim 1. Mimeo, Bissau, 1980.

– Jette Bukh, Lars Smedman e Arjon Smits: Manual para a equipa movel de nutricao e saude. Mimeo, Bissau, 1980.

– Jette Bukh, Ida Lisse, Arjon Smits: Measles vaccination and child mortality, *Lancet*, 2, 93, 1981.

– Jette Bukh, Ida Lisse, Arjon Smits, Lars Smedman, Olle Jeppsson and Anders Lindeberg: Breast-feeding and measles mortality in Guinea-Bissau. *Lancet* 2, 1231, 1981.

– Jette Bukh, Ida Lisse and Arjon Smits: Child Mortality in Guinea-Bissau: Malnutrition or Overcrowding? 477 p., Institute of Anthropology, Copenhagen, 1981.

Inger Wolfhechel Boesen

»Conflicts of Solidarity in Pashtun Women's Lives«. Acc. til udgivelse i antologi udgivet af Centralinstituttet for Nordisk Asienforskning, København, over seminaret »Kvinder i islam« 1979. Udkommer 1982.

Anmeldelse af A. Janata: »Schmuck in Afghanistan«, samt Beck & Keddies eds.: »Women in the Muslim World«. Begge i ACTA Orientalia, 1982.

Asger Christensen

Stammesamfund og statsmagt – Pashtunerne i Afghanistan. Jordens Folk, 16. årg. nr. 3. 1981.

Anmeldelse af Charpentier: »Afghanistan mellem Mekka og Moskva«. Mellemfolkeligt Samvirke 1980. I: Antropologiska Studier nr. 32, 1981.

Afghanistan: Krigsforbrydelser og sovjetisk aggression. Politisk Revy nr. 402, juni 1981.

Niels Fock

In forme sobre el Viaje de Vestigación Etnográfica Danesa a los Indios Canari de Ecuador. Revista del Instituto Aznayo de Folklore vol. 7, Cuenca 1981.

Præsten i Juncal. Jordens Folk vol. 16,1. 1981.

Høvedingedømmerne i Colombia – staten i svøb: Louisiana Revy, årg. 22,1. 1981.

- Ethnicity and alternative Identification: an example from Canar. – p 402-19 i Whitten (Ed): *Cultural Transformations and Ethnicity in Modern Ecuador*. Urbana 1981.
- »Introduction« – 40 pp. – and »Mythological texts« – 148 p. – in Wilbert (Ed): *Folk Literature of the Mataco Indians*. Latin American Studies UCLA Los Angeles. In press – 82.
- Jonathan Friedman*
Notes on structure and history in Oceania. Folk 81/82.
- Catastrophe and continuity in social evolution in Renfrew (ed) *Explanation in Archaeology*, Academic Press N.Y. 1981.
- Paranoid Materialism (extended version) *Dialectical Anthropology* 1981 (Winter).
- Semantic and Syntactic Structures – ms. submitted for publication.
- Michael Harbsmeier*
Rejsebeskrivelser som mentalitetshistoriske kilder. I: *Stofskifte*. Bulletin for Antropologforeningen i Danmark, nr. 7. 1981, pp. 1-25.
- The Savage and the Child. A Review of: Hallpike. The Foundations of Primitive Thought. 17 pp. Udkommer i *Ethnos* 1982.
- Vilde billeder. En anmeldelse af Bernadette Bucher, La Sauvage aux seins pendants. I: *Antropologiske Studier* nr. 32, 1981, pp. 21-31.
- Historie og Antropologi. I: *Den Jyske Historiker* nr. 21, 1981, pp. 59-75.
- Reisebeschreibungen als mentalitätsgeschichtliche Quellen. Vorüberlegungen zu einer historisch-anthropologischen Untersuchung frühneuzeitlicher deutscher Reisebeschreibungen. Stencil, oktober 1981, 48 pp.
- Finn Kjærby*
The Development of Comprehensive Ox-Mechanization and Mixed Farming in Agro-Pastoral Areas of Tanzania – The impact and potential of villageization in agropastoral areas of Tanzania with case studies from Hanang district. Centre for Development Research Papers D. 81.9. May 1981 (7 pages). Upubliceret.
- The Development of Comprehensive Ox-Mechanization and Mixed Farming in Agro-Pastoral Areas of Tanzania, with Case Studies from Hanang and Tarime Districts. Centre for Development Research (28 pages). Upubliceret.
- On the Origins of Women Subordination in Classless African Societies. *Stofskifte* – Bulletin fra Antropologforeningen i Danmark, København 1981 (24 sider).
- John Liep*
Under udgivelse. Ranked exchange in Yela (Rossel Island). In: The Kula: New perspectives on Massim exchange. J. & E. Leach, eds. Cambridge. In press.
- The workshop of the Kula. Production and trade of shell necklaces in the Louisiade Archipelago, Papua, New Guinea. Folk 23, 1982.
- Nils Finn Munch-Petersen*
»Maldiverne. Dagligdag, kunsthåndværk og fremmede impulser« i CRAS, 1981, XXVIII, s. 34-47.
- »The Maldives. History, social structure, trade and art«. i: OCMOIG Bulletin, Brussel. Ca. 30 s. Forventes at udkomme februar 1982.
- Åke Norborg*
Some Preliminary Notes on Malagasy Musical Styles. I. Folk 1981, 15 s.
- Karen Fog Olwig*
National Parks, Tourism and Local Development: A West Indian Case. Human Organization 39 (1): 22-31. 1980.
- Vestinderne – fra dansk slaveri til amerikansk mas-seturisme. København, Skarv Naturforlag, Serie i Folk og Kulturer. 1980.
- Finding a Place for the Slave Family: Historical Anthropological Perspectives. Folk 23.
- Nye (og gamle) angrebsvinkler i kolonihistorie: Vestindien. Fortid og Nutid, bind 29 (2): 242-254.
- Poul Gustav Pedersen*
Penge er ikke alt. Om Ramkrishna Mukherjess bog »The rise and fall of the East India Company«. Udkommer i *Stofskifte*, Bulletin fra Antropologforeningen i Danmark.
- Antropologi og turisme. En videnskabsetisk skitse. Manus.
- Hamlet og enkebrænding. Om leviratets indre modsigelser og om en ekstrem måde at komme dem ved på. Manus.
- Enkebrænding og social mobilitet. Manus.
- Arv, enker og forbrydelser i Bengalen. Manus.
- Bengalsk ild eller enkebrænding i Bengalen. Manus.
- Michael Vinding*
The Thakalis as buddhists: A closer look of their death ceremonies. (33 sider).
- Michael Whyte*
Clans, culture and the rationality of large families: a discussion of some determinants of fertility in East Africa. mss. på 25 s. læst ved 41st Annual Meeting, Society for Applied Anthropology, Edinburgh, april 1981.
- With Susan R. Whyte. Cursing and pollution: supernatural styles in two Luyia-speaking groups. Forthcoming in FOLK, vol. 23.
- Susan Reynolds Whyte*
The bases of medical pluralism in East Africa: The Nole case. Paper presented at the Meetings of the Society for Applied Anthropology.
- Men, Women and misfortune in Bunyole. *Man* vol. 16, no. 3.
- Penicillin, battery acid and sacrifice: cures and causes in Nyole medicine. Manuscript.
- With M.A. Whyte. Cursing and pollution: superna-

tural styles in two Luyia-speaking groups. *Forthcoming in FOLK*, vol. 23.

Gæsteforelæsninger:

Dr. Geoffrey Benjamin (A.N.U., Canberra, Australien) emne: *The Theory of Religion in Southeast Asia*.

Professor Richard Ellis (U. of New Mexico, U.S.A.), emne: *Problems in American Indian history and historiography*.

Professor Abraham Rosman (Columbia University, U.S.A.) Professor Paula Rubel (Barnard College, U.S.A.). Fælles emner: 1. Social structures and systems of exchange in Melanesia. 2. *Potlatch* and structural transformation on the Northwest Coast.

Dr. Fiona Wilson (C.U.F., København), emne: *The generation of commodity production in an Andean province during the 19th century*.

Medlemskab af eller sekretærvirksomhed for organer, udvalg, kommissioner, »lærde selskaber«, m.m. udenfor universitetet

Asger Christensen. Deltagelse i udvalg vedrørende Mellemøstligt Områdestudium.

Poul Gustav Pedersen. Medlem af bestyrelsen for Antropologforeningen i Danmark.

Susan Reynolds Whyte. Medlem af bestyrelsen for Etnografisk Forening.

Censorvirksomhed:

Jonathan Friedman. Censor ved institut for Etnografi, Århus Universitet.

Susan Reynolds Whyte. Censor ved institut for Etnografi, Århus Universitet.

Studierejser og studieophold:

Inger Wolfhechel Boesen. Studierejse og supplerende feltarbejde blandt afghanske flygtninge i Nordvestgrænseprovinserne, Pakistan, fra midten af februar til slutningen af marts 1981.

Asger Christensen. Supplerende feltarbejde blandt afghanske flygtninge i North West Frontier Province i Pakistan fra midten af februar til begyndelsen af april 1981.

Nils Fock. Bevilliget forskningsophold for maj måned på San Cataldo, Italien til en gennemarbejdning af kommunikations-perspektivets anvendelighed i antropologien.

Nils Finn Munch-Petersen. Forskningsrejse til Sultanatet Oman og Den Arabiske Republik Yemen med henblik på studier over tidlig kontakt mellem Sydarabien og Sydasiens. December 1980 – januar 1981 finansieret af Centralinstitut for Nordisk Asiens-

forskning og Statens Humanistiske Forskningsråd. Forskningsrapport til samme.

Forskningsrejse til London omfattende studier af sydasiatisk, specielt maldivisk og sydøstasiatisk kunst og redskabskultur i Museum of Mankind's magasiner. 7. september-13. september.

Karen Fog Olwig. Feltarbejde på Nevis, Vestindien, december – januar, 1980-81. Støttet af Forskningsrådet. Emne: Børns rolle i migration.

Deltagelse i kongresser, konferencer o.lign.:

Asger Christensen. Statens Humanistiske Forskningsråds tværfaglige konference: Dansk Mellemøstenforskning, Sandbjerg, 8.-10. april 1981.

Michael Harbsmeier. Deltaget i »Symposium om Socialantropologi og Nordisk Middelalder«, Aalborg 13.-14. maj 1981.

John Liep. Deltaget i »1981 Kula Conference«, University of Virginia, Charlottesville, Va., U.S.A. Frelagde: »A civilising influence«. The colonial transformation of Rossel Island society.

Susan Reynolds Whyte. Deltaget i Meetings of the Society for Applied Anthropology, Edinburgh, April 1981.

Michael A. Whyte. Deltaget i Meetings of the Society for Applied Anthropology, Edinburgh, April 1981.

Gæsteforelæsninger m.v.:

Inger Wolfhechel Boesen. »Studies of Pakhtun Women's Situation and Ideology«, Socialantropologisk Institut, Bergens Universitet, 27.11. 1981.

Asger Christensen. »Lokalsamfund og politisk udvikling i Afghanistan«. Etnografisk Forening. Århus 17. september 1981.

Jonathan Friedman. Gæsteforsker i Australien, University of Adelaide. August – november 1981.

Gæsteforelæsninger ved Australian National University, september 1981.

Gæsteforelæsninger ved University of Sydney, november 1981.

Nils Finn Munch-Petersen. Gæsteforelæser ved »Internordisk arkæologisk fællesseminar« over handel og statsdannelse i Det Indiske Ocean. 1. oktober.

Michael A. Whyte. Gæsteforelæser ved Selskabet for Filosofi og Psykologi 5. marts 1981 over emnet antropologi og den demografiske transition.

Susan Reynolds Whyte. Folkeuniversitetskursus om medicinsk antropologi. Psykistrisk Forskerkursus III.

Institut for Social Medicin: Sundhedsudvikling i u-lande, seminar.

A.O.F.-kursus om kvinder i andre kulturer.

Kursus for DANIDA-eksperter ved Hornbækhus.

Redaktions- og refereevirksomhed:

Inger Wolfhechel Boesen. Deltaget som etnografisk konsulent ved optagelsen af reportagefilmen »Drømmen om Ære og Land«, om de afghanske flygtninges situation, i forbindelse med studieophold i Nordvestpakistan i februar-marts. Filmen blev produceret for TV-Aktuelt af Palle Rasmussen og vist i Danmark 27. april 1981. Sammen med seniorstipendiat Asger Christensen.

Asger Christensen. Sammen med Inger Boesen deltaget som etnografisk konsulent ved optagelsen af reportagefilmen »Drømmen om Ære og Land« om de afghanske flygtninges situation, i forbindelse med studieophold i Nordvestpakistan i februar-marts. Filmen blev produceret for TV-Aktuelt af Palle Rasmussen og vist i Danmark 27. april 1981.

John Liep. Medredaktør af tidsskriftet *Jordens Folk*.

Poul Gustav Pedersen. Medredaktør af *Stofskifte* – bulletin for Antropologforeningen i Danmark.

Michael A. Whyte. Medredaktør af tidsskriftet *Jordens Folk*.

Susan Reynolds Whyte. Redaktør af *FOLK*.

Åke Norborg

2: Institut for Kultursociologi

Stab:

2 professorater (under besættelse), 8 lektorer, 4 eksterne lektorer, 1 seniorstipendiat, 4 kandidatstipendiat, 2 adjunkt-vikarer, 8 undervisningsassistenter, 4½ TAP-stillinger, 1 EFG-elev.

Forskningsvirksomhed:

Kultursociologien er en integreret videnskab om mennesket, samfundet og kulturen. Specielt karakteristisk er derfor den tværvidenskabelige, komparative og historisk funderede tilgang i analysen af en række problemstillinger.

Selvom kultursociologiens faglige målsætning, identitet og substans er bestemt af, at der tages udgangspunkt i metoder, begrebs- og teoridannelser indenfor fagområderne sociologi, socialpsykologi og socialantropologi er det ikke destomindre karakteristisk, at kultursociologien netop udviser en bestræbelse på at overskride de traditionelle samfundsvideenskabelige og humanistiske disciplinopdelinger.

Som en generel karakteristik kan endvidere anføres, at der arbejdes med problemstillinger på både makro- og mikroniveau. Det er endvidere karakteristisk, at forskellige genstandsområder (eksempelvis

klasse- og lagdeling, udviklingsprocesser, familiestrukturer, personlighedsdannelse) belyses i forskellige samfundstyper (ikke-industrialiserede samfund, samfund repræsenterende forskellige grader af og former for industrialisering og industrialiserede samfund) i et bredt komparativt, helhedsbetragtende og historisk perspektiv.

Som det fremgår af ovenstående er det samlede forskningsområde særdeles bredt, men i det senere år har forskningen ved instituttet været koncentreret om en række emnekredse, hvor den kultursociologiske tilgang især forekommer frugtbar. Disse emnekredse er: Arbejdets organisation, arbejdsmarkedsforhold og fagbevægelse. Socialisation, opdragelse og uddannelse, herunder børnekultur og børns opvækstvilkår. Socialpolitik og sundhedsvæsen. Statens rolle. Sociale uligheder og klassemønstre. Overgangssamfund og sociale, kulturelle og udviklingsmæssige forhold i den 3. verden. Planlægning, bysociologi og hverdagsliv. Kvindeproblemstillinger. Minoriteter, herunder fremmedarbejderes sociale og kulturelle forhold. Hertil kommer et stadigt arbejde med videnskabsteoretiske og metodologiske problemstillinger.

Til illustration af, hvad der konkret arbejdes med indenfor disse emnekredse skal angives nogle eksempler på igangværende forskningsaktiviteter.

Arbejdets organisation, arbejdsmarkedsforhold og fagbevægelse:

Der arbejdes under denne emnekreds med en historisk analyse af den danske tekstilbranches udvikling. Der arbejdes endvidere på en studie, der med udgangspunkt i kategorierne produktion, konsumtion, arbejde og fritid griber fat om den mere almene problemstilling omkring forholdet mellem kultur og samfund. Der pågår flere historisk funderede studier af fagbevægelsen, arbejdsmarkedets institutioner og arbejdsmarkedslovgivningen, ligesom der arbejdes med et projekt om fagbevægelsens aktuelle situation i udvalgte asiatiske lande. Der arbejdes endvidere med et projekt omkring forholdet mellem teknologi og samfund.

Socialisation, opdragelse og uddannelse:

Der arbejdes under denne emnekreds bl.a. med en analyse af den tidlige socialisationsproces og i forbindelse hermed en vurdering af de samfundsmæssige betingelser for småbørns udvikling.

Socialpolitik og sundhedsvæsen:

Der er et par projekter igang omkring socialpolitikens historiske udvikling i Danmark. Der arbejdes endvidere ud fra en institutionskritisk synsvinkel med forholdet mellem sundhedsvæsenets udformning og den lægevidenskabelige sygdomsforståelse samt heraf afledte behandlingsformer. Der forsøges

her udviklet grundbegreber til forståelse af sygdomsudvikling indenfor en socialisationsteoretisk ramme omfattende såvel den primære som den sekundære socialisation (her specielt socialisation via arbejdslevet).

Statens rolle:

Med udgangspunkt i diskussionen af, hvilke former for statslige indgreb og reguleringer, der er egnet til at fremme økonomisk vækst og stabilitet, arbejdes der med en analyse af forholdet mellem de faktiske reguleringsforsøgs tilsigtede og opnåede virkninger.

Desuden arbejdes der med en analyse af udviklingen i den statslige regulering af arbejdsmarkedet herunder arbejdsmarkedsorganisationers forbindelse til statsapparaterne.

Sociale uligheder og klassemodsatninger:

Der arbejdes bl.a. med studier af den danske klassestruktur, herunder småborgerskabets karakter og rolle. Der arbejdes endvidere med emnet kultur versus civilisation med udgangspunkt i en modstilling af de klasseløse samfunds kultur overfor kapitalismens civilisation.

Overgangssamfund og sociale og kulturelle forhold i den 3. verden:

Der arbejdes både med en teoretisk analyse af den reale socialisme og overgangssamfundsproblematikken og med konkrete studier af Kina og Sovjets socialstruktur og -historie.

Der pågår en analyse af de økonomiske, sociale og politiske konsekvenser af agrarreformen i Calabrien i Syditalien. Der arbejdes endvidere med især kvindens situation i forbindelse med urbaniseringsprocesser i Thailand, der arbejdes på et studie af udviklingen i det sydlige Afrika med særlig henblik på Angola, ligesom der arbejdes med en socialantropologisk studie på Borneo, der samtidig skal være et bidrag til samfundsvidenskabelig teori om social uligheds opståen.

Planlægning, bysociologi og hverdagsliv:

Under dette tema arbejdes der med projekter, som søger at belyse planlægningens funktion på såvel lokalt som regionalt niveau, idet et konkret kommuneplanlægningsforløb i et nyplanlagt bysamfund analyseres. Der arbejdes endvidere med en undersøgelse af ungdomsarbejdsløsheden blandt uflaglærte, unge kvinder i et forstadsboligområde, ligesom der finder en studie sted af forholdet mellem danskere og indvandrere i et afgrænset forstadsboligområde.

Kvindeproblematik:

Udover nogle af de allerede omtalte projekter, hvor kvindeproblematikken spiller en central rolle, er der et arbejde igang omkring kvindens placering i for-

hold til arbejde, familie og fagforening omkring århundredeskiftet i København.

Minoriteter, herunder fremmedarbejderes sociale og kulturelle forhold:

Under dette tema arbejdes der bl.a. med dansk indvandrerpolitik og »indvandreroffentlighed«, ligesom der arbejdes med en studie af indvandrerarbejdernes organisering og deres børns opvækstvilkår.

Under den omfattende emnekreds *erkendelsesteori, videnskabsteori og metodologi* er grundproblemstillingen for specifikke analyser ofte forholdet mellem erkendelses- og videnskabsteoretisk udgangspunkt og konkrete metodeovervejelser og metodologi. Der arbejdes eksempelvis med en analyse af anvendt samfundsforskning, herunder aktionsforskning, ligesom der arbejdes med en studie af forskellige metodeopfattelsers videnskabsteoretiske og samfundsmæssige forankring og funktion. Der er et arbejde igang omkring nyere fransk filosofikritik og civilisationskritik. Endeligt arbejdes der med en filosofisk-historisk studie af amerikansk kultur set udfra narcissismebegrebet.

Deltagelse i områdestudier:

Instituttet har i '81 været engageret i arbejdet med at etablere områdestudier ved Københavns Universitet, primært gennem deltagelse i planlægningsarbejdet ved det humanistiske fakultet og gennem kontakter til de enkelte arbejdsgrupper, der planlægger områdestudier. Det felt, der i denne sammenhæng specielt har instituttets interesse, er de sociokulturelle aspekter i områdestudier og det interdisciplinære sigte. Desuden har instituttets medarbejdere deltaget ud fra kendskabet til specifikke regionale områder (Afrika, Østeuropa, Sydøstasien, Mellemøsten.).

I det forløbne år har instituttet forsøgt en stærkere koncentration af sine forskningsmæssige og undervisningsmæssige ressourcer gennem en etablering af to emnekredse på overbygningsniveau, henholdsvis internationale udviklingsstudier og socialisations- og civilisationsteori.

Publikationer:

Damkjær, Søren, »Overgangssamfund eller Real-socialisme? Identifikation, Krise og Fornægtelse«, i *Tidsskrift for Politisk Økonomi*, vol. 7 nr. 2. »Overgangssamfund, realsocialisme, og Kina« (under offentliggørelse). Institut for Kultursociologi.

Falk, Jørn, »Et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord,« *Vor uforbrugte kulturarv fra det nittende århundrede*, (Akademisk Forlag, København, 1981).

Højgaard, Lis, »Kvindelig, kvindeidentitet: Arbejderkvinder og familiestruktur på Nørrebro omkring århundredeskiftet.« (under offentliggørelse). Medlem af redaktionen for *Kontext*.

- Jørgensen, Birte Bech, »Tilpasning og modstand. Om nogle betingelser for opbygningen af en forstadskultur,« i *Samfundsfagnyt*, Sept. 1981.
- »Unge ufaglærte piger, arbejdsløsheden og drømmen om et bedre liv,« i *Pædagogisk Orientering*, nr. 6 1981.
 - »De bliver allesammen bare smidt sammen...« i *Den gode by*, SBI, (Dec. 1981).
 - *Historien om Bæk-Fosgården. Om fraflytningen og dets effekter på det sociale liv* (under offentliggørelse ved Vridløselille Andelsboligforening).
- Lunddahl, Axel, »Den kinesiske udvikling og traditionelle kontrol- og oppositionsformer« (Institut for Kultursociologi).
- Madsen, Allan, »Textil og Beklædningshistorie« i *Stof og Saks* (Dansk beklædnings- og tekstilarbejderforbunds fagblad), passim, 1981.
- med Jørn Falk, »I Prokrustes Sengehalm, eller Revolutionen kom(mer) fra landet« under offentliggørelse i *Historie Videnskab*.
- Nicolaisen, Ida, *Introduction to Women in Islam*, (under offentliggørelse ved CINA).
- Schwartz, Jonathan, boganmeldelse af John Rex and Sally Tomlinson, *Colonial Immigrants in a British City: a Class Analysis* i *Acta Sociologica* vol. 23, 2. (1980).
- med Susanne Schytt, »Indvandrerbørn, danske børn og børnekultur,« i *Bixen* 2, 1981.
 - »Action research and immigrant worker community: some results«, Center for Udviklingsforskning, februar 1981.
 - med Finn Korzen, »Indvandrernes præmisser og indvandreroffentlighed« i *Information* 23.10.81.
 - »De-colonizing labor migration research«, Institute for Alternative Development Research, Oslo (under offentliggørelse i *Immigranten*) (Oslo, 1982).
 - »Narcissism: Late Capitalism's Life Style?« *The Dolphin*, Engelsk Institut, Århus Universitet.
- Tarp, Elsebeth, »Grenadas revolution tager med fløjlshandsker på den private kapital,« *Information* 25-26.7.81.
- »Velkommen til dollarturister og revolutionsturister,« *Information*, 25.-26.7.81.
 - »Kvinderne afgørende i Grenadas revolution,« *Information*, 25.-26.7.81.
 - »Women and Political Movements: The Role of Women in Peasant Movements in Oaxaca, Mexico,« under offentliggørelse i S. Wieringa and M. Mies, eds., *Women's Organizations and Movements in Different Societies* (Zed Press, London 1983).
 - med Lisbeth Magnussen og Victor Vidal, »Fra slavesamfund til classesamfund« i *Cuba bladet*, 1981, 1982.
 - med Lars Mortensen, »Ungdomsoprør i 3. verden« (under offentliggørelse i *Kontakt*, nr. 2 1982). Redaktionsmedlem i IBERO AMERICANA, Nordic Journal of Latin American Studies.

Valentin, Finn, »Brud og reproduktion af samfundsmæssige magtforhold – erhvervspolitikken i Danmark som eksempel,« i *Økonomi og Politik* nr. 4 1980.

Ørum, Thorkil, *Segl og fascies. Agrarkapitalisme og fascisme i Ferrara, 1870-1922*. (Akademisk Forlag, København, 1981).

- »Pane e lavoro: Melissa is still waiting«. Paper presented at Università della Calabria, May 1981 and the EADI General Conference, Budapest, Nov. 1981.

- »Agriculture and the Development of Capitalism in Italy« Paper presented at the Università della Calabria, May 1981.

- »Syditalien – et glemt u-land?« (Nordisk seminar, Lyseby, 1981.)

Rejser:

Lektor Ida Nicolaisen har været 4 måneder på feltarbejde hos Punan Bah folket på Borneo.

Elsebeth Tarp har været 2 måneder på feltarbejde på Grenada i Det Caribiske Hav.

Susanne Thorbek har været i Bangkok på 3 måneders feltarbejde.

Thorkil Ørum har været 2 måneder på feltarbejde i Calabrien, Syditalien.

Gæsteforelæsninger:

Søren Damkjær har holdt forelæsning om »Filosofi og den kritiske analyse af Sovjetunionen« på Roskilde Universitetscenter i December 1981.

Ida Nicolaisen har holdt en forelæsning i Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskabs serie: »Videnskabelige problemer – løste og uløste: Studiet af et primitivt samfund«.

Elsebeth Tarp har holdt flere forelæsninger om temaet »Kvinder og politiske bevægelser« i Latin-Amerika, bl.a. i Amsterdam.

Finn Valentin har holdt forelæsninger om »analyse af magtstruktur i Danmark«, ved RUC (Marts 1981) og »om fransk industripolitik i efterkrigstiden« i Center for Sydeuropæiske Studier.

Thorkil Ørum har holdt forelæsning ved Università della Calabria.

Jonathan Schwartz

3: Sociologisk Institut

Stab:

1 professor, 10 lektorer, 5 stipendiater, 10 eksterne lektorer, 10 undervisningsassistenter, 5 TAP.

Hvad instituttets almene virksomhed angår, vil vi i særdeleshed bemærke følgende:

En årsberetning, der udelukkende koncentrerer sig om forskningsaktiviteten, vil give et nok så forkeret billede af instituttets faktiske virksomhed. I lighed med de foregående år, vil vi derfor også for 1981 lægge vægt på det store løft, det er for instituttet, at afvikle den gamle studieordning og oparbejde en ny. For enkelte lærere udgør dette deres altovervejende beskæftigelse. For 1981 vil vi i første række understrege arbejdet med afviklingen af den gamle magisterordning, hvor de 36 færdige magistre repræsenterer en absolut årsrekord. Hertil kommer, at de, der nu samles op i afslutningsfasen, så afgjort har en større spredning i deres interessefelter (mere specielle afhandlingsemner) end normalt, således at vejledningsbelastningen af den enkelte konferensstuderende også har været betydelig større end det tidligere gennemsnit. Vi mener imidlertid, at det har været en god investering at satse så meget på denne sektor, da sociologgangen af 1981 som helhed repræsenterer en mere bredspektret samfundsindsigt end den, vi kan forvente efter afviklingen af magisterordningen.

Forskningsvirksomhed:

a. Sociologiens historie og sociologiens grundproblemer og metode:

To større arbejder er undervejs, men har stået i bero et stykke tid på grund af aktuelle, presserende opgaver. Begge arbejder er rent teoretiske. Det drejer sig om en eksplicit udarbejdelse af den tendentielle konvergens, som jeg hævder ligger implicit i strukturalisme, fænomenologi og dialektik. Begge arbejder sigter mod metodologisk fornyelse og nye udgangspunkter og spørgsmålsstillinger for konkret forskning.

1. »Formningskonstitution og social fænomenologi«. Bidrag til rekonstruktionen af sociologisk teori.

2. »Formidlingsteoretiske elementer«. Fortsættelse af et arbejde over kommunikationsteoriens grundlagsproblemer, hvor der fra tidligere år foreligger 260 sider.

Samarbejder iøvrigt med forskere udenfor Institutet med anvendelse af strukturanalytisk metode på kvalitativt (tekstligt) materiale. (Tom Broch).

Forskningsprojekt om »Sociologiens historie som socialisationspolitisk historie«.

Projektets problemstilling skal forstås som en teoriehistorisk udarbejdelse af mine tidligere arbejder med sociologiens/respektivt samfundsvidenskabernes samfundsmæssige praksis. Der arbejdes i projektet med en grundlæggende antagelse af, at de sociale forhold – herunder socialisationen – under kapitalis-

men reguleres samfundsmæssigt eller statsligt som sekundære til det økonomiske ligevægtssystem – eller enklere, at der i socialisationspolitikken altid forekommer en praksis, der både subjektivt og objektivt er indskrænket til det økonomiske ligevægtssystems fremskridtsteori. I en fortolkning af Marx' analyse af vulgærøkonomien arbejdes der i projektet med et begreb om en »vulgærøkonomisk historiesyntese«, som ikke er indholdet i, men dannelsesgrundlaget for socialisationspolitikken. Således har det hidtidige litterære forskningsarbejde bestået i en undersøgelse af neoklassisk økonomisk fremskridtsteori og dennes forhold til de klassiske sociologers fremskridtsdefinition. Disse undersøgelser er afsluttet og danner forudsætning for studier af sammenhængen mellem nyere sociologiske socialisationsteorier og teorier om økonomisk fremskridt. De foreløbige resultater af disse teorihistoriske undersøgelser viser, at socialisationsteoriene i kraft af deres affirmative forhold til den vulgærøkonomiske historiesyntese konsekvent opretter en funktionalisering af ikke-økonomiske sociale relationer som f.eks. familierelationer, subkulturrelationer o.l.

Denne funktionalisering af sociale relationer gør på den ene side de socialisationsteorier praktiske til socialisationspolitiske formål, og på den måde oprettholder sociologien sin funktion som kapitalistisk åndsarbejde. Men på den anden side implicerer denne funktionalisering af sociale relationers dannelsesproces en udradering af de ikke-økonomiske sociale relationers civilisatoriske sider: relation af individuelle kvalitative lykke- og lystønsninger, som i sin kerne bryder med en underordning under den vulgærøkonomiske historiesyntese. Udarbejdelsen af denne civilisatoriske form for sociale relationer er en egentlig forudsætning for en konkret rettet marxistisk kritik af den statslige socialisationspolitik. Dette er på længere sigt perspektivet i hele projektet, som i øvrigt er stærkt grundvidenskabeligt anlagt, d.v.s. uden i første række at bekymre sig om brugbarheden. Projektet gennemføres i skriftlig og seminarbaseret kontakt med en fagkritisk orienteret sociolog-gruppe i Helsingfors. Det ventes foreløbigt at resultere i en lærebogspublikation til faget sociologiens historie, hvoraf godt halvdelen er færdigskrevet i manus. (Kurt Aa. Nielsen).

Bidrag om sociologi og politik og om interaktion og integration til et værk om det danske samfund.

Sociologiens Historie i Danmark. (Preben Wolf).

b. Statslige politikker i forhold til den samfundsmæssige og klassemæssige udvikling i forhold til interesseartikulation:

De sociale og beskæftigelsesmæssige problemer i krisen. – Eksemplificeret ved efterløn.

Forsørgelsespolitikken i Norden. En komparativ analyse af forsørgelsesproblemerne omfang og løs-

ningsformer i de nordiske lande. (Peter Abrahamson).

Er tilknyttet projektet: »Arbejderbevægelse og velfærdsstat i Vesteuropa«, med Gunnar Olofsson som projektleder. (Helge Hvid).

Forsørgelsesproblemerne i krisen:

I arbejdet med projekt: »Sociale problemer i krisen« (se årbog 1980) er der blevet lokaliseret nogle aktuelle og centrale problemstillinger angående arbejderklassens levevilkår og sociale problemer i krisen. Forsørgelsesproblemerne omhandler først og fremmest eksistensproblemerne for personer, der udkastes permanent fra arbejdsmarkedet og dermed må eksistere på offentlige ydelser. I projektet fokuseres der på ændringerne – nedskæringen – i forsørgelsespolitikken, hvor tesen er, at udviklingen går fra reproduktionssikrende interventioner til reproduktionsortende. (Sammen med Peter Abrahamson).

Forsørgelsesproblemerne i de nordiske lande er en udløber af projektet om forsørgelsesproblemerne i krisen. Formålet med dette projekt er at finde grundlaget for forskelligheder og ensartetheder i den socialpolitiske udvikling i de nordiske lande. Projektprogrammet er under udarbejdelse med støtte fra Nordisk Samarbejdssnævns for samfundsvidenskab.

Socialpolitikken i krisen med særlig henblik på diskussion af arbejderbevægelsens reproduktionskamp igennem fagbevægelse og igennem de sociale bevægelser. I projektet fokuseres der på, hvordan arbejderklassens interesser og behov kommer til udtryk igennem fagforeningerne (reformismediskussion) og igennem de udenfor de formelle strukturer fungerende sociale bevægelser. (Mogens Holm).

Arbejderbevægelse og velfærdsstat i Vesteuropa:

Deltager sammen med en række sociologer i udarbejdelsen af et forskningsprojekt omkring dette tema. Vort første oplæg er publikationen: »Arbejderbevægelse og velfærdsstat i Vesteuropa«. Arbejdspapir nr. 11/1981. Dette projekts tema er forholdet mellem arbejderbevægelse og velfærdsstat i Vesteuropa. Udgangspunktet er, at det er arbejderbevægelsens karakter og styrke, som er forklaringen på såvel omfanget af som indholdet i og formen for den velfærdsstatslige udvikling i Danmark (og Skandinavien), og omvendt – at velfærdspolitikken udformning i betydeligt omfang har virket tilbage på arbejderbevægelsens karakter og betingelser.

Denne tese vil vi afprøve i en analyse af den danske (og til dels svenske) udvikling i perioden efter 1945 gennem komparation mellem denne udvikling og 7 vesteuropæiske landes udviklingsforløb i samme periode. Vi vil gribe fat i forholdet mellem arbejder-

bevægelse og den velfærdsstatslige udvikling på et specifikt teoretisk begrundet og empirisk afgrænset felt: den regulering og udformning af de produktionsnære og arbejdsbetingede vilkår for de aktive lønarbejdere, som udgøres af funktionerne arbejdsformidling, arbejdsløshedsunderstøttelse og arbejdsbeskyttelse.

Vi vil analysere sammenfletningen af fagforeningsmæssige og offentlige institutionaliseringer og politikker omkring disse områder. Vi stiller to spørgsmål:

1) På hvilken måde har arbejderbevægelsens karakter og styrke formet og præget såvel omfanget af som indholdet i og resultaterne af disse politikfunktioner?

2) I hvilket omfang har udviklingen på disse 3 områder virket tilbage på lønarbejdernes eksistensbetingelser og herigennem været med til at forme betingelserne for arbejderbevægelsens organiseringsbestræbelser – d.v.s. disse politikområders betydning for lønarbejdernes fagforeningsmæssige vilkår?

Ved systematisk at sammenholde den danske (og svenske) erfaring omkring disse funktionsområder med udviklingen i en række lande, hvor forholdet mellem arbejderbevægelse og stat i relation til disse områder har været temmelig anderledes, vil det særegne i det skandinaviske forhold mellem arbejderbevægelse og stat, der kommer til udtryk i velfærdspolitikken, mere præcist kunne aftegnes.

Analysen af de udenlandske erfaringer af forholdet mellem arbejderbevægelse og stat i relation til disse centrale funktioner anvendes så som grundlag for en mere nuanceret diskussion af det dansk – skandinaviske velfærdsstatslige systems styrke og skranker – og skæbne i det aktuelle kriseforløb.

Projekt tjenestemand:

Dette forskningsprojekt drives sammen med fil.kand. Tommy Nilsson, Sociologiska Institutionen, Lunds Universitet. Han er ansat som forskningsassistent ved projektet på en bevilling fra det Humanistisk-Samhällsvetenskapliga forskningsrådet i Sverige. Projektets centrale sigte er at søge at opspore baggrunden for såvel den organisatoriske som den fagpolitiske tilnærmelse, der kan observeres mellem arbejderne og funktionærernes faglige centralorganisationer (LO og TCO). Der søges dokumenteret, på hvilke områder en tilnærmelse kan siges at være indtruffet eller ej. (De skatte-, løn- og familiepolitiske områder, magt- og indflydelsesspørgsmål).

Baggrunden for denne tilnærmelse søges i den omstrukturering af funktionærernes arbejdsvilkår, som er sket de seneste tyve år og de betingelser, dette har givet for den faglige organisering af funktionærerne i Sverige. (Gunnar Olofsson).

c. Uddannelsessociologiske arbejder:

Deltager i projektet: »Arbejdsmarkedsuddannelser, beskæftigelse og arbejdsvilkår«. (Helge Hvid).

Til brug for udgivelsen af et særnummer af Nordisk Forum om »alternativ pædagogik« har jeg gennemredigeret og gennemskrevet en tidligere udgivet artikel om pædagogik og kvalifikationskrav. Artiklen danner en art afrunding på en længere beskæftigelse med forholdet imellem uddannelsesøkonomiske kvalifikationsteorier og socialisationsteorier som grundlag for en analyse af den moderne skoles modsigelser. Resultaterne viser bl.a., at den alternative pædagogik, som voksede frem, delvis som kritik af en teknokratisk uddannelsesøkonomisk skolepolitik, efterhånden har etableret sig som det socialisationspolitiske supplement til en uddannelsesøkonomisk rationalitet. I det seneste halve år har jeg genoptaget et arbejde med højere uddannelsesudvikling – hvad er deres nuværende kvalifikationsproduktion, og hvilke forandringer sker der foranlediget af den fremskredne krise i akademiske erhvervsfunktioner? Dette arbejde er imidlertid kun i opvarmningsstadiet. I artiklerne fra tidsskriftet SAMMENBRUD, forsøger jeg en problematisk åbning. Begge artikler om spørgsmål som det »nye masseuniversitet«. Udelukker det fatalt de klassiske former for videnskabelig kritikproduktion, eller markerer det blot den endelige afskaffelse af en forældet forskning og undervisning indeholdt i elfenbenstårnet? Dette arbejde knytter sig i øvrigt til en deltagelse i redaktionen af SAMMENBRUD. Dette tidsskrift søger mere populariseret at være rammen om en ny universitetskritik, specielt inden for de samfundsvidenskabelige uddannelses- og forskningsområder (Kurt Aagaard Nielsen).

*d. Industriel udvikling, arbejdsmarkedsforhold og arbejdskraftens reproduktionsbetingelser:**Undersøgelse af loven om efterløn og jobtilbud:*

Projektet kører på 2. år med en undersøgelse af de to loves virkning på de arbejderpersoner, der på grund af alder eller af manglende beskæftigelse kommer ind under disse former for arbejdsmarkedspolitik. I projektet følges udviklingen igennem arbejdsmarkedstatistikkerne siden lovens ikrafttrædelse i 1978. (Sammen med Peter Abrahamson), (Mogens Holm).

Cirkulationssfære, handelssektor og detailhandelens lønarbejdere: Sigtet med dette projekt er – gennem en brancheanalyse af handelssektoren – at søge at fremstille forudsætningerne for en analyse af, hvorfor de faglige organisationer for handelens lønarbejdere generelt synes at være »svage«. Udgangspunktet er her forholdene i Danmark og Sverige. (Gunnar Olofsson).

e. Kvindeforskning:

Kvindeforskning og kvindeorganisering på universitetet.

Studier af subjektkonstituering i sammenhæng med kritik af politisk økonomi og den aktuelle krise. (Bodil Holt).

Kvindens uddannelse og erhvervsvalg:

Hvad er det for en form for ligestilling og frigørelse, som kvinder får med en erhvervsuddannelse – lang eller kort. Hvilke job/erhverv vælger kvinder, og hvilke konsekvenser har det for kvinder i forhold til de forskellige funktioner som kvinde, mor, lønarbejder m.v. Nærmere bestemt skal analysen dreje sig om en bestemmelse af kvindelighedens kvalitative indhold, socialiseringen, forventningerne til arbejdslivet og privatlivet, modsætningerne som kvinderne oplever i opfyldelsen af de forskellige funktioner og de livsstrategier, der udvikles i forhold hertil. (Rita Jensen).

Udviklinger i arbejdsmæssige, uddannelsesmæssige, familiemæssige m.v. forhold for en kvindelig erhvervsgruppe gennem årene 1961-1981 (Erik Manniche).

Kvindernes socialhistorie:

Igangværende forskningsprojekt med henblik på udgivelse af lærebog til seminarier og HF-kurser m.v. (Birgitte Simonsen).

f. Sociale afvigelser og behandling:

Virkninger af variabel medikamentel behandling.

Follow-up studier på åndssvage børn 1961-1981.

Projekt METROPOLIT, fortsat.... (Erik Manniche).

Projekt METROPOLIT HT/MKS. (Preben Wolf).

*g. Internationale relationer, verdensmarked og u-landssociologi:**Produktionsrelationer i indisk landbrug:*

Feltarbejde i Trichy distrikt i Tamil Nadu 1979-80. Materialet er ved at bearbejdes. Forskningsrapport beregnes offentliggjort i efteråret 1982. Projektet støttes af Swedish Agency for Research Cooperation with Developing Countries og gennemføres i samarbejde med svenske og indiske forskere. (Göran Djurfeldt).

Stat og landbrugsudvikling i Brasilien. (Anders Chr. Jensen).

h. Familiesociologi:

Udviklinger i familiesystemet. (Erik Manniche).

i. Iøvrigt:

Projekt METROPOLIT, IQ som adfærdsdeterminant.

På basis af projekt METROPOLIT udarbejdet tabelsamlinger og statistiske analyser til to amerikanske og en engelsk forsker vedrørende kreativitet som social faktor og adoption fra fødsel som social faktor.

Dataprogrammer udarbejdet for studerende og forskere. (Erik Høgh).

On Achievement. The ecology of speedskating. (Kaare Svalastoga).

Forskningstilknnyttede aktiviteter:

Peter Abrahamson: Medredaktør af rapportserien »Sociologi«, som udgiver forskning for Sociologisk Institut.

Anders Boserup: Medlem af formandsskabet for det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg. Viceordfører i Nordiska Samarbetsskommittén för Internationell Politik – incl. Freds- och Konfliktforskning. Konsulent for Udenrigsministeriets nedrustningssekretariat og for United Nations Institute for Disarmament Research (UNIDIR), Genève. I forbindelse hermed studier over nedrustning, konventionel nedrustning og sammenhængen mellem nedrustning og international sikkerhed.

Tom Broch: Deltager i forskellige sammenhænge udenfor Institutet (metodeseminar, rådgiver for enkelt-projekter) i udviklingen af kvalitativ metode, f.eks. analyse af ustrukturerede interviews.

Göran Djurfeldt: Medlem af Det Sociologisk/antropologiske Fagråd.

Finn Hansson: Formand for institutionen »Sociologi«, der udgiver forskning fra Sociologisk Institut.

Mogens Holm: Medlem af redaktionen i tidsskriftet Kurasje.

Erik Manniche: Sammen med professor K. Svalastoga redigeret Sociological Microjournal vol. 14 og 15. Gæsteforelæst ved Uppsala Universitet, emne: sexologiske emner.

Kurt Aagaard Nielsen: Deltagelse i seminar i Helsingfors om »Sociologihistorie og socialisationshistorie«. Gæsteforelæst på Tammerfors Universitet om »Sociologiens praksishistorie« – knyttet til en finsk udgivelse og oversættelse af artiklen »Åndsarbejde og videnskabskritik«. Deltagelse i redaktionen af nystartet tidsskrift SAMMENBRUD.

Gunnar Olofsson: Med i redaktionen for tidsskriftet »Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia« (Sverige) og for institutionen »Sociologi«. Delta-

ger i Sveriges Sociologförbunds årsmöte i januar 1981. Har sammen med Tommy Nilsson, Sociologiska Institutionen, Lunds Universitet, fået en bevilling fra det Humanistisk-Samhällsvetenskapliga forskningsrådet på Sv. kr. 80.000 – primært til aflønning af Tommy Nilsson som forskningsassistent.

Kaare Svalastoga: Medredaktør af Sociological Microjournal. Medlem af det norske videnskabsakademi. Ærespræsident i den internationale sociologiske associationsstratification komité.

Preben Wolf: Medredaktør af Sociologiske Meddelelser og af planlagt årbog for longitudinale studier. Medlem af det samfundsvidenskabelige forskningsråds udvalg for kriminologisk og kriminalpolitisk forskning, Justitsministeriets kriminalpolitiske forskningsgruppe, Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende politiforskning. Formand for Styringsgruppen for de af det kriminalpræventive råd iværksatte kommuneprojekter. Redaktionel konsulent for tidsskriftet »Criminal Justice and Behavior. An International Journal«. Sage Publications.

Publikationer:

Abrahamson, Peter – Holm, Mogens, 1981: Et liv i ledighed – et ledt liv, arbejdsrapport nr. 4, Sociologisk Institut, 26 s.

– 1981: Af en ung stipendiats bekendelser, Tigeren nr. 41, København, 20 s.

– 1981: Rapport om efterløn, Sociologisk Institut, 64 s.

– 1981: New Perspectives in Welfare Policy, forventes optaget i Acta Sociologica i 1982, ca. 20 s.

– 1981: Socialpolitikken i krisen (arbejdsartikel), forventes udgivet i rapportserien Sociologi, ca. 200 s.

Boserup, Anders, 1981: Deterrence and Defence. Bulletin of the Atomic Scientists, vol. 37, no. 10, December 1981.

– 1981: A Strategy for Peace and Security. Conference on Nuclear War in Europe. Groningen 22-24 April 1981. Optrykt i Bulletin of Peace Proposals nr. 4, 1981.

– 1982: Nuclear Disarmament, Non-nuclear Defence. I Disarming Europe, Merlin Press, London 1982 (under offentliggørelse).

Broch, Tom, 1981: Grundrids af aktør- og organisationsfænomenets udfoldelse, Arbejdsrapport nr. 12, Sociologisk Institut, 1981, 100 s.

– 1982: Kommentar til informationsteorien: Kritisk drøftelse af informationsteoretiske problemer ud fra et dialektisk-strukturalistisk perspektiv. Ca. 70 s. Kommer som arbejdsrapport ved Sociologisk Institut i løbet af 1982.

Djurfeldt, Göran, 1981: What happened to the Agra-

- rian Bourgeoisie and Rural Proletariat under Monopoly Capitalism? Some Hypotheses Derived from the Classics of Marxism on the Agrarian Question. *Acta Sociologica* 1981 (24), 3: 167-191.
- 1981: Några teser om Indiens Jordbruksutveckling. Paper til konferens om Våtrisodling och samhällsutveckling, Kungälv, 24-27. November 1981.
 - Classical Discussions of Capital and Peasantry: a Critique. (En forkortelse af What happened... under udgivelse som bidrag til en antologi om Tredie Verdens landbrugsproblemer, redigeret af John Harris for Hutchinson Press, 1982, ca. 15 s.
 - Lindberg, Staffan, 1982: En oversættelse til tamil af forfatternes Behind Poverty - fra 1975. Er under udgivelse af People's Publishing House, Madras, 1982.
 - Holm, Mogens, 1981: Tilpasning eller oprør, Tidskriftet Kurasje nr. 27/28, 1981.
 - 1981: Et liv i ledighed - et ledt liv. Arbejdspapir nr. 4, Sociologisk Institut, 1981.
 - Holt, Bodil, 1981: Kvindemiljø på Sociologisk Institut. SAMMENBRUD nr. 3, 1981.
 - Høgh, Erik, 1981: Arbejdsmiljøundersøgelser 1981. Rapport 7-29, København, 709 s.
 - 1981: Oplæg til arbejdsmiljøundersøgelser. Hæfte 1. København 1981, 34 s.
 - 1981: Karl Marx og arbejdsmiljøundersøgelser. Hæfte 4, København 1981, 23 s.
 - 1981: Max Weber og arbejdsmiljøundersøgelser. Hæfte 5, København 1981, 13 s.
 - 1981: PM 81. Marginalfordelinger for udvalgte i det integrerede materiale Projekt METROPOLIT, Danmark, København 1981, 84 s.
 - 1981: Projekt METROPOLIT, tabeller og statistiske analyser. Bind VI til XV. Bind VI: IQ, bind VII: Kreativitet, bind VIII: Erhverv 2, bind IX: Kriminalitet, bind X: Narko, bind XIII til bind XV: Den frivillige soldat. København 1981, c. 3000 s.
 - 1981: Fem utopiske forudsætninger for fremtidens byudvikling. Futuriblerne 1981, nr. 1-2, side 5-10.
 - 1981: En uddannelses- og omskolingsproces - Projekt 761 N - En fortsættelse. Orientering om fremtidsforskning, nr. 3, juli 1981, s. 6-13.
 - 1981: Ledelse og samarbejde i fremtid. Orientering om fremtidsforskning, nr. 6, december 1980, s. 5-8.
 - 1982: Atomkraft, Nato, EF og politiske holdninger i Danmark. ca. 100 s.
 - Jensen, Anders Chr., 1981: Proterra - Agrarian Reform or Counterreform in Nordeste? A research report on agrarian policy in Brazil. Projekt Paper A 81.9, November 1981, Centre for Development Research, Copenhagen.
 - Jensen, Rita, 1981: Kvindemiljø på Sociologisk Institut, Kort artikel i SAMMENBRUD, nr. 3, 1981.
 - Manniche, Erik, 1981: Abortion, contraception and sterilization, Copenhagen 1981, 19 s.
 - 1981: Menarcheal age 1850-1970, Copenhagen 1981, 7 s.
 - 1981: Divorce, Copenhagen 1981, 15 s.
 - 1981: Population and marriage, Copenhagen 1981, 16 s.
 - 1981: Family and reproduction, Copenhagen 1981, 15 s.
 - Nielsen, Kurt Aagaard, 1981: Pædagogikken og kapitalakkumulationens krav til arbejdskraften. Artikel i Nordisk Forum nr. 30, Viborg 1981.
 - 1981: Kritik af den akademiske tænkemåde. Artikel i SAMMENBRUD nr. 2.
 - 1981: Alternativer til nedskæringskampen. Artikel i SAMMENBRUD nr. 3.
 - 1981: Artikel fra Kurasje 23/24 om åndsarbejde og videnskabskritik, oversat og udgivet på finsk i sommeren 1981.
 - Olofsson, Gunnar, 1981: Arbejderbevægelse og velfærdsstat i Vesteuropa - belyst ved organiseringen af arbejdsformidling, arbejdsløshedsunderstøttelse og arbejderbeskyttelse i en række vesteuropæiske lande siden 1945. (7 medforfattere). Arbejdspapir nr. 11/1981, Sociologisk Institut, 52 s.
 - 1981: Handelssektoren i den samhälleliga arbetsdelingen. Utgångspunkter för en analys av arbetsförhållanden och organiseringsvillkor för handeln lönarbetare. Sociologisk Institut, dec. 1981.
 - 1981: Dahlkvist, Mats og Schmid, Herman, 1981: Staten som odjur. En kritik av tesen om det för tatligade samhället. Arbejdspapir nr. 5/81. Institut for samfundsøkonomi og planlægning, RUC. 58 s.
 - 1981: Dahlkvist, Mats og Schmid, Herman, 1981: Staten som odjur, Zenit nr. 70, maj/juni 1981, ss. 39-51.
 - Svalastoga, Kaare, 1981: Sequential Research. Schulsinger, F. et.al. (udg.) Longitudinal Research, Boston 1981, pp. 187-191.
 - 1981: On Ideology. Festskrift tilegnet Henning Friis. København 1981, pp. 95-108.
 - 1981: Differential rates of growth and violence: China and the West.
 - 1981: A Synthetic theory of stratification. Sociological Microjournal, vol. 15/1981.
 - On Deathly Violence. I serien »Avhandlingar utg. av Det norske Videnskapsakademi«. Under offentliggørelse.
 - Integration. Accepteret til publikation i International Journal for Comparative Sociology. Under offentliggørelse.
 - Social Stratification in Scandinavia, c. 1960-c. 1975. Accepteret til publikation i Sociologiske Meddelelser og i Sociological Microjournal. Under offentliggørelse.
 - Wolf, Preben, 1981: Kriminalpolitikken bør være

- mere smidig. I J. Langkilde m.fl. (red): Kriminalitet. Peter la Cours Forlag/Fonden af 28. maj 1948 – Rolighed. København 1981, s. 140-143.
- 1981: Projekt METROPOLIT. A Longitudinal Study of 12, 270 Boys in the Metropolitan Area of Copenhagen, Denmark, 1953-1977. I S.A. Mednick & A.E. Baert (eds): Prospective Longitudinal Research. Oxford University Press, London 1981 (sammen med E. Høgh).
 - 1981: Lokalundersøgelser, en mulighed. KF-bladet. 12. årg, nr. 6, august 1981, s. 126-131.
 - On Adaptation of Teilmann's Theory to the Scandinavian Scene. Sociological Microjournal. Vol. 15, 1981, 5 s. Under offentliggørelse.
 - Violent crime in a birth cohort – Copenhagen 1953-1977. Project Metropolitan – Denmark. I S.A. Mednick (ed): Antecedents of antisocial behavior. Kluwer Boston, Inc. Boston 1981/1982 (sammen med E. Høgh), 25 s. Under offentliggørelse.

Tom Broch

Samfundsfag

Institut for Samfundsfag

Stab:

3 professorer, 22 lektorer, 2 stipendiater, 20 eksterne lektorer, 6 undervisningsassistenter og 4 TAP

Forskningsvirksomhed:

Institutts forskningsvirksomhed er præget af, at medarbejderne har forskellig faglig baggrund som politologer, historikere, økonomer, sociologer m.v., af den studieplanlæssige opdeling i underdiscipliner (instituttet fik eksempelvis en udvidelse af studieplanen med en forvaltningsoverbygning i 1981), samt af at flere forskningsprojekter er af tvær- eller flervidenskabelig karakter. Fælles er interessen for politologi. (Instituttet hedder således på engelsk »Institute of Political Studies«).

Instituttet er medlem af European Consortium for Political Research, en sammenslutning af godt 100 europæiske politisk-videnskabelige institutioner.

Hver år deltager et antal af instituttets medarbejdere i ECPR's »Joint Sessions of Workshops«.

Institutts forskningsprofil er mangedimensionalt, men følgende grove inddeling giver en fornemmelse af en række hovedemner i instituttets forskningsindsats.

1. *Komparativ Politik*. Dette er det mest omfattende og det mest heterogene af instituttets forskningsområder. Det omfatter studier i politisk teori (Henning Bregnsbo, Torben Grage, Hans Mouritzen, Ib Damgaard Petersen, Gunnar Sjöblom), politiske doktriner (Torben Grage, Lennart Lundquist, Hans Mouritzen), parlamentsforskning (Tove Lise Schou), politiske partier (Lars Bille, Gunnar Sjöblom), interesseorganisationer (Tage Bild, Henning Bregnsbo), valgforskning (Karl-Henrik Bentzon, Hans Jørgen Nielsen, Steen Sauerberg, Kirsten Thomsen), massemedier (Steen Sauerberg), kvindeforskning (Kirsten Thomsen), politisk socialisering (Søren Villadsen), politisk udvikling (Holger Bernt Hansen, Roger Leys, Ole Karup Pedersen, Tove Lise Schou).

2. *Forvaltning og administration*, herunder planlægning (Peter Bogason, Lennart Lundquist), regionalpolitik (Peter Bogason, Søren Villadsen), kommunalpolitik (Karl-Henrik Bentzon, Søren Villadsen), almen organisations teori (Henning Bregnsbo, Lennart Lundquist), kybernetik (Ib Damgaard Petersen), interna-

tional forvaltning (Bertel Heurlin, Ole Karup Pedersen, Ib Damgaard Petersen, Tove Lise Schou, Christian Thune).

3. *International politik*, herunder udenrigspolitik og forsvarspolitik (Wilhelm Christmas-Møller, Bertel Heurlin, Hans Mouritzen, Ole Karup Pedersen, Ib Damgaard Petersen, Tove Lise Schou, Christian Thune), nedrustning, freds- og konfliktforskning (Bertel Heurlin, Ib Damgaard Petersen), world politics (Ole Karup Pedersen, Tove Lise Schou, Christian Thune), trend-analyser af det internationale system (Ib Damgaard Petersen).

4. *Økonomi og politik*, herunder konjunkturpolitik, industripolitik, statsforetagender, indkomstpøolitik, analyser af handelsmønstre (Lars Bille, Peter Dencik, Per Kongshøj Madsen, Leif Pedersen, Ib Damgaard Petersen), politik i forhold til multinationale foretagender (Christian Thune).

5. *Metodologi*, herunder datalogi, simulering, surveyteknik, stokastiske modeller (Willy Johannsen, Leif Pedersen, Ib Damgaard Petersen).

Skriftserier:

Instituttet udgiver tre forskellige skriftserier: Arbejdspapirer (gul serie), lærebøger (rød serie) samt forskningsrapporter (blå serie). Disse serier startede 1975, og hidtil er der udgivet ca. 110 arbejder i serien af arbejdspapirer, godt en snes stykker i rød serie og ca. 60 forskningsrapporter.

Medlemsskab i redaktioner:

Tage Bild er kontakmand for »Häften för Kritiska Studier«. Peter Dencik er medlem af redaktionen af »Nordisk Tidsskrift för Politisk Ekonomi« og medlem af redaktionen for Socialistiske Økonomers Forlag. Lennart Lundquist er redaktionssekretær for »Statsvetenskapligt Tidsskrift« og medlem af Steering Committee of European Group of Public Administration. Bertel Heurlin er medlem af redaktionskomiteen for »Cooperation and Conflict«. Per Kongshøj Madsen er redaktionssekretær for »Nordisk Tidsskrift för Politisk Ekonomi«, Ib Damgaard Petersen, Lars Bille, Hans Jørgen Nielsen og Søren Villadsen er medlemmer af redaktionen af Politiske Studier for Forlaget Politiske Studier. Gunnar Sjöblom er medlem af Editorial Committee for »Scandinavian Political Studies«. Christian Thune er medlem af redaktionsudvalget for »Økonomi og Politik« og redaktør af dansk udenrigspolitisk årbog. Peter Bogason redaktør af Økonomi og Politik (til 1/7 1981).

Gæster ved instituttet:

Cand. rer. soc. Jens Lind har været gæsteforsker ved instituttet i forbindelse med projekt om arbejdsformidling og arbejdsløshed. Cand. mag. Hans Mouritzen har været gæsteforsker ved instituttet i forbindelse med et projekt over udenrigspolitiske doktriner.

Cand.mag. Peter Cauchi har været ansat på projektet »Statslig styring, lokalsamfund og kommunalpolitik«. Cand.phil. Jørgen Zachariassen har været ansat på projektet »Planlægning som styring af kommunerne«.

Længere studierejser og gæsteforelæsninger, afholdt ved instituttets medarbejdere.

Tage Bild: Gæsteforelæsning på AUC, november 1981, om de offentligt ansatte og overenskomstsyste-
met.

Peter Bogason: 1981/82 visiting fellow ved Institution for Social and Policy Studies, Yale University, New Haven, USA.

Peter Dencik: Gæsteforelæsninger ved Akademie Sankelmark, Tyskland, og Marxistisk Folkeuniversitet, Stockholm.

Torben Grage: Gæsteforelæsning over samtidig skandinavisk politisk og rets-filosofi samt over Alf Ross' demokratiopfattelse (Lecce universitet, Apulien, 14.-15. maj, og Istituto Italiano Per Gli Studi Filosofici, Neapel). Efter invitation deltager i kollokvium over »L'Etat moderne«, 2.-3. juli, ved Institut International de Philosophie Politique i Firenze. Deltager i seminar ved St. Anthony's College i Oxford omhandlende »Den sovjetrussiske stats karakter og udviklingstendenser«, 15.-16. august.

Holger Bernt Hansen: gæsteforelæsning ved Institute of Commonwealth Studies, University of London, i forbindelse med studierejse i England.

Bertel Heurlin: studierejse til Taipei, Taiwan, med ophold på Institute of International Relations, december 1980 – januar 1981.

Hans Mouritzen: gæsteforelæsning ved Statsvetenskapliga Institutionen i Stockholm om »defensiv udenrigspolitik«, 5. maj. 6 måneders studieophold ved University of Southern California, Los Angeles, med støtte fra American Council of Learned Societies og SSF.

Leif Pedersen: gæsteforelæsning ved Danmarks Tekniske Højskole over »systemdynamiske modeller«.

Steen Sauerberg: gæsteforsker ved Institutt for Samfunnsfags forskning i Oslo, gæsteforelæsning ved Vrije Universiteit, Brussel, Faculteit der Letteren en Wijsgegeerte, som led i dansk/belgisk kulturaftale.

Christian Thune: gæsteforelæsning over emnet »Denmark in the EPS« ved Royal Institute of International Affairs konference om »National Perspecti-

ves on Political Co-operation«, London 20.-21. juli. Deltager i »John F. Kennedy Institute Colloquium on Allies in a Turbulent World«, Eindhoven, Holland, 11.-14. november. Deltager i »International Institute of Strategic Studies«, London, og Instituto Affari Internazionali, Rom, seminar om »Eastern Mediterranean and the Middle East«, Castelgandolfo, Italien, 10.-12. april.

Publikationer:

Bentzon, Karl-Henrik, 1981: De politiske partier og de kommunale valg. – Økonomi og Politik, nr. 2, 18 s.

– Kommunalpolitikkerne. – Samfundsvidenskabeligt Forlag, 366 s.

– Påvirkede valgene gensidigt hyerandre? – Danske Kommuner, nr. 25, 3 s.

Bild, Tage, 1981: Udgiver (med Henning Jørgensen): Fagbevægelsen og krisen. – Samfundsvidenskabeligt Forlag, 436 s.

– Det danske overenskomstsyste-
m og krisen. – Nordisk Tidsskrift for Politisk Økonomi, nr. 11-12, 19 s.

– Socialdemokratiet og fagbevægelsen. Konvergens og divergens. – Instituttets arbejds-
papir 1981/13, 13 s.

– Staten og organisationerne. En kritik af »fase-modellerne«. – Nordisk Tidsskrift for Politisk Økonomi, nr. 11-12, 8 s.

Bogason, Peter, 1981: Redaktør af: Kilder til studiet af forvaltning, del I. – Forlaget Politiske Studier, 185 s.

– »Denmark« i: Yuill, Douglas og Allen, Kevin (udgivere). – European Regional Incentives 1981, Glasgow, 30 s.

– Industrial Aids in Denmark (Vol. 2 of Industrial Aids in the European Community). Glasgow, Centre for the Study of Public Policy, A Preliminary Report.

Bregnsbo, Henning, 1981: Teori om organisationer i: Poul A. Jørgensen (red.). Ska' vi slås? Om organisationer, folketing og folkestyre. – Forlaget i Haarby, 16 s.

Christmas-Møller, Wilhelm, 1981: Some Thoughts on the Scientific Applicability of the Small State Concept: A Research History and a Discussion – Instituttets forskningsrapport 1981/9.

Dencik, Peter, 1981: Socialistisk strukturpolitik som revolutionær reform i: Peter Dencik (red.), Vänstern och den ekonomiska politiken. – Stockholm, 16 s.

– Vänstern och den ekonomiska politiken – en kommentar. – Nordisk Tidsskrift for Politisk Økonomi, nr. 11-12, 8 s.

– Inkomstpolitik och den svenska utvecklingen. – Nordisk Forum, nr. 28, 17 s.

- Hansen, Holger Bernt, 1981: Forced Labour as an Issue between Church and State. – Peper presented to the CIHEC conference, Durham, England, 18 s.
- Church and State in Early Colonial Uganda i: Colonial Rule and Local Response, Institute of Commonwealth Studies, University of London.
- Heurlin, Bertel, 1981: Dansk Sikkerhedspolitik. – Instituttets arbejdspapir 1981/11.
- Sikkerhedspolitisk ekspertise i den danske sikkerhedspolitiske proces. – Økonomi og Politik, nr. 4, 25 s.
- Johannsen, Willy, 1981: Bestemmer kilderne virkeligheden? – Instituttets arbejdspapir 1981/15, 13 s. (Fremlagt ved 17. nordiske fagkonference i historisk metodelære, maj 1981).
- Metodiske bemærkninger. Skitse til lærebog i historisk metode. – Instituttets arbejdspapir 1981/16, 44 s.
- Knudsen, Tim, 1981: Udgiver; Stat og planlægning. – Institut for Samfundsökonomi og planlægning, RUC, 100 s.
- Retten og den repressive planlæggende stat. – Retfærd 1981, nr. 17.
- Signalement af den autoritære etatisme. – GRUS, 1981, nr. 4.
- Statsmagt eller statens magt? (Med Jesper Tvevad). – Hälften för kritiska studier, 1981, nr. 4.
- Lundquist, Lennart, 1981: Aktuella utvecklingsdrag inom förvaltningen. – Økonomi og Politik, 25 s.
- Madsen, Per Kongshøj, 1981: Minus Marx? – En diskussion af fagbevægelsen og beskæftigelsespolitik. – Instituttets arbejdspapir 1981/1.
- Mouritzen, Hans, 1981: Prediction on the Basis of Official Doctrines. – Cooperation and Conflict No. 1.
- Reflections on Self-reflection in Political Science. – Statsvetenskapligt Tidsskrift, nr. 2.
- Doktrinstudier – Instituttets forskningsrapport 1981/7.
- Defensive Acquiescence: Living with Dependence. – Instituttets arbejdspapir 1981/10. (Fremlagt ved konference i Wien om »Small States and Dependence«).
- Nielsen, Hans Jørgen, 1981: Size and Evaluation of Government: Danish Attitudes Towards Politics at Multiple Levels of Government, European Journal of Political Research, No. 8, 47-60.
- Electoral Politics and the Corporate System. The Question of Support. – Instituttets arbejdspapir 1981/2.
- Pedersen, Leif, 1981: En model for industriens produktionskapacitet og beskæftigelse. – Nogle estimationsproblemer og resultater. – Nordisk Symposium for Anvendt Statistik og EDB. Danmarks Tekniske Højskole.
- Pedersen, Ole Karup, 1981: Samfundsfag. – Københavns Universitet 1479-1979, vol. X, 527-68.
- Samspil mellem eksterne og interne faktorer ved udformningen af dansk udenrigspolitik i 20. århundrede. – Fremlagt på 6. nordiske statskundskabskonference, Åbo, 19. s.
- Petersen, Ib Damgaard, 1981: (Med Mogens Johnne) Træk af Danmarks økonomisk-politiske relationer med den øvrige verden i perioden 1948-79. – Instituttets arbejdspapir 1981/14, 25 s.
- The Dynamic Laws of International Political Systems. A Manual. – Forlaget Politiske Studier. 50 s.
- Sauerberg, Steen, 1981: Tracing the Differences in Turn-Out in the European Parliamentary Election as Compared with National General Elections. – Instituttets arbejdspapir 1981/82.
- Schou, Tove Lise, 1981: En undersøgelse af eksterne og interne faktoreres påvirkning af Danmarks politik i internationale fiskeriforhandlinger. – Fremlagt på 6. nordiske statskundskabskonference, Åbo.
- Thomsen, Leif, 1981: Mod en politisk bysociologi. – Instituttets forskningsrapport 1981/82.
- Den autoritære by. Storbykrise, bykampe, sociale bevægelser og lokal magt. – Akademisk Forlag.
- Thomsen, Kirsten, 1981: Kvinder i styrende organer på Københavns Universitet. – Fremlagt på Nordisk Ministerråds seminar om kvinder i styrende organer, oktober 1981. – Instituttets arbejdspapir 1981/9. 34. s.
- Thune, Christian, 1981: Nye tendenser i forholdet mellem udviklingslandene og de transnationale selskaber. – Den ny Verden nr. 2, s. 8-32.
- (red.) Dansk Udenrigspolitik Årbog 1980. – Samfundsvidenskabeligt forlag 1981. 491 s.
- Villadsen, Søren, 1981: Stat, kommune, borger. En diskussion af nyere, kritiske analyser af kommunalpolitikens udvikling. – Instituttets arbejdspapir 1981/8.
- Kommunalpolitik. I klemme mellem statslig styring, lokal legitimering og effektivitet. – Økonomi og Politik, nr. 2.
- (Med Lars Bugge Andersen, Henrik Toft Jensen og Viggo Plum): Erhvervsstrukturens udvikling i Danmark 1901-76. Tabelværk nr. 1: Hele landet. – Instituttets forskningsrapport 1981/4.
- (med samme): Erhvervsstrukturens udvikling i Danmark 1901-76. Tabelværk nr. 2: Amter, opdelt på hovedlandsdele. – Instituttets forskningsrapport 1981/5.
- (med samme): Erhvervsstrukturen i Danmark 1901-70. En undersøgelse af ændringerne i klassifikationsprincipperne ved forlketællingerne fra 1901-70. En sammenlignende undersøgelse med 1950-tællingen som udgangspunkt. – Instituttets forskningsrapport 1981/6¹.